

Wstęp do Optyki i Fizyki Materii Skondensowanej

1100-3003

Ciało stałe 1+2

Wydział Fizyki UW

Jacek.Szczytko@fuw.edu.pl

Potr.Fita@fuw.edu.pl

inżynieria
nanostruktur

Wiązania chemiczne i molekuly

Przybliżenie Borna Oppenheimera

Max Born
(1882-1970)

Jacob R. Oppenheimer
(1904-1967)

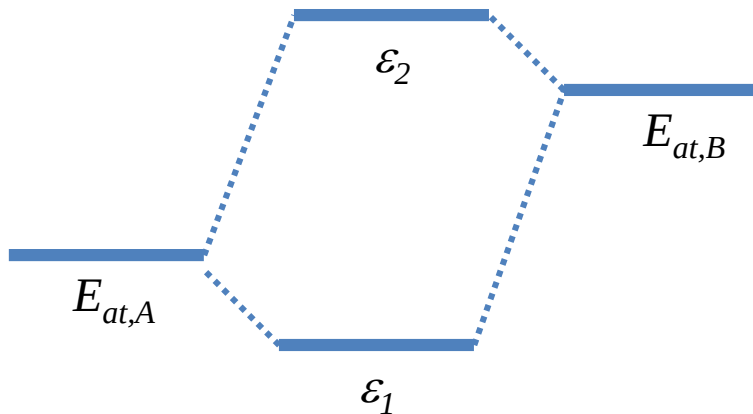
Molecules

Dwuatomowe cząsteczki heterojądrowe e.g. CO, NO, HCl, HF

Wiązanie jest silne gdy:

- Duża wartość całki nakrywania S i proporcjonalnej do niej całki H_{AB} .
- Niewielka różnica energii orbitali atomowych $E_{at,A}$, $E_{at,B}$

Orbitale molekularne nie muszą być zbudowane z orbitali atomowych tego samego typu ($s-s$ lub $p-p$).

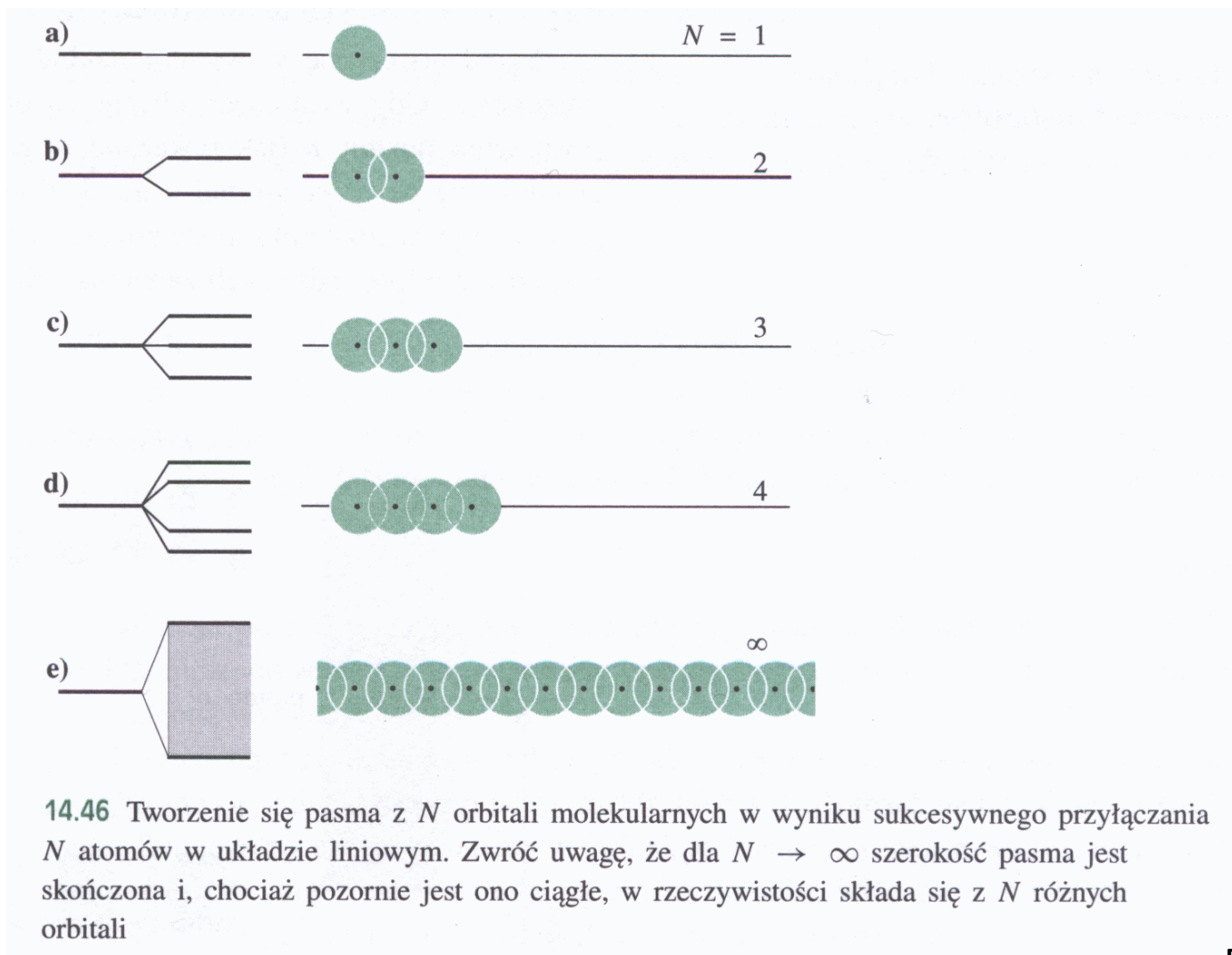
$$\epsilon_1 = E_{at,A} - \frac{(H_{AB} - E_{at,A}S)^2}{E_{at,B} - E_{at,A}}$$

$$\epsilon_2 = E_{at,B} + \frac{(H_{AB} - E_{at,B}S)^2}{E_{at,B} - E_{at,A}}$$

$$H_{AA} \approx E_{at,A} \quad H_{BB} \approx E_{at,B}$$

$$\text{dla } E_{at,A} < E_{at,B}$$

Od molekuly do ciała stałego

Teoria pasmowa ciał stałych

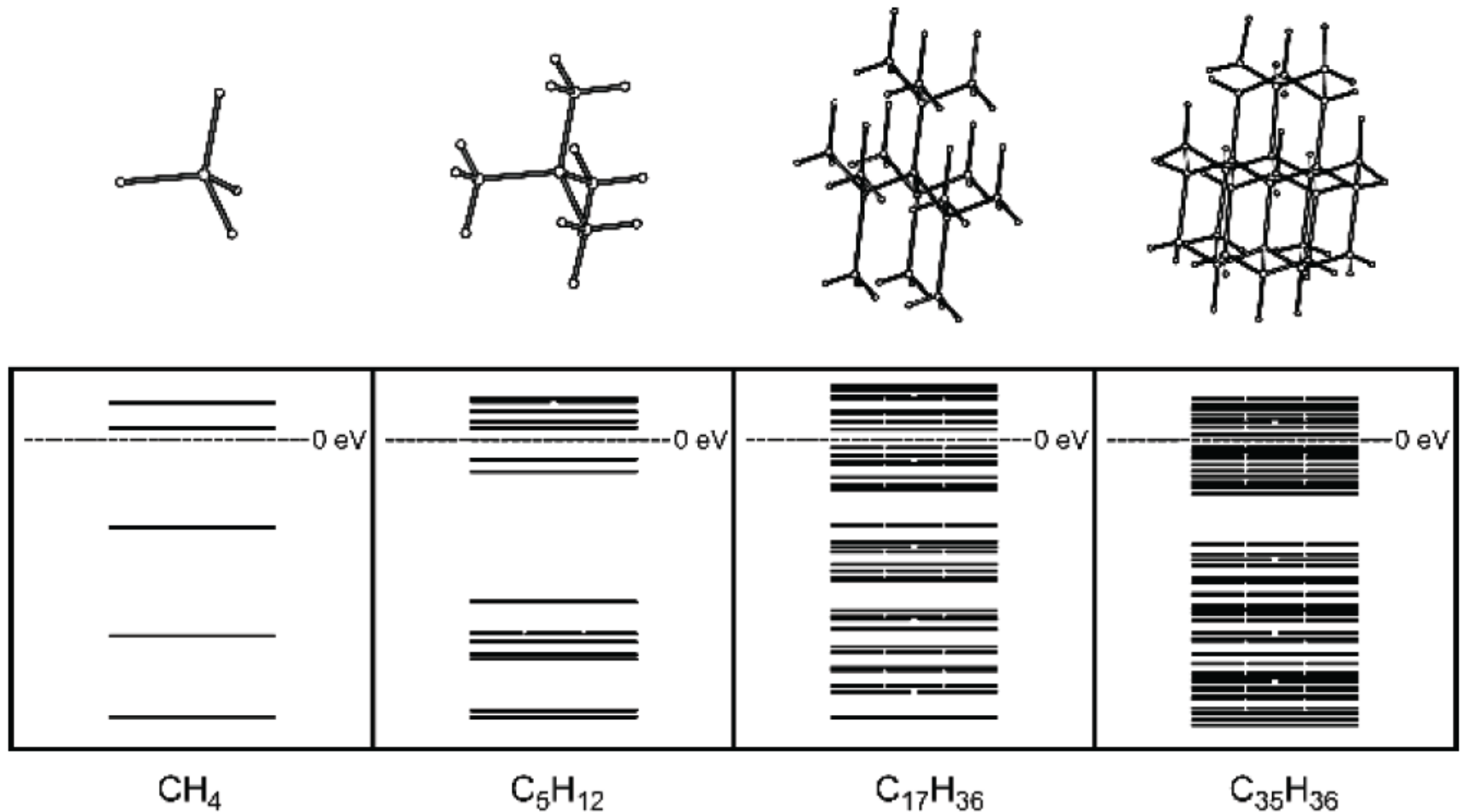

Fig. 2.3 Development of the diamond band gap

Teoria wiązań statycznych

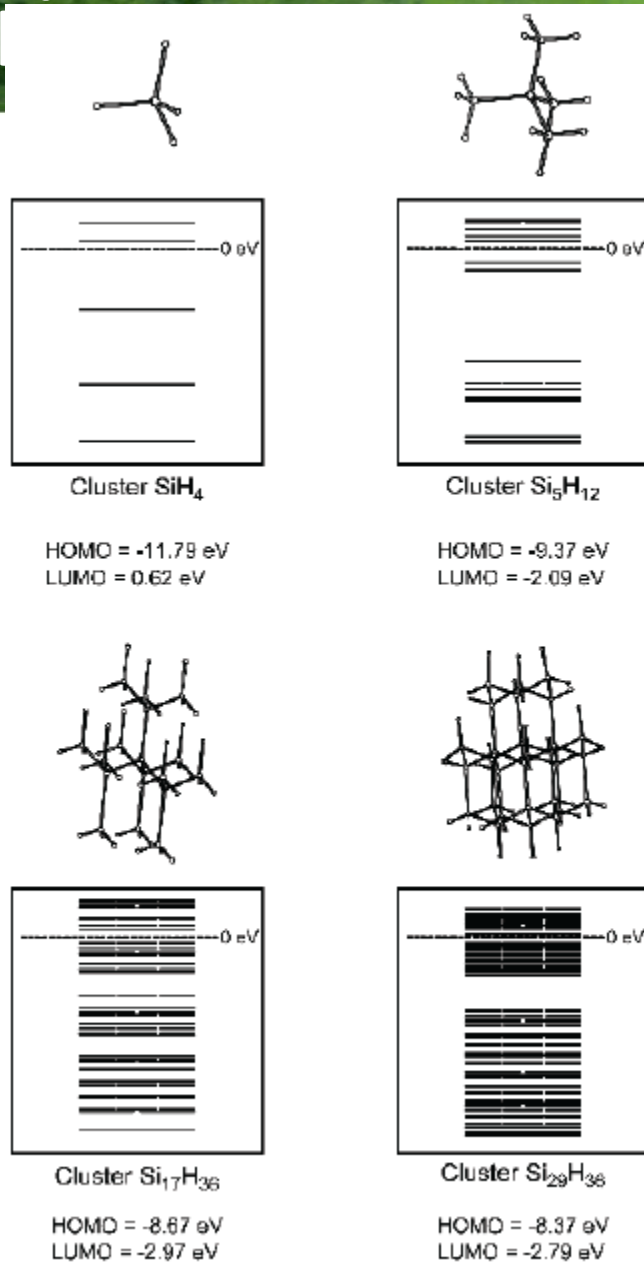
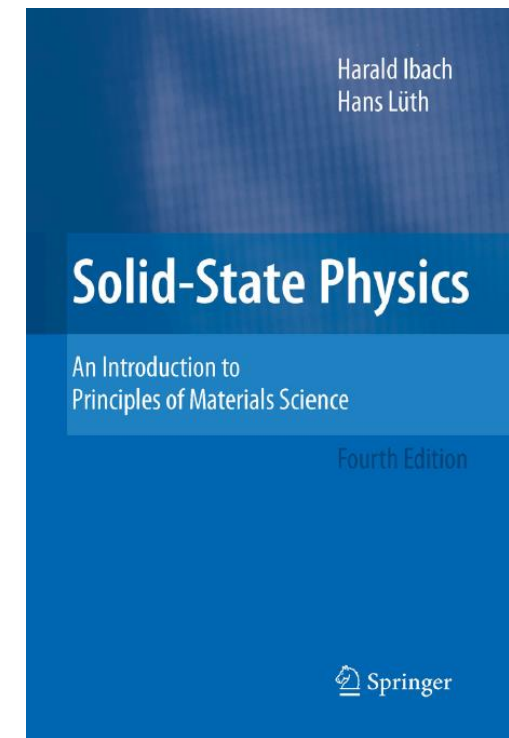

Fig. 2.4 Development of the Si band gap

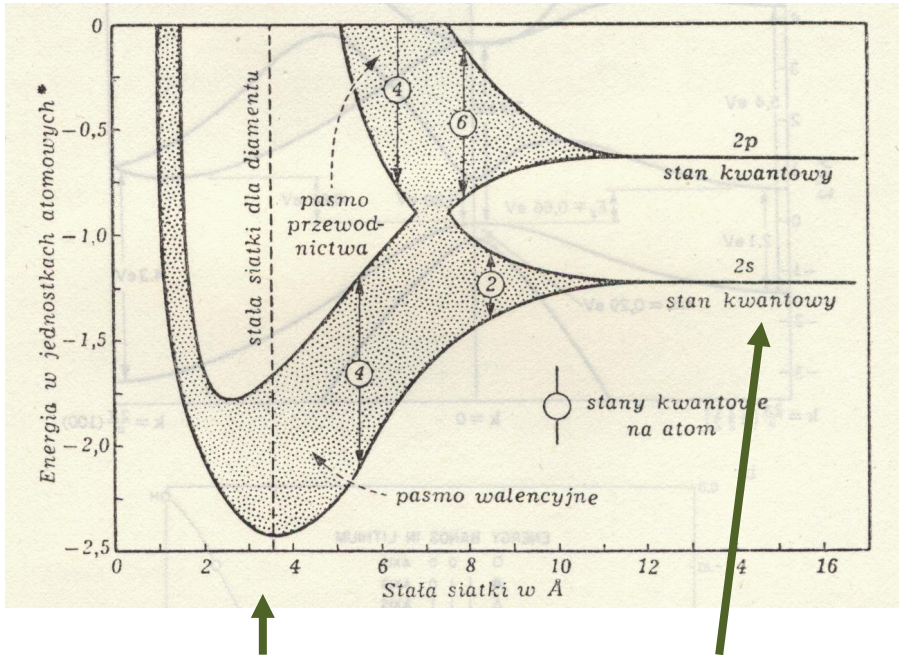
Model ciasnego wiązania

W. R. Fahrner (Editor) **Nanotechnology and Nanoelectronics**

Od molekuly do ciała stałego

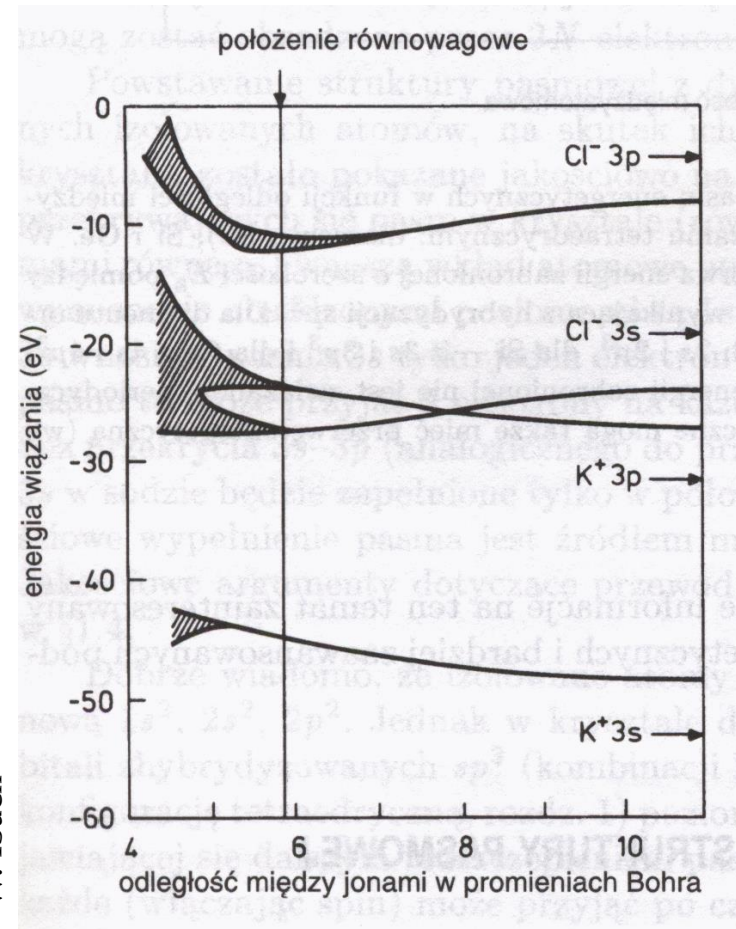
J. Ginter

Mała odległość
między atomami
Pasma (bands)

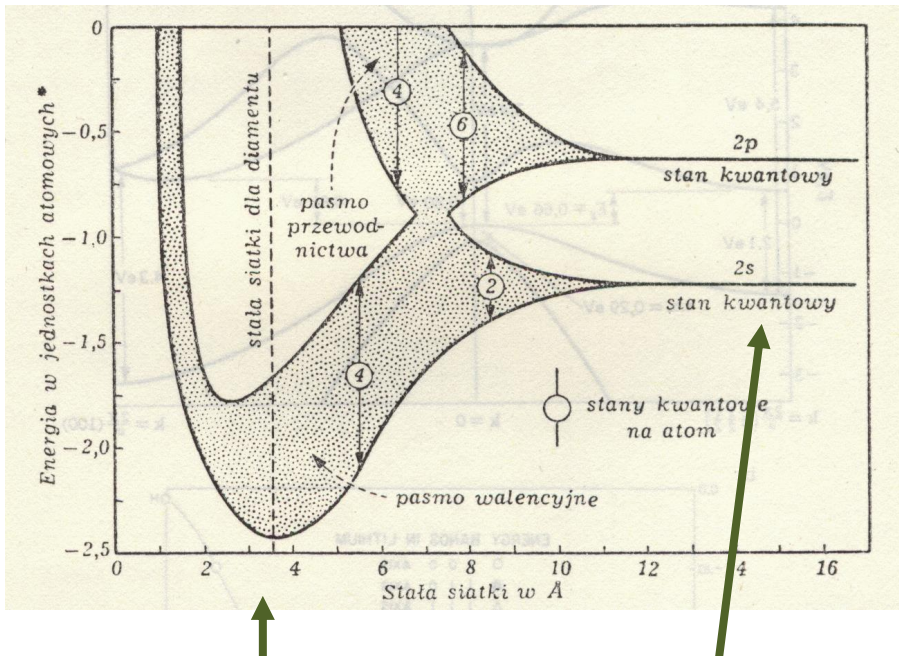
Duża odległość
między atomami
Poziomy (levels)

W. Ibach

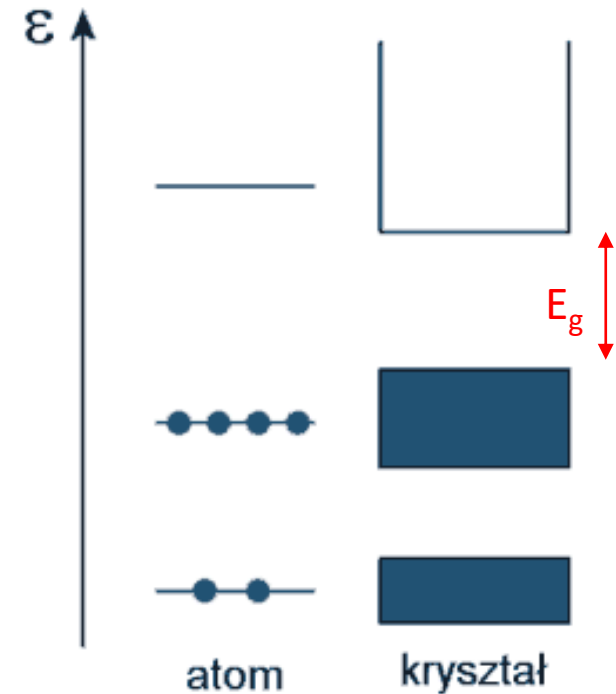
Od molekuly do ciała stałego

J. Ginter

Mała odległość
między atomami
Pasma (bands)

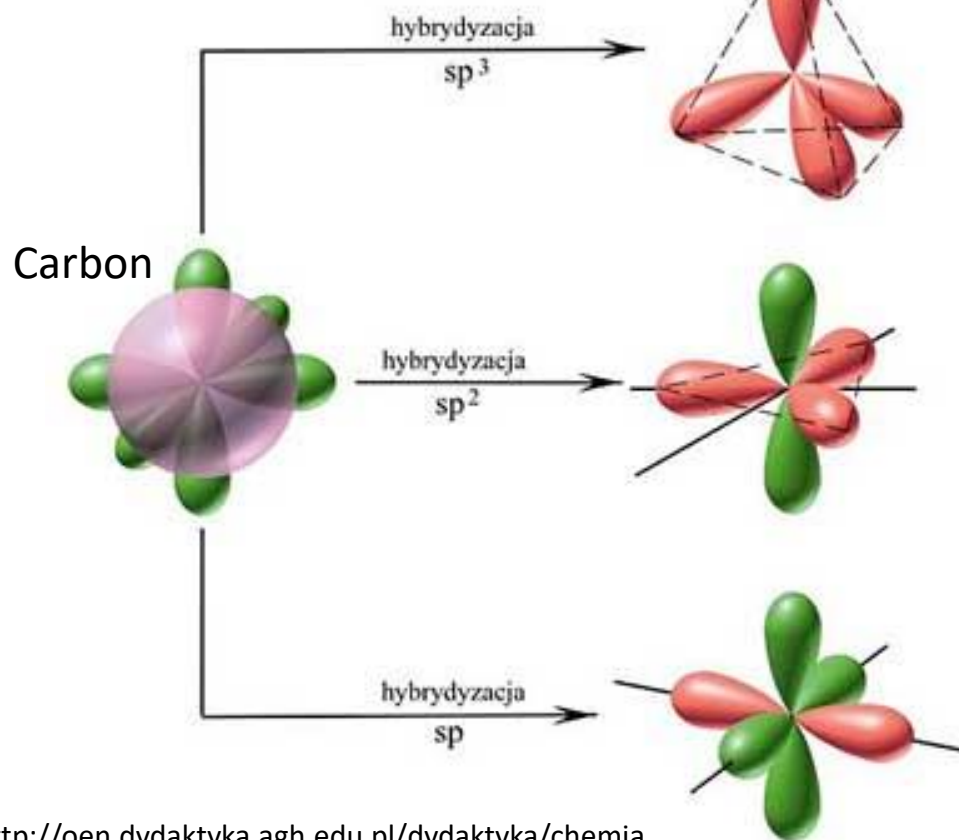
Duża odległość
między atomami
Poziomy (levels)

Przerwa energetyczna
Energy gap

Molekuły

Hybrydyzacja

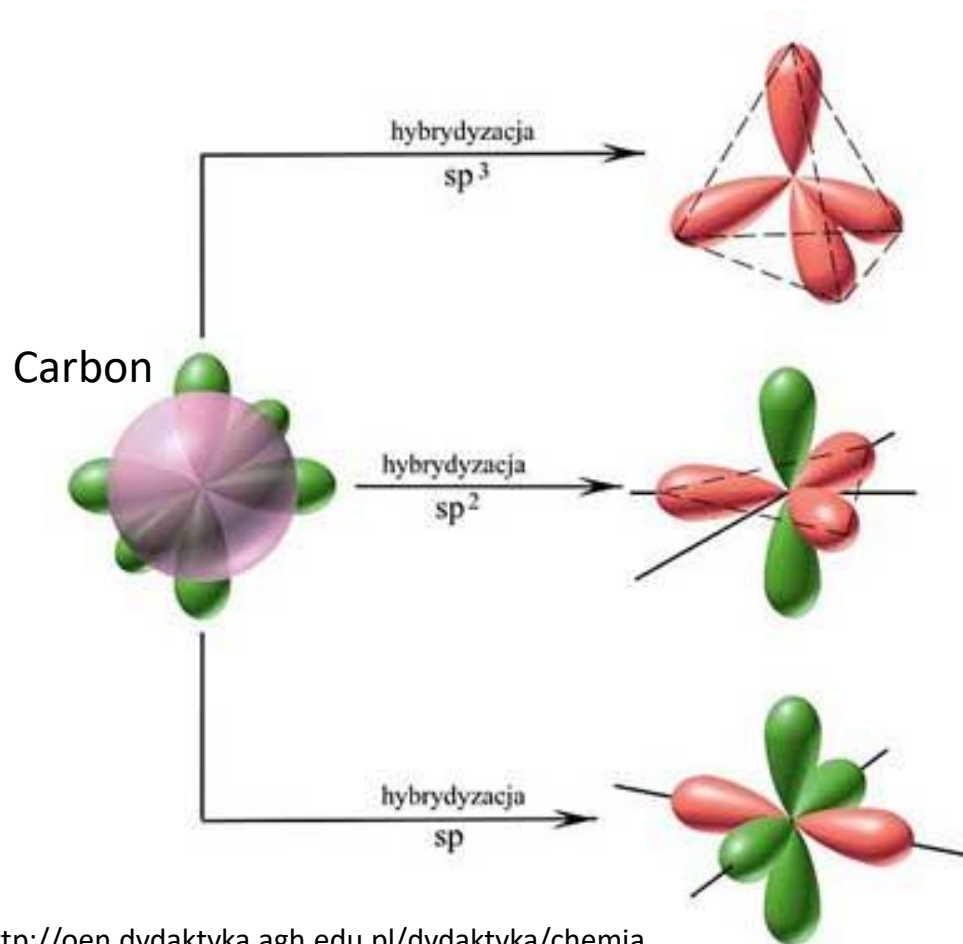
<http://oen.dydaktyka.agh.edu.pl/dydaktyka/chemia>

<http://sparkcharts.sparknotes.com/chemistry/organicchemistry1/section2.php>

Atomic orbitals combined	Hybrid orbitals formed	Bonding electron pairs and lone pairs around central atom	VSEPR geometry
1 s orbital & 1 p orbital	sp hybrid (2 orbitals) 	2	 linear
1 s orbital & 2 p orbitals	sp ² hybrid (3 orbitals) 	3	 trigonal planar
1 s orbital & 3 p orbitals	sp ³ hybrid (4 orbitals) 	4	 tetrahedral
1 s orbital & 3 p orbitals & 1 d orbital	dsp ³ hybrid (5 orbitals) 	5	 trigonal bipyramidal
1 s orbital & 3 p orbitals & 2 d orbitals	d ² sp ³ hybrid (6 orbitals) 	6	 octahedral

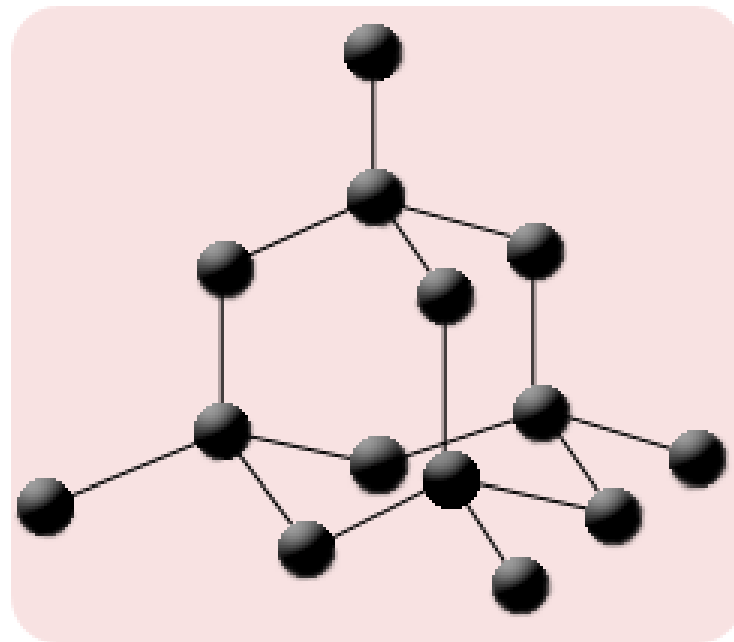
Rodzaje wiązań

Hybrydyzacja

<http://oen.dydaktyka.agh.edu.pl/dydaktyka/chemia>

Półprzewodniki

The binding energy per atom:

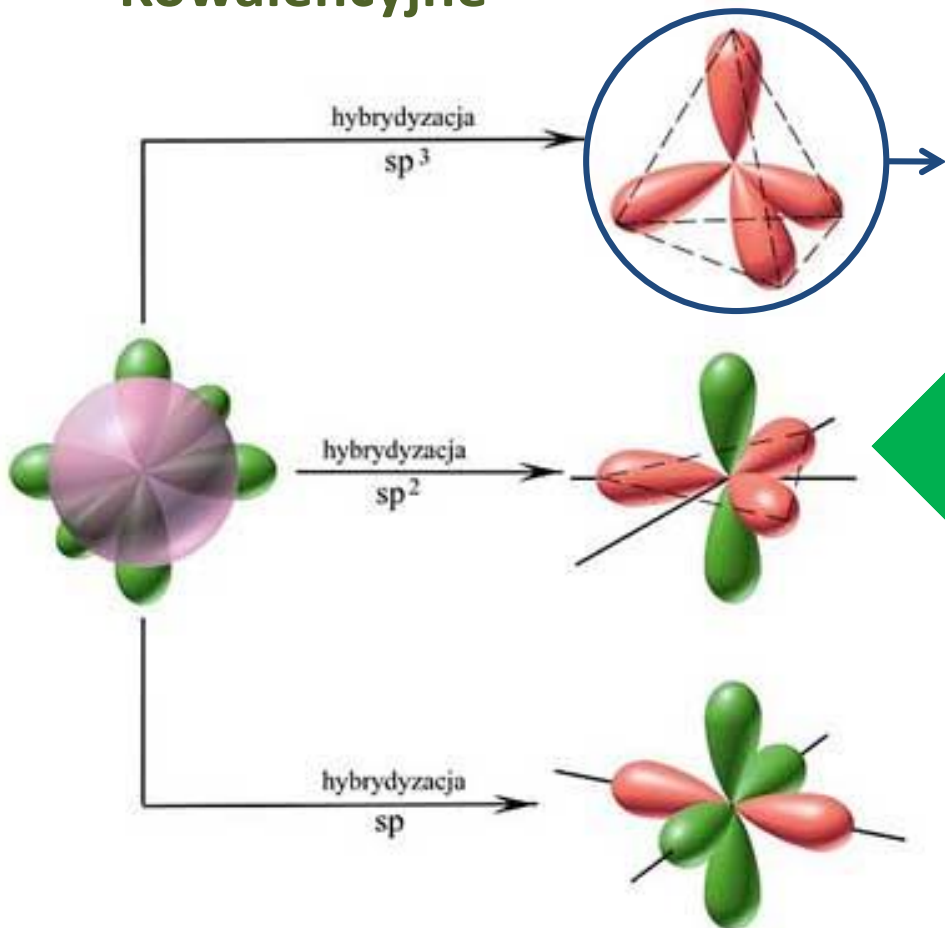
C (diamond) 7.30 eV

Si 4.64 eV

Ge 3.87 eV

Rodzaje wiązań

Kowalencyjne

Półprzewodniki

II	III	IV	V	VI
Be	B	C	N	O
Mg	Al	Si	P	S
Zn	Ga	Ge	As	Se
Cd	In	Sn	Sb	Te

jonowość ← → jonowość

Group IV: diamond, Si, Ge

Group III-V: GaAs, AlAs, InSb, InAs...

Group II-VI: ZnSe, CdTe, ZnO, SdS...

Rodzaje wiązań

Carriers (nośniki):

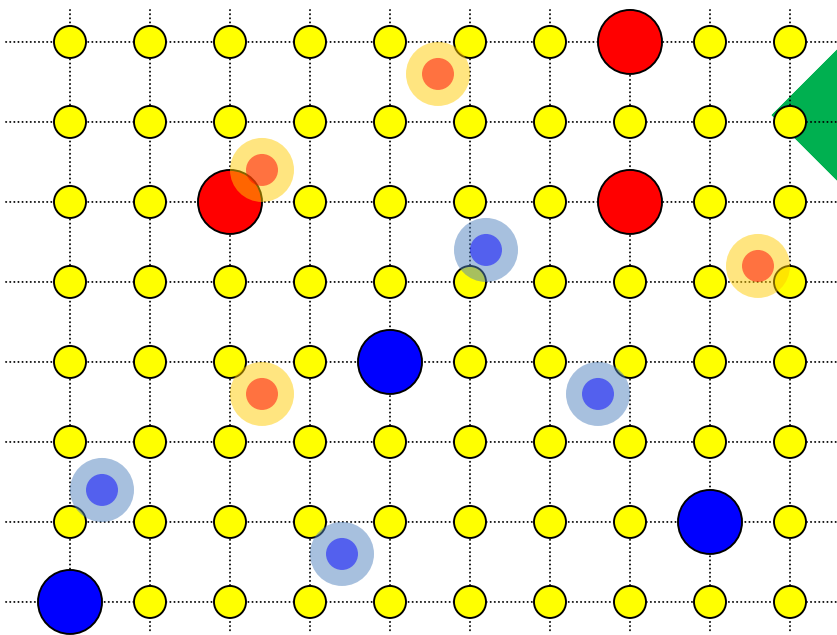
holes +

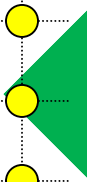
electrons -

Impurities (domieszki):

 Acceptors (p-type)

 Donors (n-type)

jonowość

Półprzewodniki				
II	III	IV	V	VI
Be	B	C	N	O
Mg	Al	Si	P	S
Zn	Ga	Ge	As	Se
Cd	In	Sn	Sb	Te

jonowość

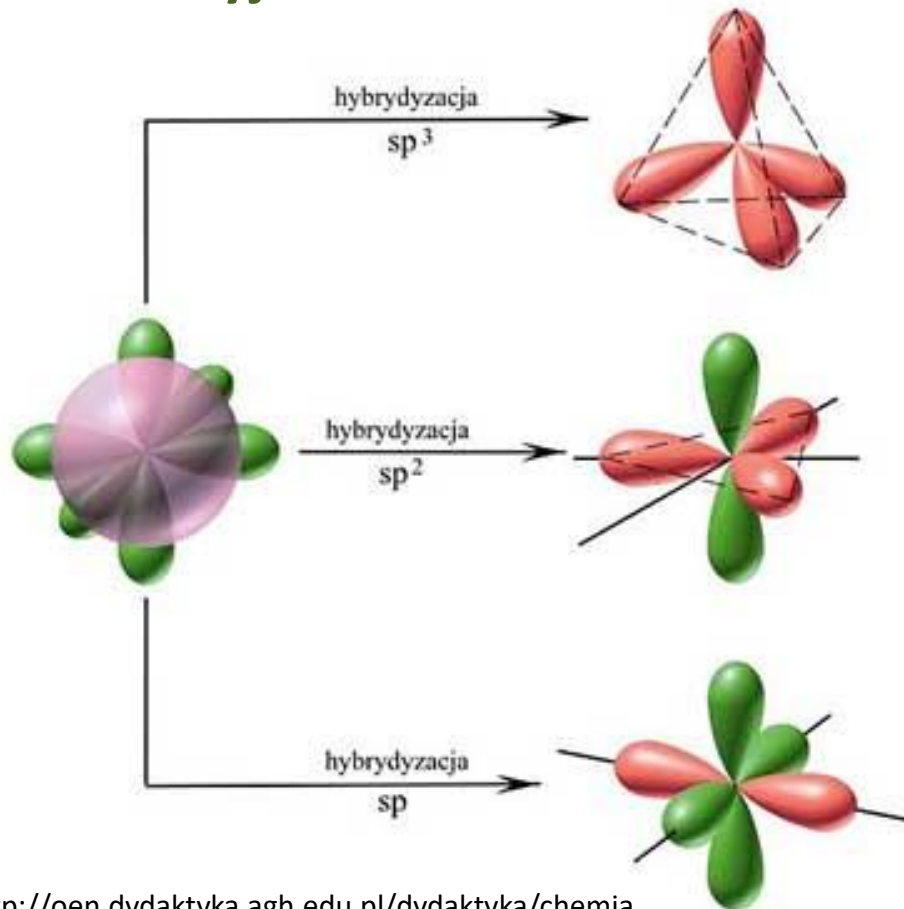
Group IV: diamond, Si, Ge

Group III-V: GaAs, AlAs, InSb, InAs...

Group II-VI: ZnSe, CdTe, ZnO, SdS...

Rodzaje wiązań

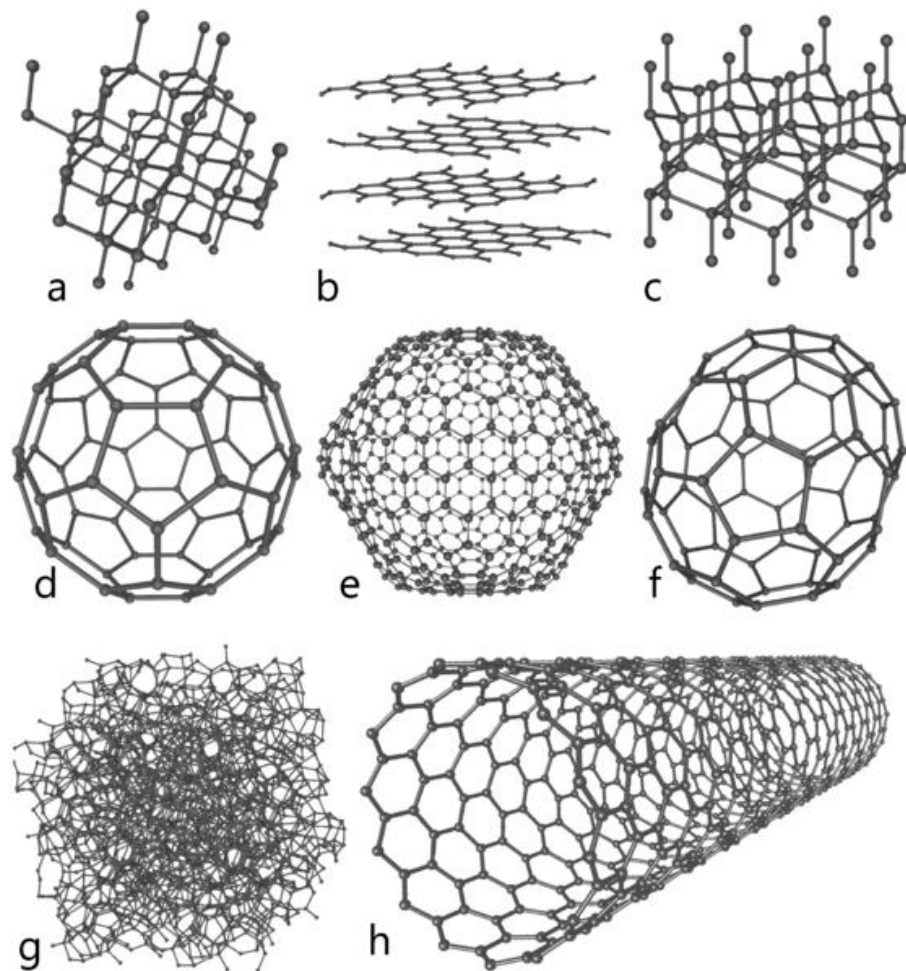
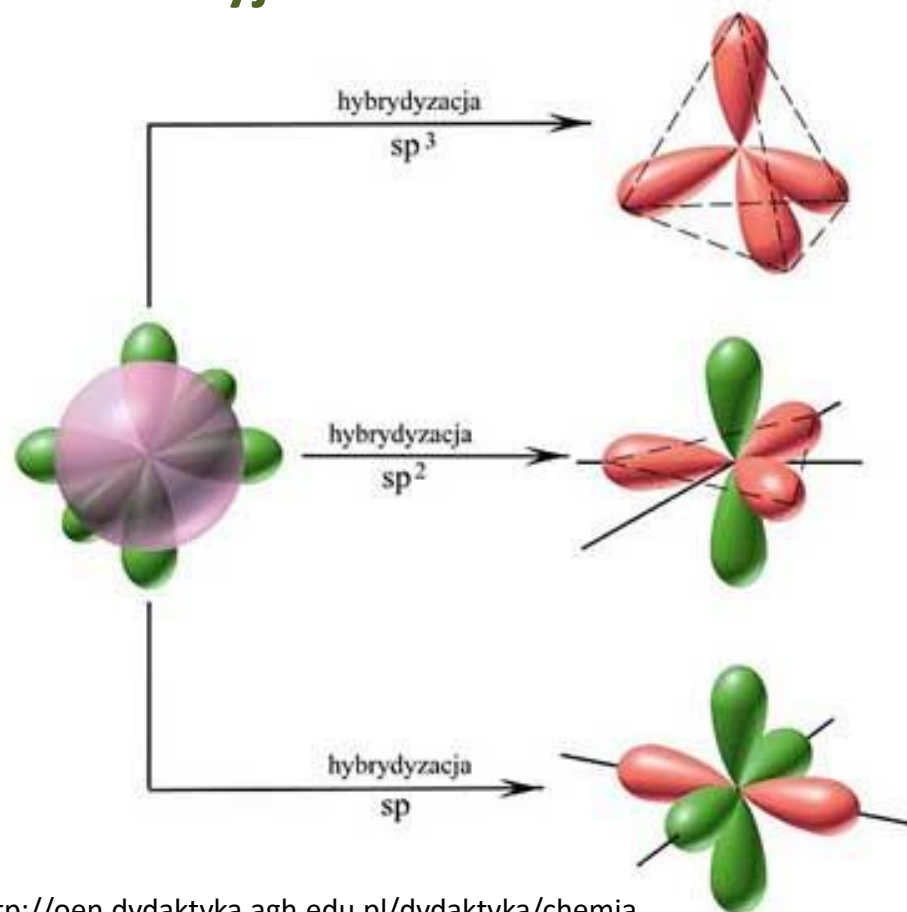
Kowalencyjne

<http://oen.dydaktyka.agh.edu.pl/dydaktyka/chemia>

Rodzaje wiązań

Kowalencyjne

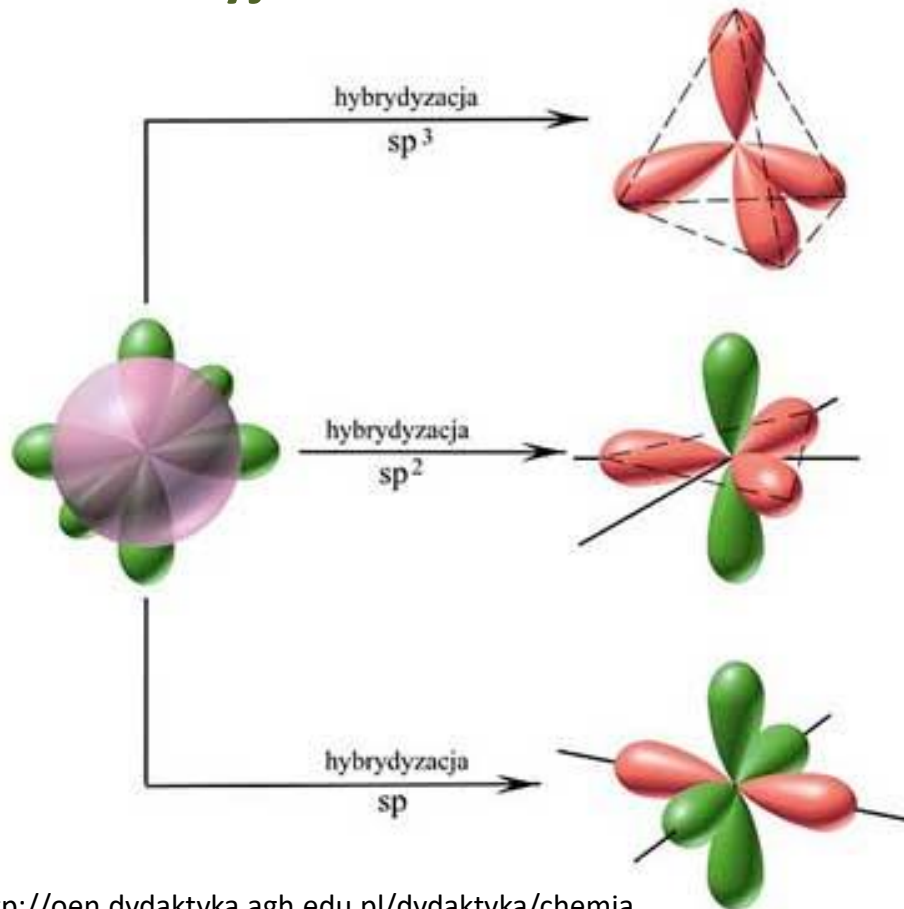

Allotropes of carbon

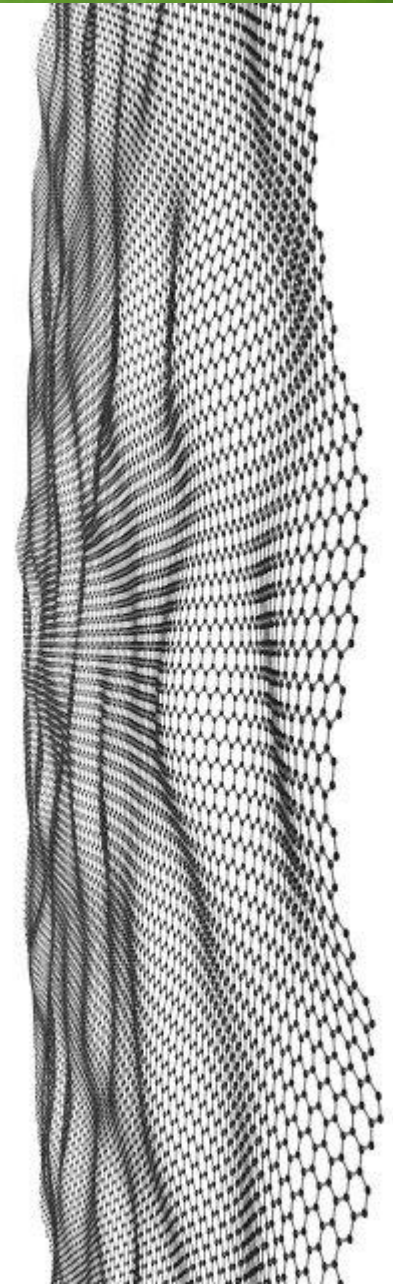
<http://oen.dydaktyka.agh.edu.pl/dydaktyka/chemia>

Rodzaje wiązań

Kowalencyjne

Graphene

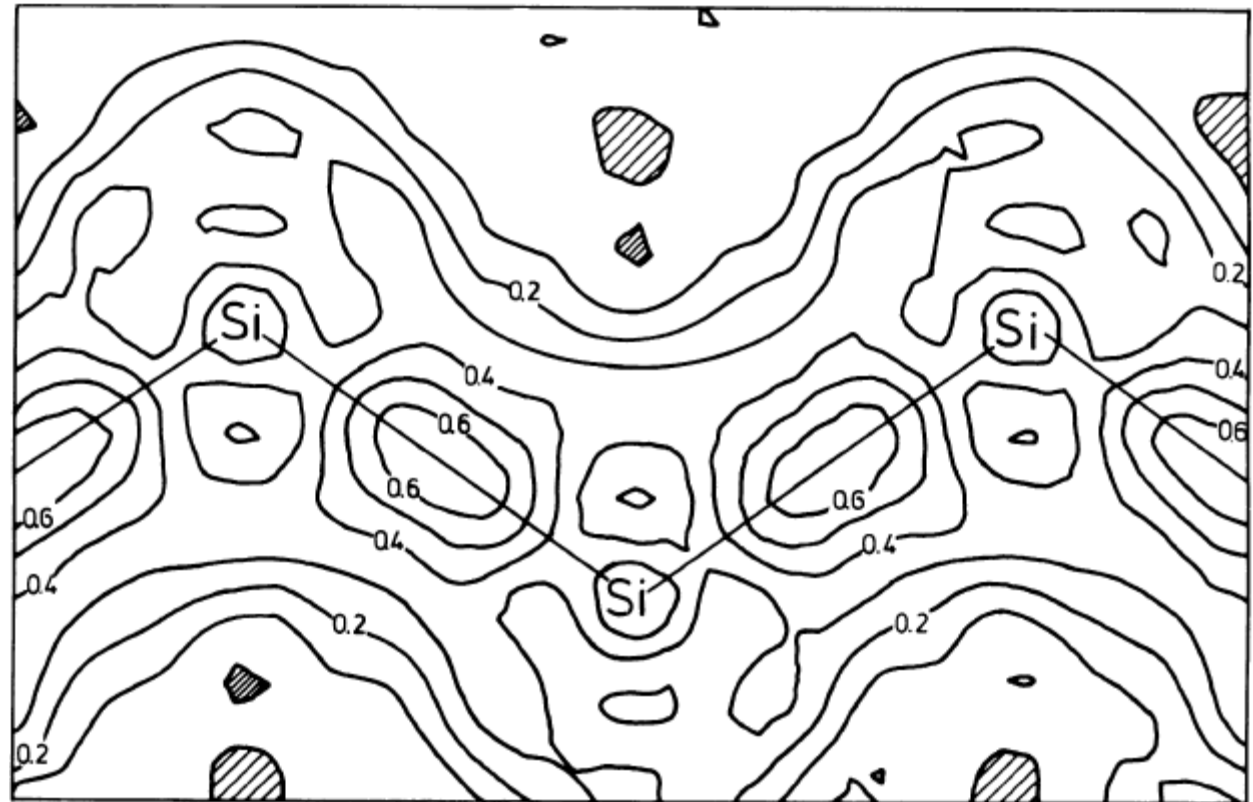
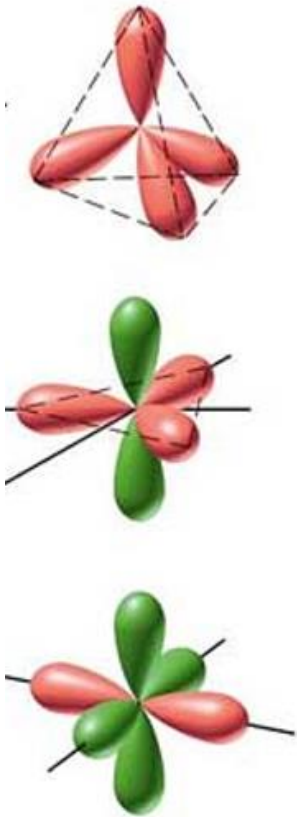

<http://oen.dydaktyka.agh.edu.pl/dydaktyka/chemia>

Rodzaje wiązań

Kowalencyjne (+ kowalencyjne spolaryzowane)

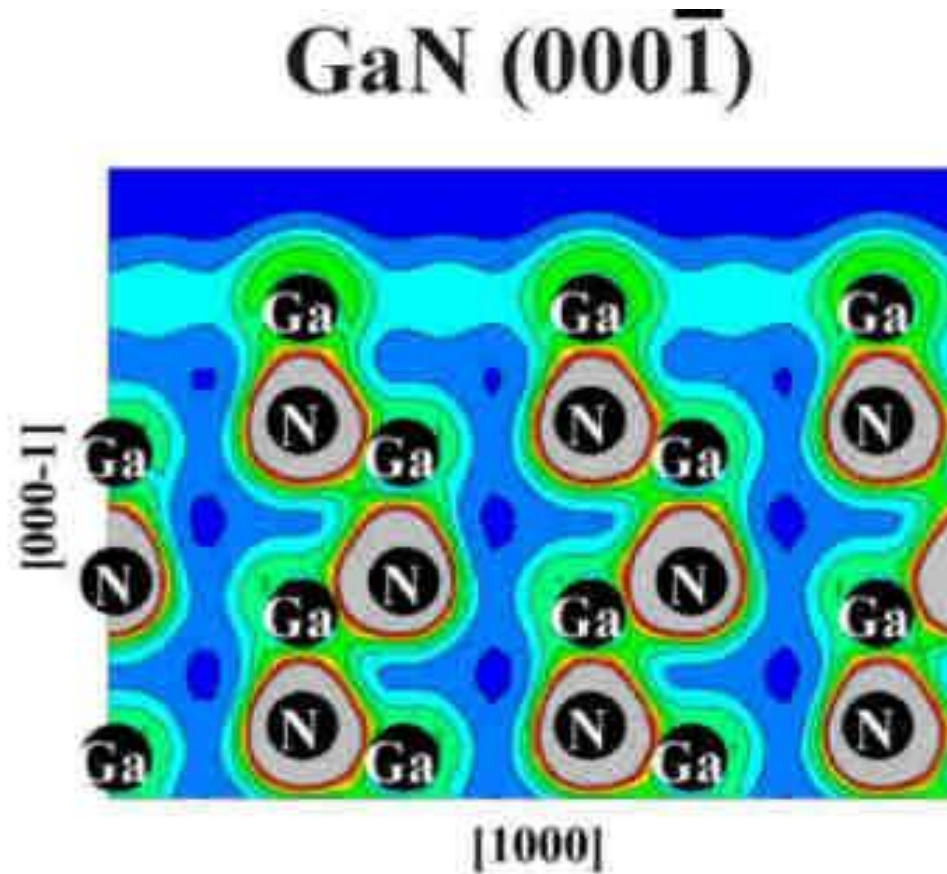
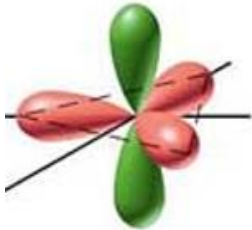
Valence electrons are shared between atoms (non-polar $\Delta\chi < 0,4$; polar $0,4 < \Delta\chi < 1,7$)

Rodzaje wiązań

Kowalencyjne (+ kowalencyjne spolaryzowane)

Valence electrons are shared between atoms (non-polar $\Delta\chi < 0,4$; polar $0,4 < \Delta\chi < 1,7$)

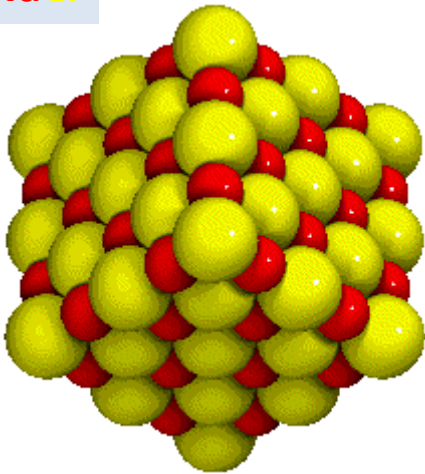

Rodzaje wiązań

Wiązania jonowe

Elektroujemność (ozn. χ) - zdolność atomu w cząsteczce do przyciągania (przyłączania) elektronu. W skrajnym przypadku, gdy elektroujemności obu pierwiastków bardzo się różnią (np. Li i F), dochodzi do pełnego przeskoiku elektronów na bardziej elektroujemny atom, co prowadzi do powstania wiązania jonowego ($\Delta\chi \geq 1,7$).

NaCl

Wartości elektroujemności (wg Paulinga) dla kilku ważniejszych pierwiastków (dla H przyjęto 2,1)

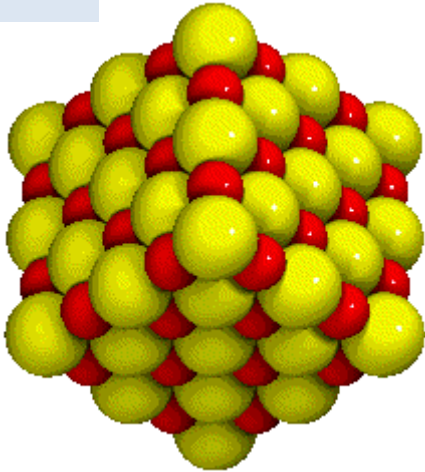
I	II	III	IV	V	VI	VII
Li 1,0	Be 1,5	B 2,0	C 2,5	N 3,0	O 3,5	F 4,0
Na 0,9	Mg 1,2	Al 1,5	Si 1,8	P 2,1	S 2,5	Cl 3,0
K 0,8	Ca 1,0	Ga 1,6	Ge 1,7	As 2,0	Se 2,4	Br 2,8
Rb 0,8			Sn 1,7			J 2,4

Rodzaje wiązań

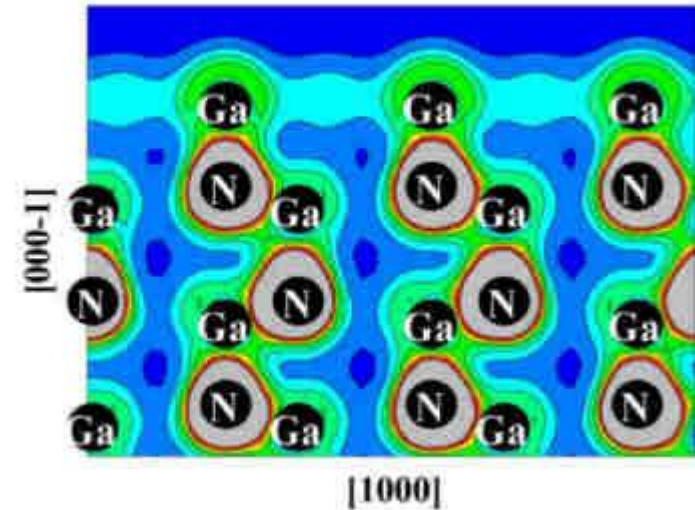
Wiązania jonowe

Elektroujemność (ozn. χ) - zdolność atomu w cząsteczce do przyciągania (przyłączania) elektronu. W skrajnym przypadku, gdy elektroujemności obu pierwiastków bardzo się różnią (np. Li i F), dochodzi do pełnego przeskoiku elektronów na bardziej elektroujemny atom, co prowadzi do powstania wiązania jonowego ($\Delta\chi \geq 1,7$).

NaCl

GaN (000 $\bar{1}$)

Convention:

Covalent bond

$$\Delta\chi \leq 0,4$$

Polar Covalent

$$0,4 \leq \Delta\chi \leq 1,7$$

Ionic Bonds

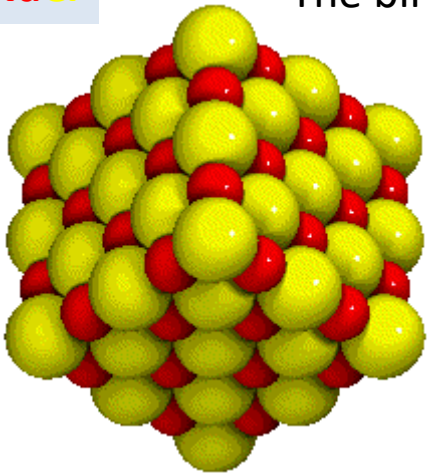
$$\Delta\chi \geq 1,7$$

Rodzaje wiązań

Wiązania jonowe

Elektroujemność (ozn. χ) - zdolność atomu w cząsteczce do przyciągania (przyłączania) elektronu. W skrajnym przypadku, gdy elektroujemności obu pierwiastków bardzo się różnią (np. Li i F), dochodzi do pełnego przeskoku elektronów na bardziej elektroujemny atom, co prowadzi do powstania wiązania jonowego ($\Delta\chi \geq 1,7$).

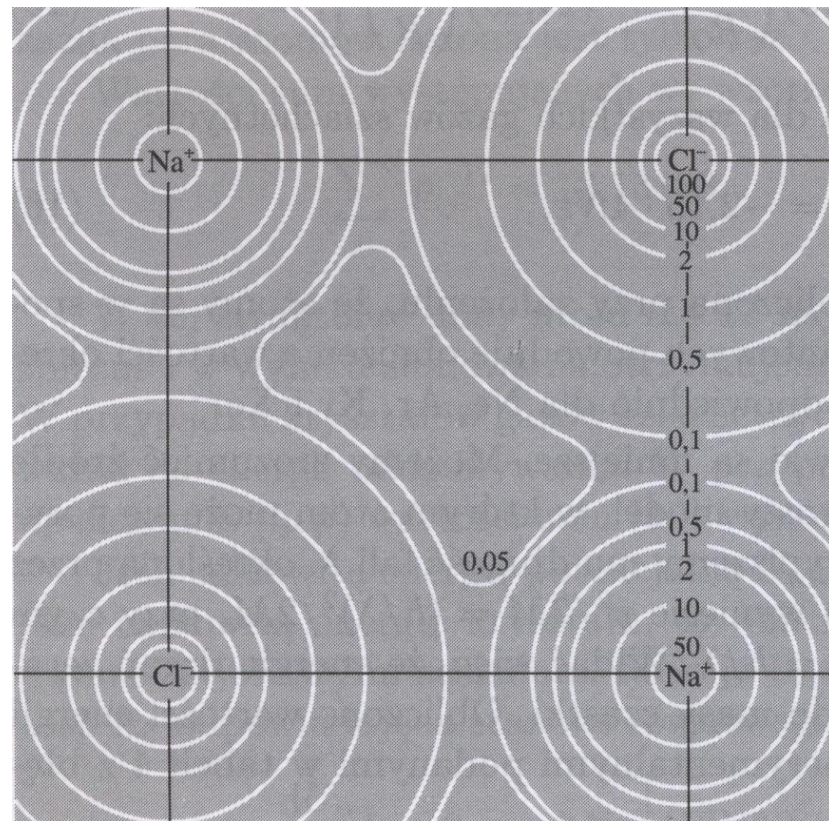
NaCl

The binding energy per pair of ions :

NaCl	7.95 eV
NaI	7.10 eV
KBr	6.92 eV

Distribution of charge density in the NaCl plane based on X-ray results.

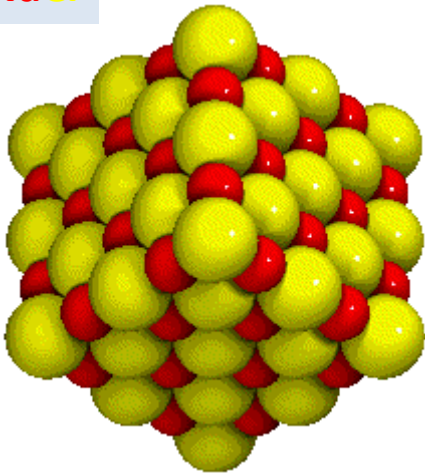
C. Kittel

Rodzaje wiązań

Wiązania jonowe

Elektroujemność (ozn. χ) - zdolność atomu w cząsteczce do przyciągania (przyłączania) elektronu. W skrajnym przypadku, gdy elektroujemności obu pierwiastków bardzo się różnią (np. Li i F), dochodzi do pełnego przeskoiku elektronów na bardziej elektroujemny atom, co prowadzi do powstania wiązania jonowego ($\Delta\chi \geq 1,7$).

NaCl

$$V(\vec{r}_{ij}) = \pm \frac{e^2}{4\pi\epsilon_0 r_{ij}} \quad \text{Potential energy between two singly charged ions } i, j$$

$$r_{ij} = a p_{ij}$$

separation of nearest neighbours depends on crystal structure

$$V(r) = \sum_{i \neq j} -\frac{e^2}{4\pi\epsilon_0 a} \frac{\pm 1}{p_{ij}} = -\frac{e^2}{4\pi\epsilon_0 a} \left[\sum_{i \neq j} \frac{\pm 1}{p_{ij}} \right] = -\frac{e^2}{4\pi\epsilon_0 a} A$$

The Madelung constant A depends on the structure e.g. $A_{NaCl} = 1.748$

Rodzaje wiązań

Elektroujemność (ozn. χ) - zdolność atomu w cząsteczce do przyciągania (przyłączania) elektronu.

Wiązanie kowalencyjne (niespolaryzowane i spolaryzowane)

Uwspólniona para elektronów (niespolaryzowane $\Delta\chi < 0,4$; spolaryzowane $0,4 < \Delta\chi < 1,7$)

Wiązanie jonowe

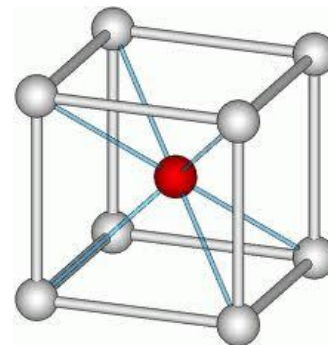
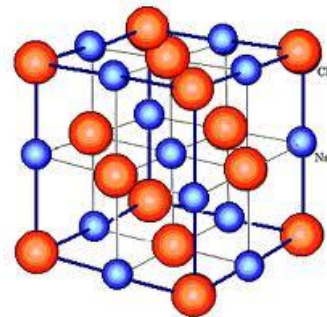
Przeskok elektronu na jedno z centrów wiązania ($\Delta\chi \geq 1,7$). Zasadniczy wkład do energii wiązania kryształów jonowych daje oddziaływanie elektrostatyczne (energia Madelunga):

$$U(r) = N \left(-\frac{e^2}{4\pi\epsilon_0 r} \sum_{i \neq j} \frac{\pm 1}{p_{ij}} + \frac{B}{r^n} \sum_{i \neq j} \frac{1}{p_{ij}^n} \right)$$

r – odległość między najbliższymi sąsiadami

$r p_{ij}$ - odległość między parą jonów i, j

B, n – parametry potencjału odpychającego ($n = 6 - 12$)

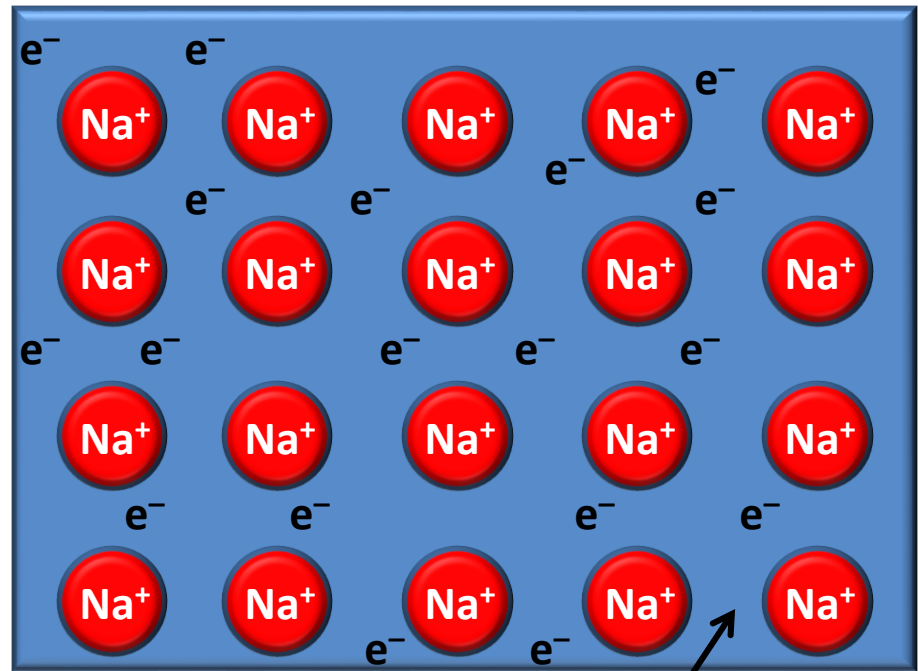
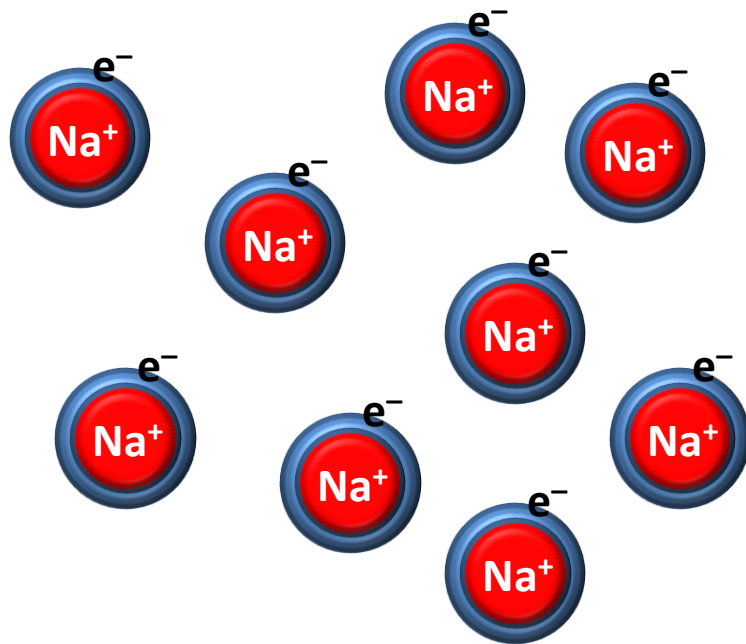

$A = \sum_{i \neq j} \frac{\pm 1}{p_{ij}}$ - stała Madelunga (dla struktury NaCl $A = 1,748$ dla CsCl $A = 1,763$)

Rodzaje wiązań

Wiązanie metaliczne

Wiązanie chemiczne w metalach, utworzone w wyniku elektrodynamicznego oddziaływania między dodatnio naładowanymi rdzeniami atomowymi, które znajdują się w węzłach sieci krystalicznej, a ujemnie naładowaną **plazmą elektronową (elektronami zdelokalizowanymi, gazem elektronowym)**. Podobne do wiązania kowalencyjnego, ale elektrony tworzące wiązanie są wspólne dla wielkiej liczby atomów.

Electron gas

Rodzaje wiązań

Wiązanie metaliczne

Wiązanie chemiczne w metalach, utworzone w wyniku elektrodynamicznego oddziaływania między dodatnio naładowanymi rdzeniami atomowymi, które znajdują się w węzłach sieci krystalicznej, a ujemnie naładowaną **plazmą elektronową (elektronami zdelokalizowanymi, gazem elektronowym)**. Podobne do wiązania kowalencyjnego, ale elektrony tworzące wiązanie są wspólne dla wielkiej liczby atomów.

- W metalach alkalicznych zdelokalizowane mogą być tylko elektrony z ostatniej powłoki ns . W takich metalach łatwo zmienić długość wiązania (duża ściśliwość)
- W metalach z dalszych kolumn układu okresowego do wiązania dają istotny wkład głębsze powłoki (w szczególności w metalach przejściowych i ziemiach rzadkich niezamknięte powłoki d i f). W takich metalach znacznie trudniej zmienić długość wiązania (mała ściśliwość)
- W metalach wiązania są najczęściej niezbyt silne, ale są też metale o silnym wiązaniu – np. wolfram

Rodzaje wiązań

Wiązanie metaliczne

Wiązanie chemiczne w metalach, utworzone w wyniku elektrodynamicznego oddziaływania między dodatnio naładowanymi rdzeniami atomowymi, które znajdują się w węzłach sieci krystalicznej, a ujemnie naładowaną **plazmą elektronową (elektronami zdelokalizowanymi, gazem elektronowym)**. Podobne do wiązania kowalencyjnego, ale elektrony tworzące wiązanie są wspólne dla wielkiej liczby atomów.

1A (1)	Key:																7A (17)	8A (18)
	2A (2)											3A (13)	4A (14)	5A (15)	6A (16)	H	He	
Li	Be											B	C	N	O	F	Ne	
Na	Mg	3B (3)	4B (4)	5B (5)	6B (6)	7B (7)	8B (8) (9) (10)			1B (11)	2B (12)	Al	Si	P	S	Cl	Ar	
K	Ca	Sc	Ti	V	Cr	Mn	Fe	Co	Ni	Cu	Zn	Ga	Ge	As	Se	Br	Kr	
Rb	Sr	Y	Zr	Nb	Mo	Tc	Ru	Rh	Pd	Ag	Cd	In	Sn	Sb	Te	I	Xe	
Cs	Ba	La	Hf	Ta	W	Re	Os	Ir	Pt	Au	Hg	Tl	Pb	Bi	Po	At	Rn	
Fr	Ra	Ac	Rf	Db	Sg	Bh	Hs	Mt	Ds	Rg	112	113	114	115	11□			

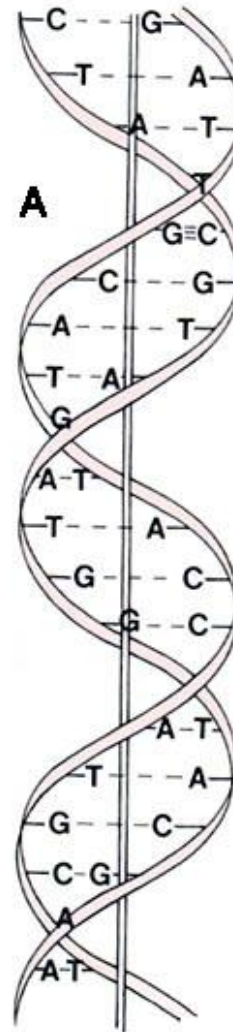
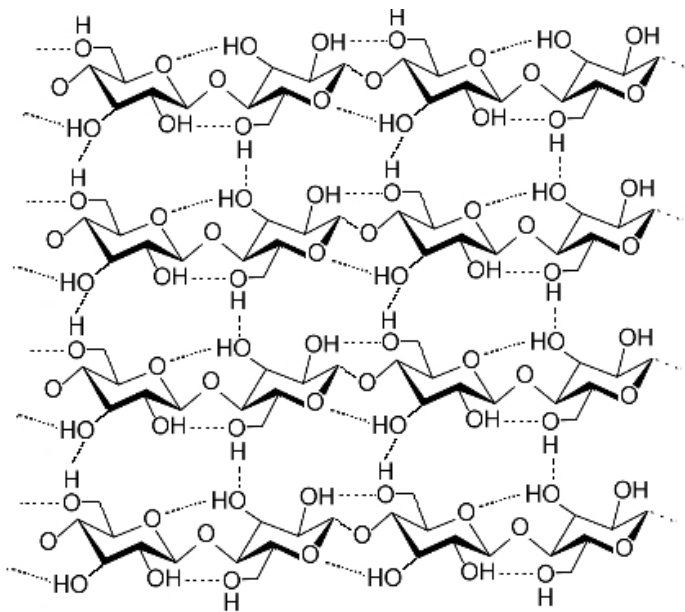
Ce	Pr	Nd	Pm	Sm	Eu	Gd	Tb	Dy	Ho	Er	Tm	Yb	Lu					
Th	Pa	U	Np	Pu	Am	Cm	Bk	Cf	Es	Fm	Md	No	Lr					

Rodzaje wiązań

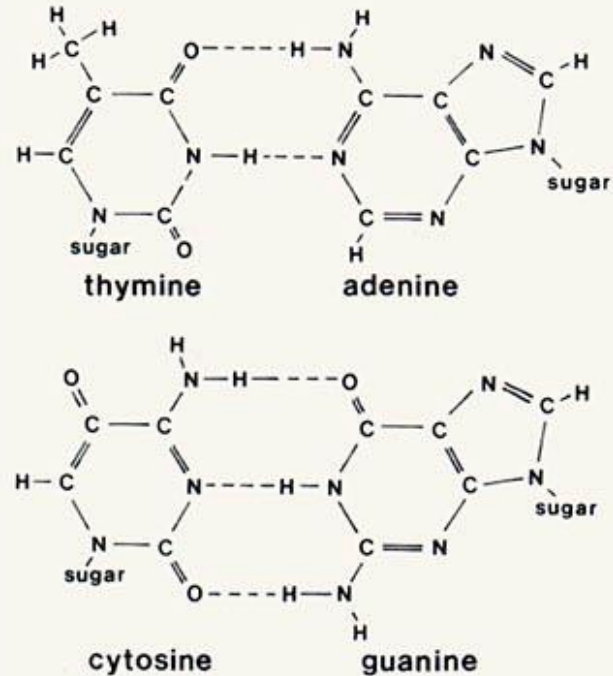
Wiązanie wodorowe

Hydrogen is shared between atoms

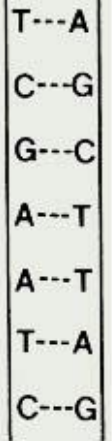
Celulose

B

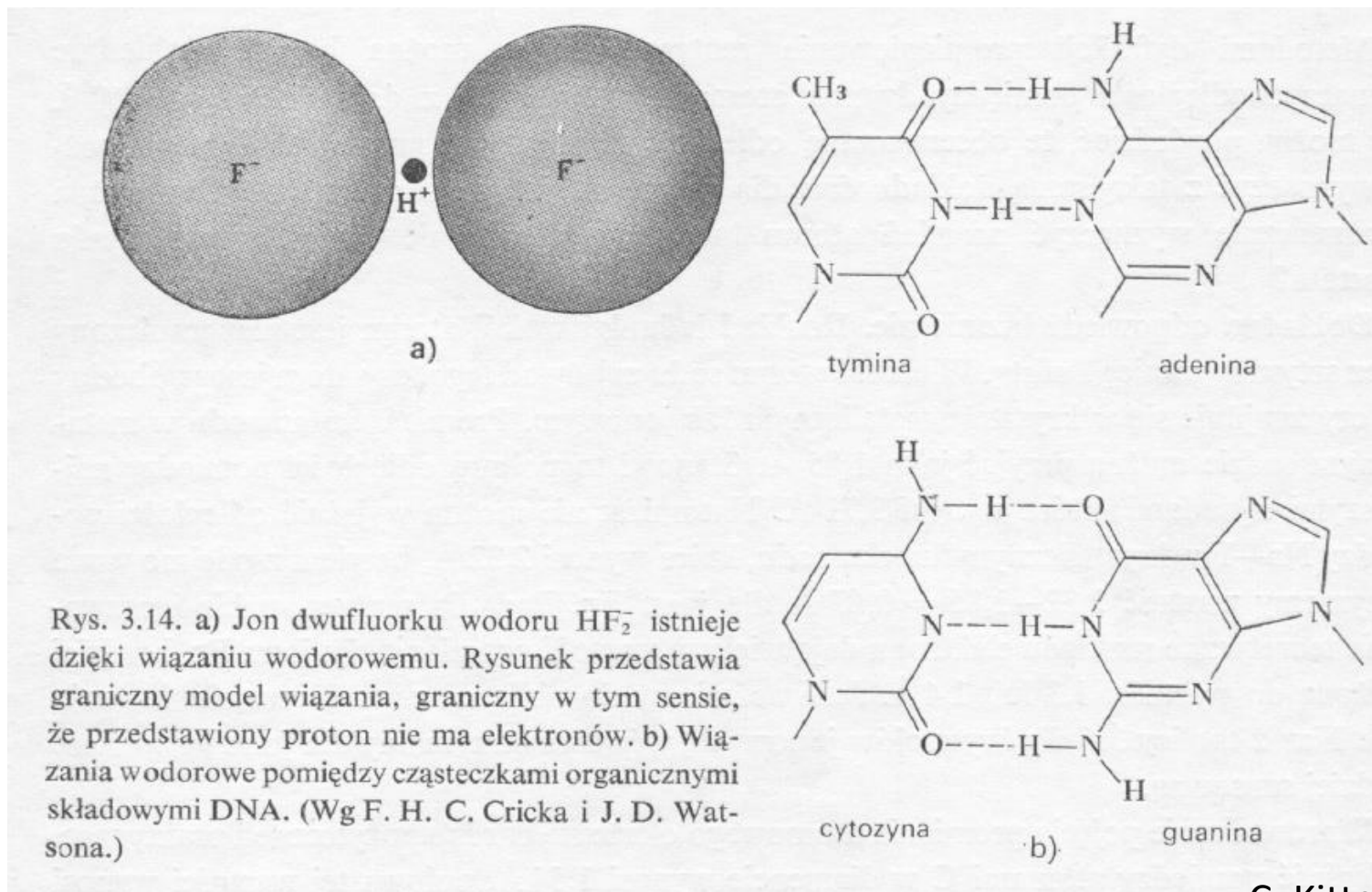
C

Rodzaje wiązań

Wiązanie wodorowe

Hydrogen is shared between atoms

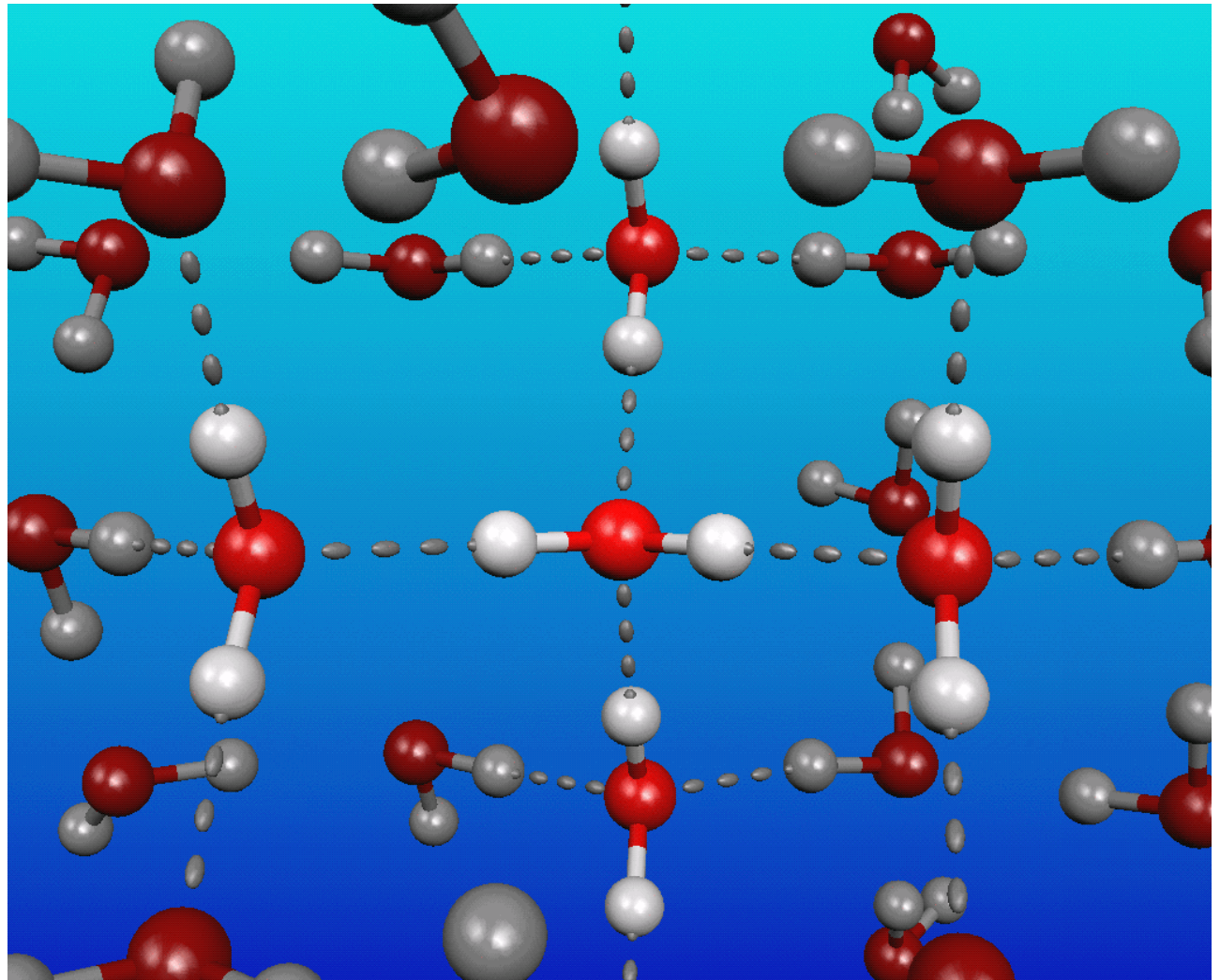
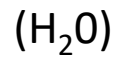

C. Kittel

Rodzaje wiązań

Wiązanie wodorowe

Hydrogen is shared between atoms

Rodzaje wiązań

Wiązania Van der Waalsa

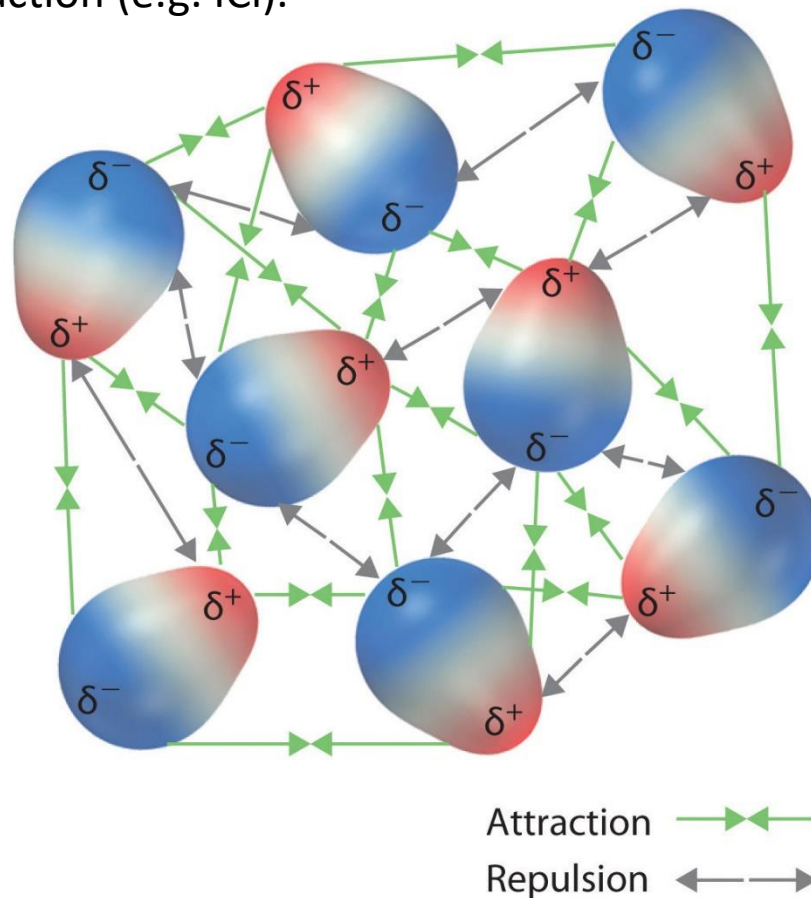
Ne, Ar, Kr, Xe – interaction of induced dipole moments.

Rodzaje wiązań

Wiązanie dipolowe (also *intermolecular interaction*)

attractive forces between the positive end of one polar molecule and the negative end of another polar molecule - intermolecular interaction (e.g. ICl).

https://saylordotorg.github.io/text_general-chemistry-principles-patterns-and-applications-v1.0/s15-02-intermolecular-forces.html

Wiązania

Siły van der Waalsa (międzymolekularne)

- oddziaływanie pomiędzy dipolami trwałymi (oddziaływanie Keesoma)
- oddziaływanie pomiędzy dipolem trwałym i indukowanym (oddziaływanie Debye'a)
- oddziaływanie Londona – siły dyspersyjne Londona (oddziaływanie pomiędzy dipolami indukowanymi)
- Potencjal Lennarda-Jonesa

$$U(r) = 4\varepsilon \left[\left(\frac{\sigma}{r} \right)^{12} - \left(\frac{\sigma}{r} \right)^6 \right]$$

Energia potencjalna N atomów

$$U_{tot}(r) = 2N\varepsilon \left[\sum_{i \neq j} \left(\frac{\sigma}{p_{ij}r} \right)^{12} - \sum_{i \neq j} \left(\frac{\sigma}{p_{ij}r} \right)^6 \right]$$

Wiązanie van der Waalsa

Ne, Ar, Kr, Xe – oddziaływanie wyindukowanych momentów dipolowych.

Odpowiedzialne za możliwość skroplenia i zestalania gazów szlachetnych (oddziaływanie Londona)

Wiązania

Elektroujemność (ozn. χ) - zdolność atomu w cząsteczce do przyciągania (przyłączania) elektronu.

Wiązanie kowalencyjne	Wiązanie jonowe	Wiązanie metaliczne
• Wiązanie kierunkowe (hybrydyzacja) • Izolatory lub półprzewodniki (ładunek pomiędzy atomami) • Wiele ze związków kowalencyjnych rozpuszcza się w rozpuszczalnikach niepolarnych, a nie rozpuszcza się w wodzie	• Wiązanie bezkierunkowe • Izolatory (ładunek skupiony na jonach) • Wiele ze związków jonowych rozpuszcza się w rozpuszczalnikach polarnych (woda), a nie rozpuszcza się w niepolarnych	• Wiązanie bezkierunkowe, elektrony zdelokalizowane (minimalizacja E_{kin}) • Im więcej elektronów tym silniejsze wiązanie • Przewodniki (ładunek swobodny) • Metale krystalizują preferencyjnie w strukturach gęsto upakowanych (fcc, hcp, bcc) • Plastyczne (jony metalu łatwo przemieszczają się pod wpływem siły zewnętrznej)

Wiązania

Elektroujemność (ozn. χ) - zdolność atomu w cząsteczce do przyciągania (przyłączania) elektronu.

Wiązanie kowalencyjne	Wiązanie jonowe	Wiązanie metaliczne																																																																
- Wiązanie kierunkowe (hybrydyzacja) - Izolatory lub półprzewodniki (ładunek pomiędzy atomami) - Wiele ze związków kowalencyjnych nie rozpuszcza się w rozpuszczalnikach niepolarnych	- Wiązanie bezkierunkowe - Izolatory (ładunek skupiony na jonach) - Wiele ze związków	- Wiązanie bezkierunkowe, elektrony zdelokalizowane (minimalizacja E_{kin}) - Im więcej elektronów tym																																																																
<table><tr><th colspan="2"></th><th colspan="2">Bonding Energy</th><th rowspan="2">Melting Temperature (°C)</th></tr><tr><th>Bonding Type</th><th>Substance</th><th>kJ/mol (kcal/mol)</th><th>eV/Atom, Ion, Molecule</th></tr><tr><td rowspan="2">Ionic</td><td>NaCl</td><td>640 (153)</td><td>3.3</td><td>801</td></tr><tr><td>MgO</td><td>1000 (239)</td><td>5.2</td><td>2800</td></tr><tr><td rowspan="2">Covalent</td><td>Si</td><td>450 (108)</td><td>4.7</td><td>1410</td></tr><tr><td>C (diamond)</td><td>713 (170)</td><td>7.4</td><td>>3550</td></tr><tr><td rowspan="4">Metallic</td><td>Hg</td><td>68 (16)</td><td>0.7</td><td>-39</td></tr><tr><td>Al</td><td>324 (77)</td><td>3.4</td><td>660</td></tr><tr><td>Fe</td><td>406 (97)</td><td>4.2</td><td>1538</td></tr><tr><td>W</td><td>849 (203)</td><td>8.8</td><td>3410</td></tr><tr><td rowspan="2">van der Waals</td><td>Ar</td><td>7.7 (1.8)</td><td>0.08</td><td>-189</td></tr><tr><td>Cl₂</td><td>31 (7.4)</td><td>0.32</td><td>-101</td></tr><tr><td rowspan="2">Hydrogen</td><td>NH₃</td><td>35 (8.4)</td><td>0.36</td><td>-78</td></tr><tr><td>H₂O</td><td>51 (12.2)</td><td>0.52</td><td>0</td></tr></table>							Bonding Energy		Melting Temperature (°C)	Bonding Type	Substance	kJ/mol (kcal/mol)	eV/Atom, Ion, Molecule	Ionic	NaCl	640 (153)	3.3	801	MgO	1000 (239)	5.2	2800	Covalent	Si	450 (108)	4.7	1410	C (diamond)	713 (170)	7.4	>3550	Metallic	Hg	68 (16)	0.7	-39	Al	324 (77)	3.4	660	Fe	406 (97)	4.2	1538	W	849 (203)	8.8	3410	van der Waals	Ar	7.7 (1.8)	0.08	-189	Cl ₂	31 (7.4)	0.32	-101	Hydrogen	NH ₃	35 (8.4)	0.36	-78	H ₂ O	51 (12.2)	0.52	0
		Bonding Energy		Melting Temperature (°C)																																																														
Bonding Type	Substance	kJ/mol (kcal/mol)	eV/Atom, Ion, Molecule																																																															
Ionic	NaCl	640 (153)	3.3	801																																																														
	MgO	1000 (239)	5.2	2800																																																														
Covalent	Si	450 (108)	4.7	1410																																																														
	C (diamond)	713 (170)	7.4	>3550																																																														
Metallic	Hg	68 (16)	0.7	-39																																																														
	Al	324 (77)	3.4	660																																																														
	Fe	406 (97)	4.2	1538																																																														
	W	849 (203)	8.8	3410																																																														
van der Waals	Ar	7.7 (1.8)	0.08	-189																																																														
	Cl ₂	31 (7.4)	0.32	-101																																																														
Hydrogen	NH ₃	35 (8.4)	0.36	-78																																																														
	H ₂ O	51 (12.2)	0.52	0																																																														
				zewnętrznej)																																																														

Struktura krystaliczna

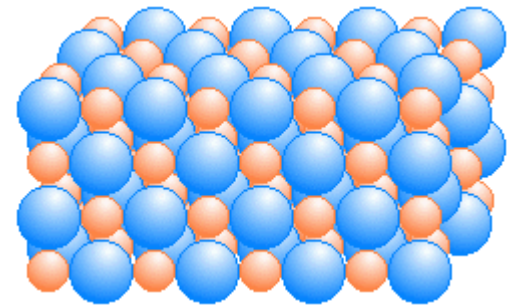
Kryształy

$$\vec{T} = n_1 \vec{t}_1 + n_2 \vec{t}_2 + n_3 \vec{t}_3$$

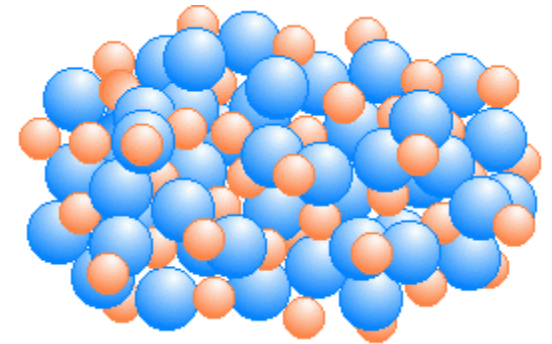
wektory translacji prymitywnych

$$V(\vec{r}) = V(\vec{r} + \vec{T})$$

- Sieć (węzły sieci) jest regularnym i periodycznym układem punktów w przestrzeni. Jest ona matematyczną abstrakcją; ze strukturą krystaliczną mamy do czynienia jedynie wtedy, gdy baza atomów jest przyporządkowana jednoznacznie do każdego węzła sieci.

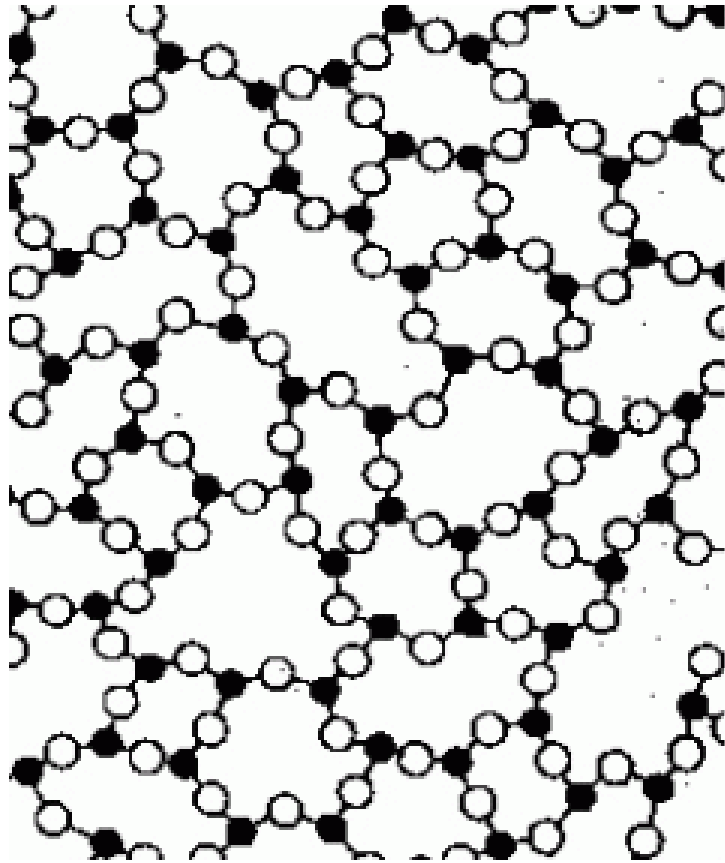
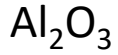

Kryształ

Ciało amorficzne

Porządek bliskiego zasięgu

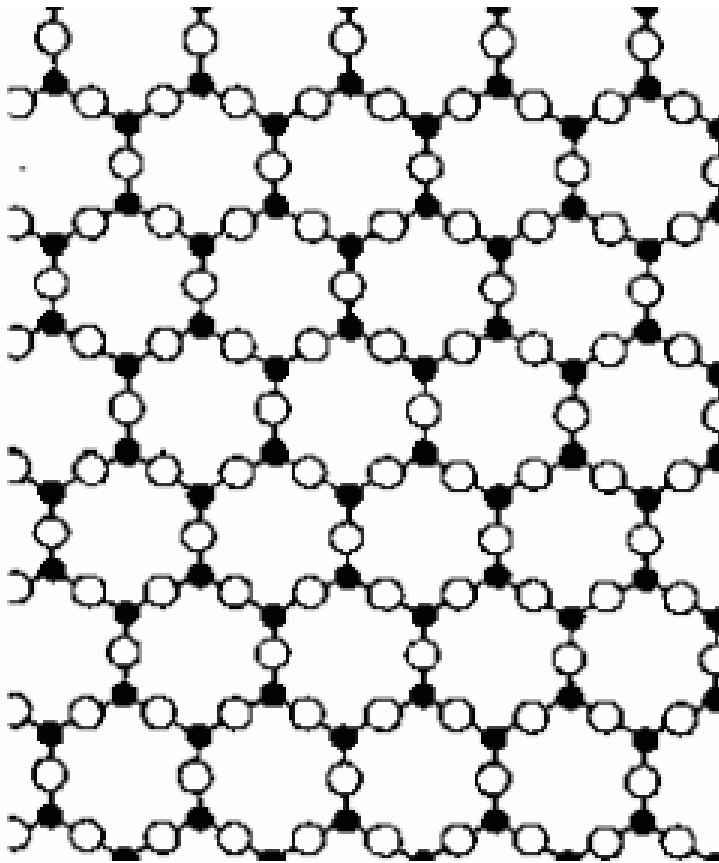
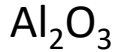

Bliski porządek: ciała bezpostaciowe (amorficzne),
przechłodzone ciecze

- każdy „biały” atom ma 2 czarnych sąsiadów
- każdy „czarny” atom ma 3 białych sąsiadów
- brak symetrii translacyjnej

R. Stępniewski, Współczesne metody doświadczalne fizyki materii skondensowanej i optyki
M. Baj Wykład 1

Porządek dalekiego zasięgu

Daleki porządek, kryształ (także ciekły!)

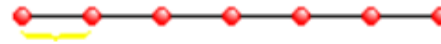
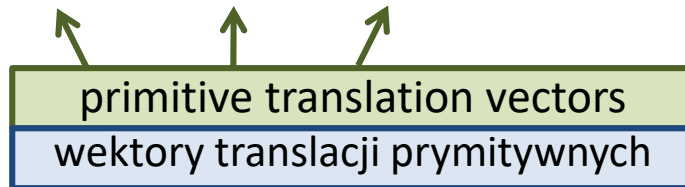
- każdy „biały” atom ma 2 czarnych sąsiadów
- każdy „czarny” atom ma 3 białych sąsiadów
- symetria translacyjna

R. Stępniewski, Współczesne metody doświadczalne fizyki materii skondensowanej i optyki
M. Baj Wykład 1

Struktura krystaliczna

Wskaźniki węzłów

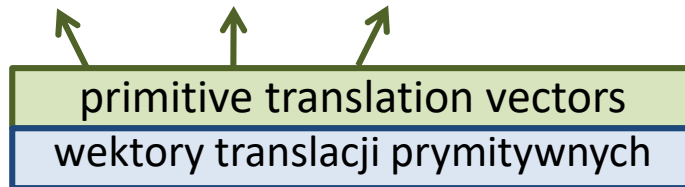
$$\vec{T} = n_1 \vec{t}_1 + n_2 \vec{t}_2 + n_3 \vec{t}_3$$

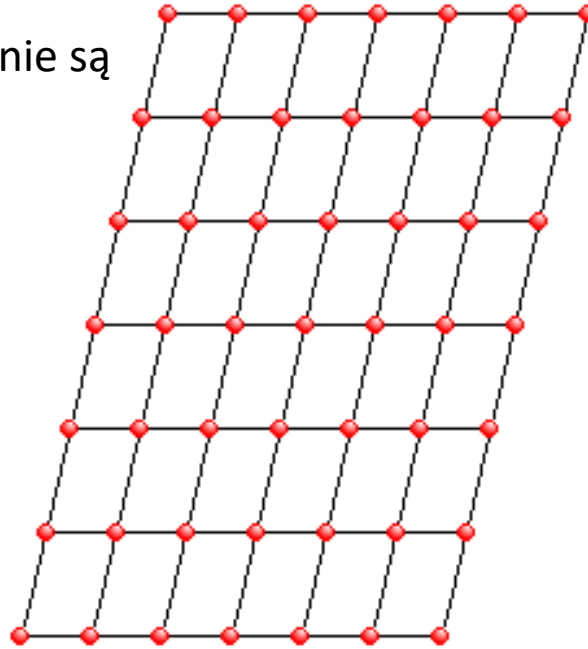
Struktura krystaliczna

Wskaźniki węzłów

$$\vec{T} = n_1 \vec{t}_1 + n_2 \vec{t}_2 + n_3 \vec{t}_3$$

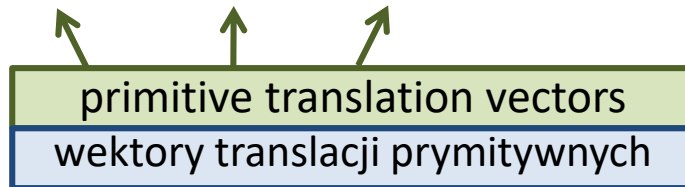
Wektory translacji prymitywnych nie są
wybrane jednoznacznie!

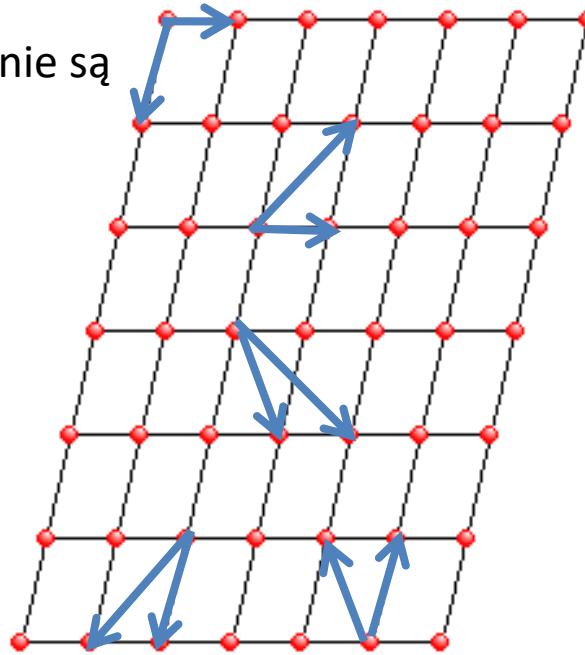
Struktura krystaliczna

Wskaźniki węzłów

$$\vec{T} = n_1 \vec{t}_1 + n_2 \vec{t}_2 + n_3 \vec{t}_3$$

Wektory translacji prymitywnych nie są
wybrane jednoznacznie!

Struktura krystaliczna

Wskaźniki węzłów

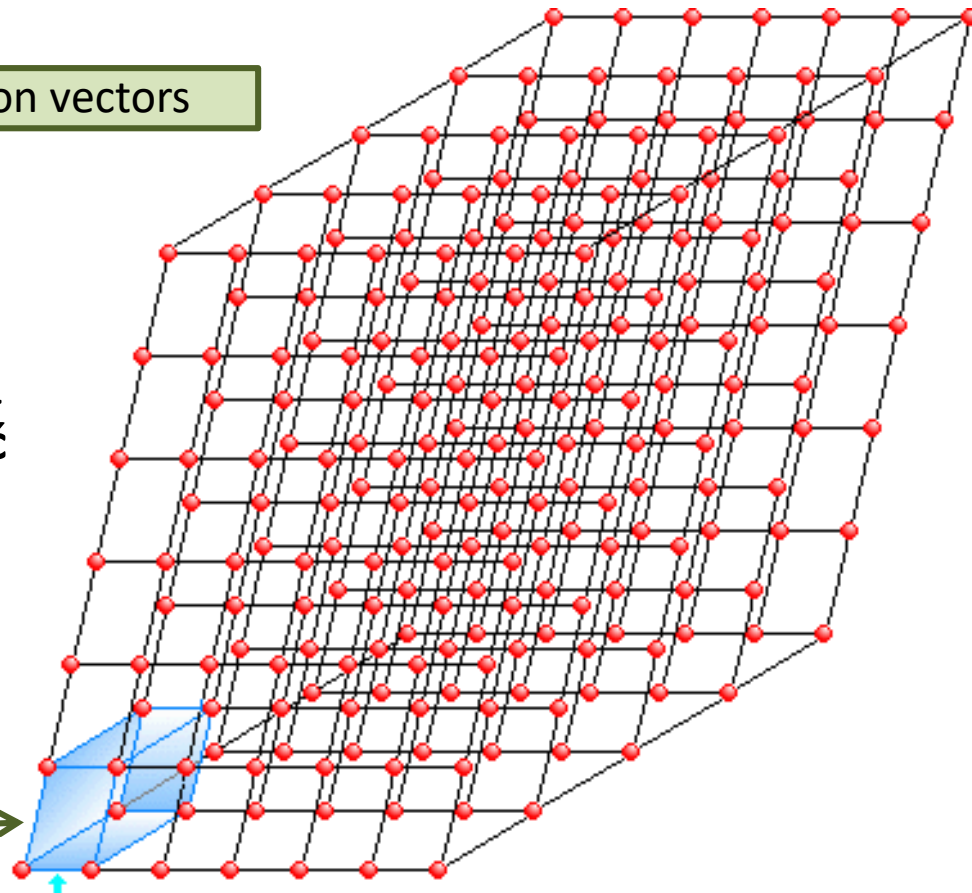
$$\vec{T} = n_1 \vec{t}_1 + n_2 \vec{t}_2 + n_3 \vec{t}_3$$

primitive translation vectors

- Można na wiele sposobów wybrać komórkę elementarną. Zwykle chcemy, żeby komórka taka: miała możliwie **najwyższą symetrię**, **najmniejszą objętość**

- **Komórka prosta**: komórka elementarna o najmniejszej objętości

Komórka prosta
primitive lattice cell

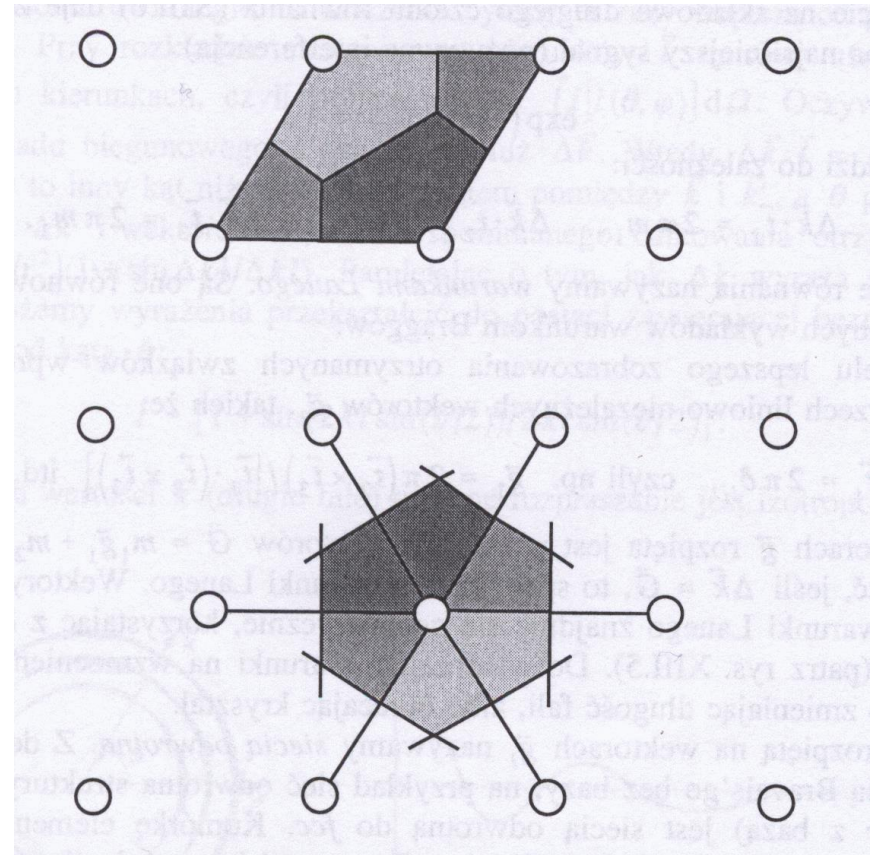
Struktura krystaliczna

Wskaźniki węzłów

$$\vec{T} = n_1 \vec{t}_1 + n_2 \vec{t}_2 + n_3 \vec{t}_3$$

Wigner-Seitz
primitive cell

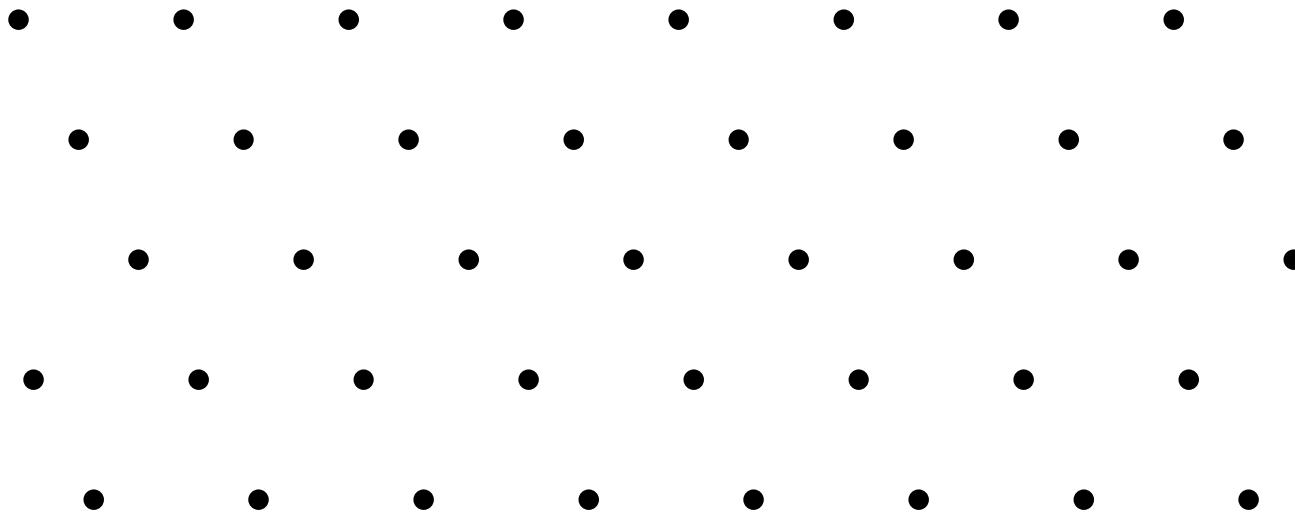

C. Kittel

Struktura krystaliczna

Wskaźniki węzłów

$$\vec{T} = n_1 \vec{t}_1 + n_2 \vec{t}_2 + n_3 \vec{t}_3$$

The **basis** (*baza*) may be a single atom, ion, a set of atoms, eg. proteins 10^5 , positioned around each and every lattice point.

Struktura krystaliczna

Crystals

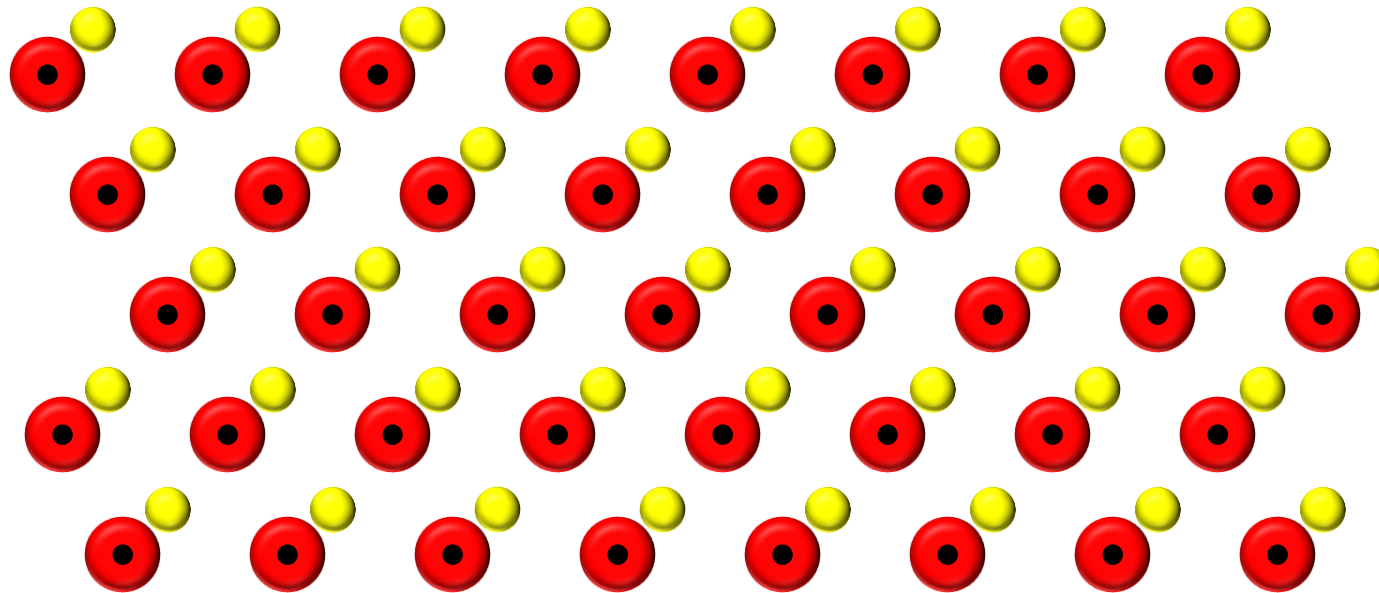
$$\vec{T} = n_1 \vec{t}_1 + n_2 \vec{t}_2 + n_3 \vec{t}_3$$

primitive translation vectors

$\vec{R}_{0j}$

Basis

$$\vec{R}_{nj} = \vec{R}_{0j} + \vec{T}$$

The **basis** (*baza*) may be a single atom, ion, a set of atoms, eg. proteins 10^5 , positioned around each and every lattice point.

Struktura krystaliczna

Wskaźniki węzłów

$$\vec{T} = n_1 \vec{t}_1 + n_2 \vec{t}_2 + n_3 \vec{t}_3$$

Hong Kong

Photos by Michael Wolf

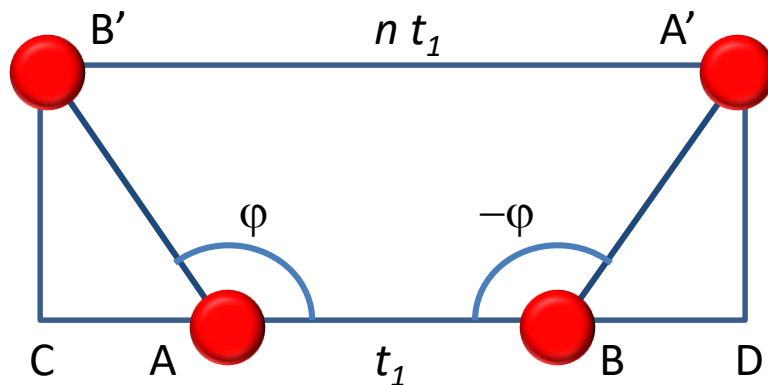

© Michael Wolf/LAIF/Camera Press

Struktura krystaliczna

Crystals

$$B'A' = CD = nt_1 = t_1(1 - 2 \cos \varphi)$$

$$\cos \varphi = \frac{1}{2} (1 - n)$$

n	$\cos \varphi$	φ	Obrót
-1	1	0°	ε
0	$1/2$	60°	C_6
+1	0	90°	C_4
+2	$-1/2$	120°	C_3
+3	-1	180°	C_2

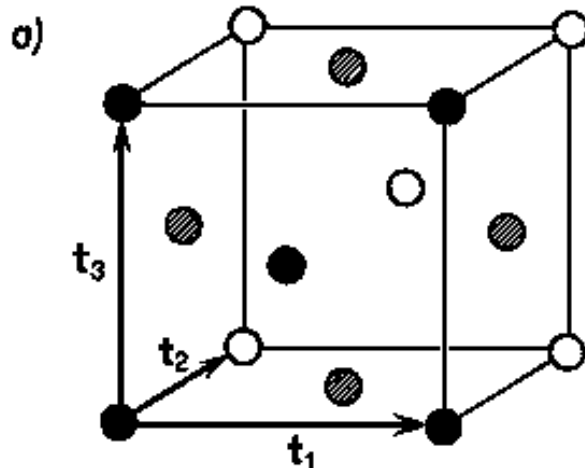
Struktura krystaliczna

Sieci Bravais

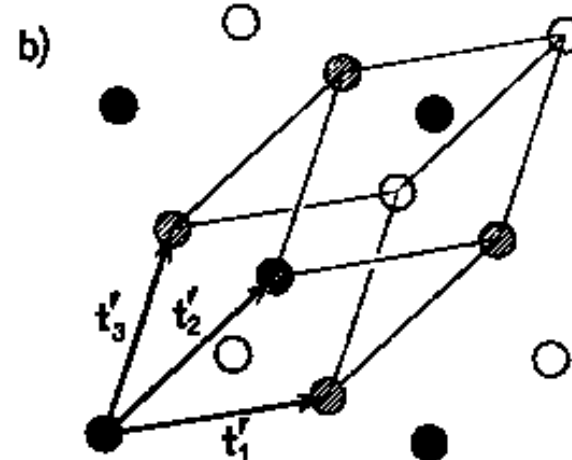
$$\vec{T} = n_1 \vec{t}_1 + n_2 \vec{t}_2 + n_3 \vec{t}_3$$

primitive translation vectors

High symmetry cell

Primitive cell

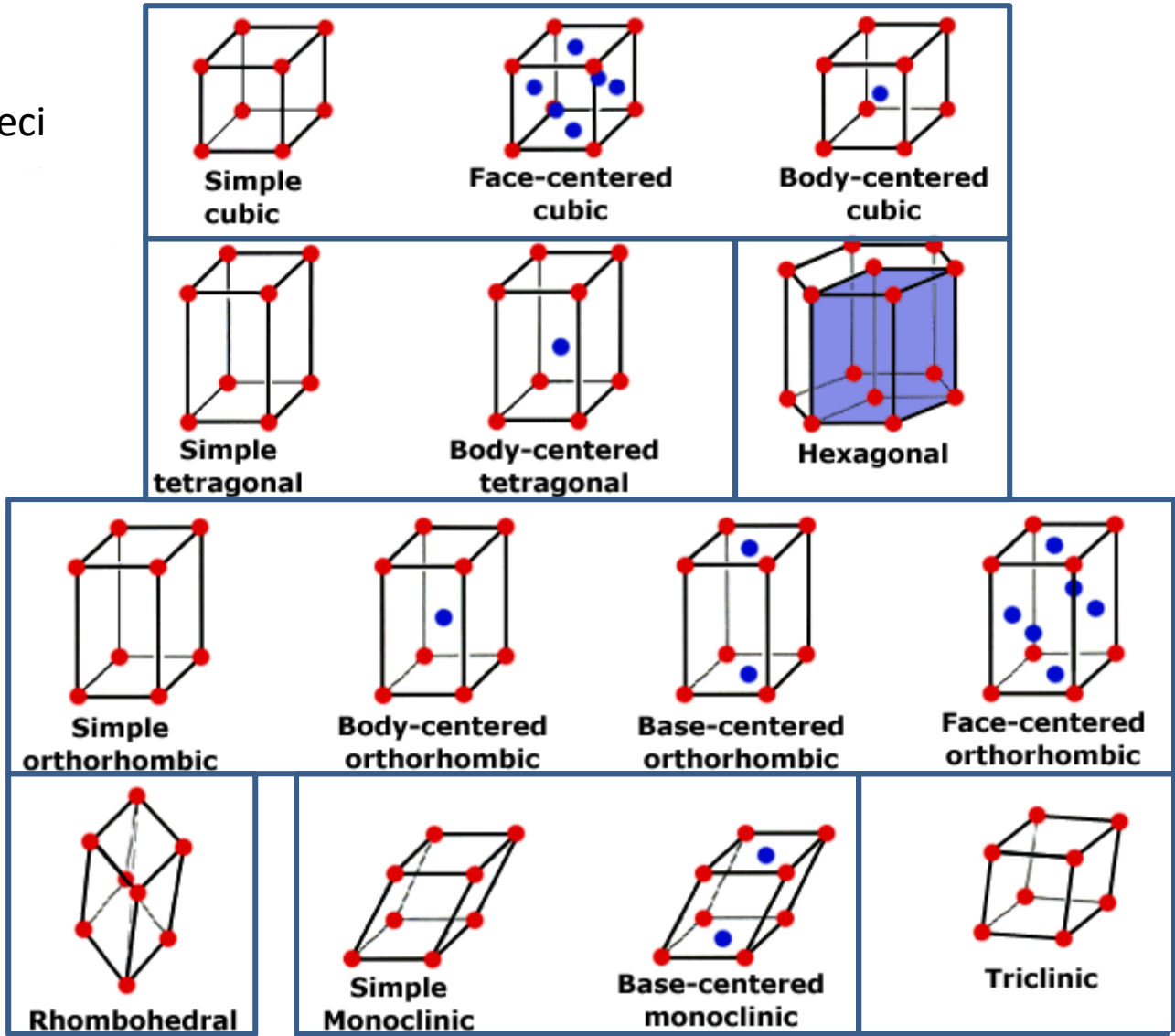
Dwa sposoby wyboru komórki elementarnej w sieci kubicznej centrowanej na ścianach: a) komórka o wysokiej symetrii, b) komórka prosta

Struktura krystaliczna

Sieci Bravais

Istnieje 14 możliwych sieci wypełniających przestrzeń. Sieci te noszą nazwę **sieci Bravais**.

Tworzą one 7 układów krystalograficznych

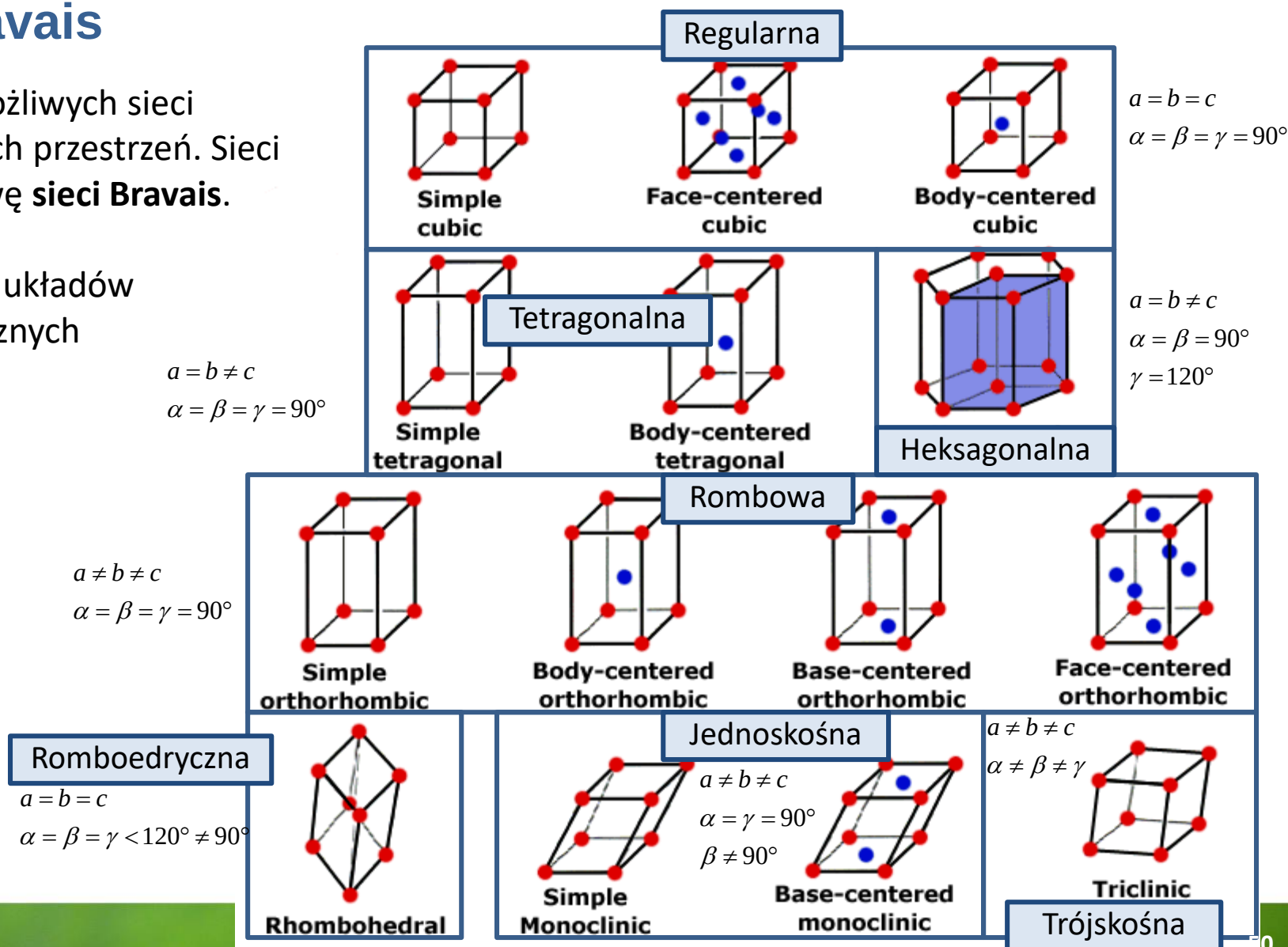
Auguste Bravais
1811-1863

Struktura krystaliczna

Sieci Bravais

Istnieje 14 możliwych sieci wypełniających przestrzeń. Sieci te noszą nazwę **sieci Bravais**.

Tworzą one 7 układów krystalograficznych

Struktura krystaliczna

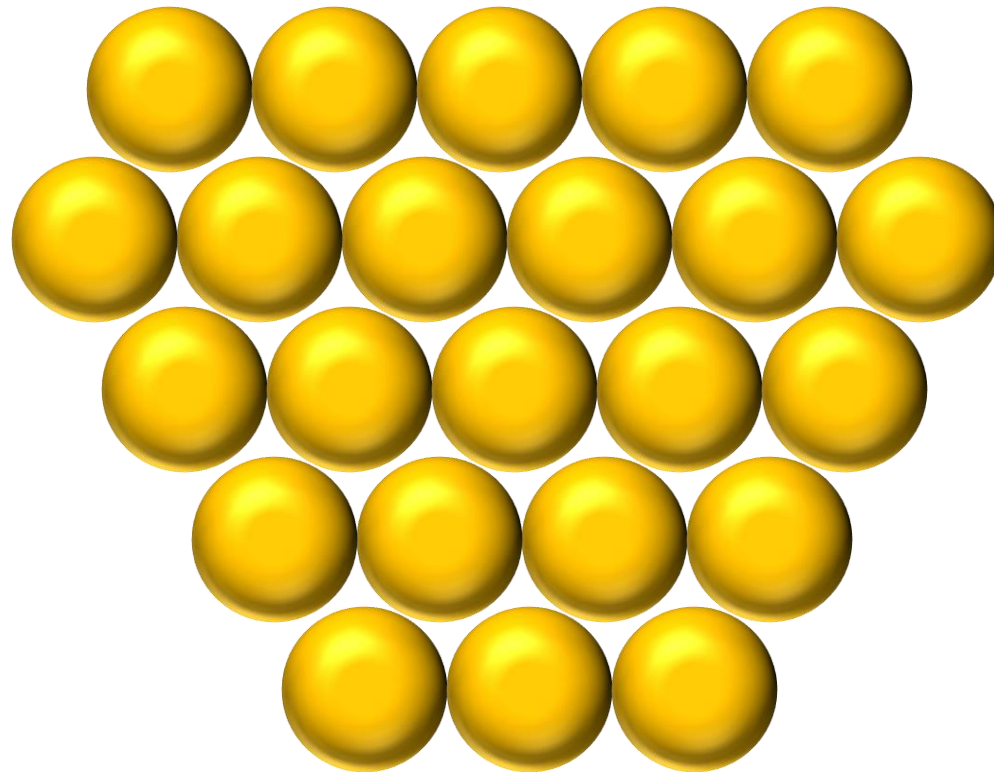
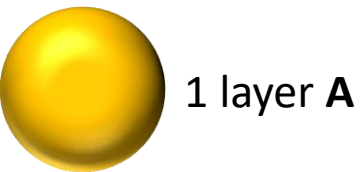
Sieć Bravais (Bravais lattice)

Struktura krystaliczna

Bravais lattice

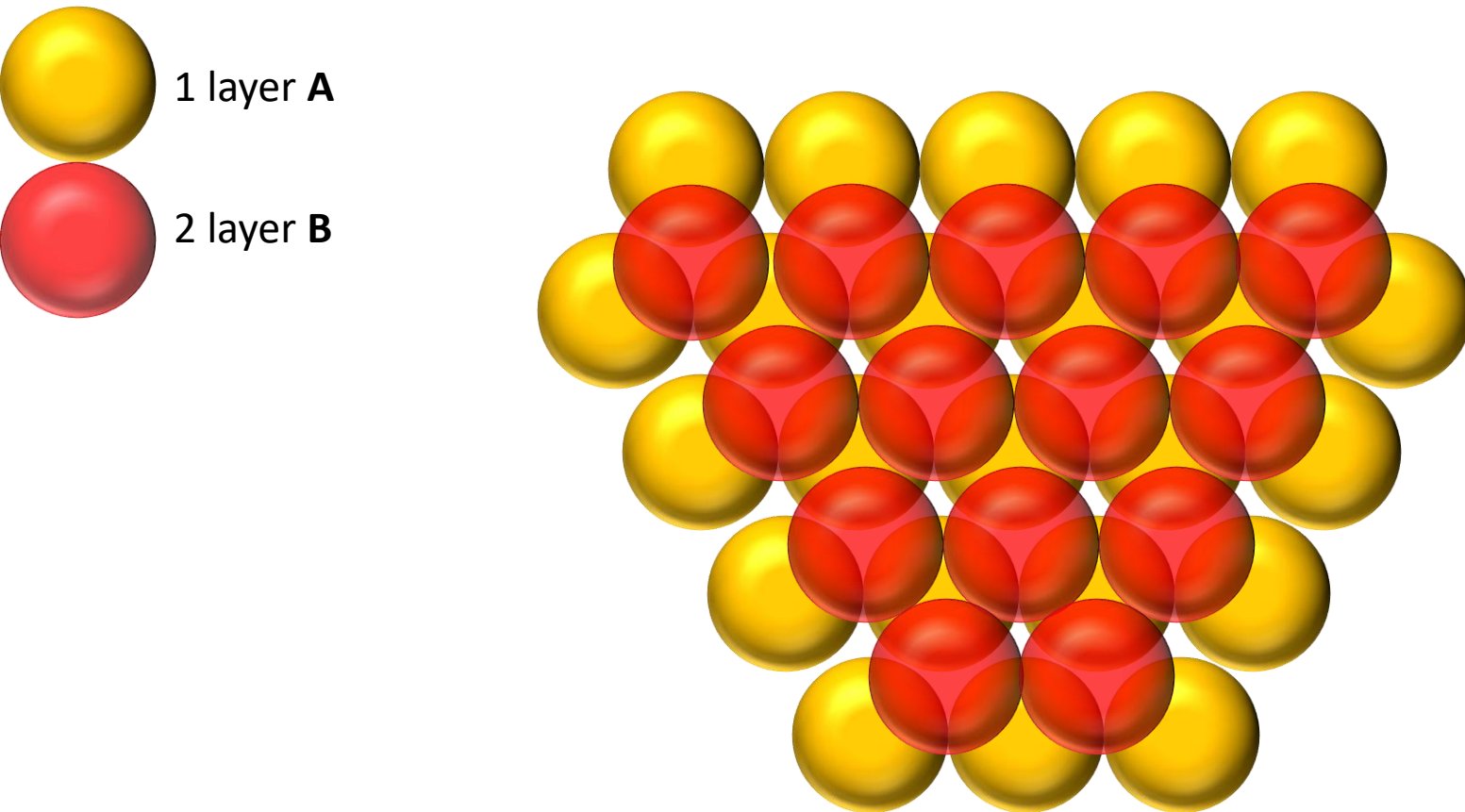
Example: close packed structure

Struktura krystaliczna

Bravais lattice

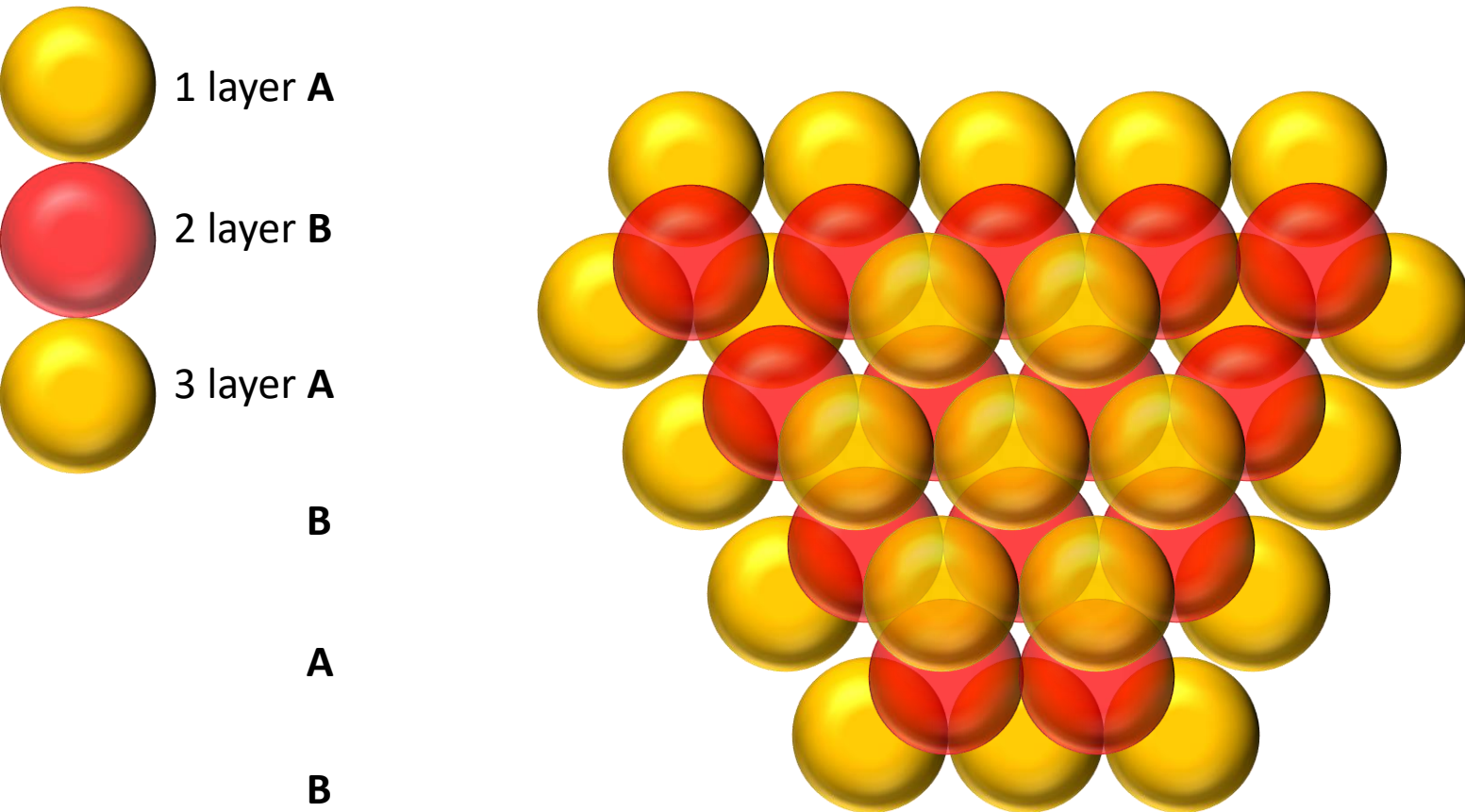
Example: close packed structure

Struktura krystaliczna

Bravais lattice

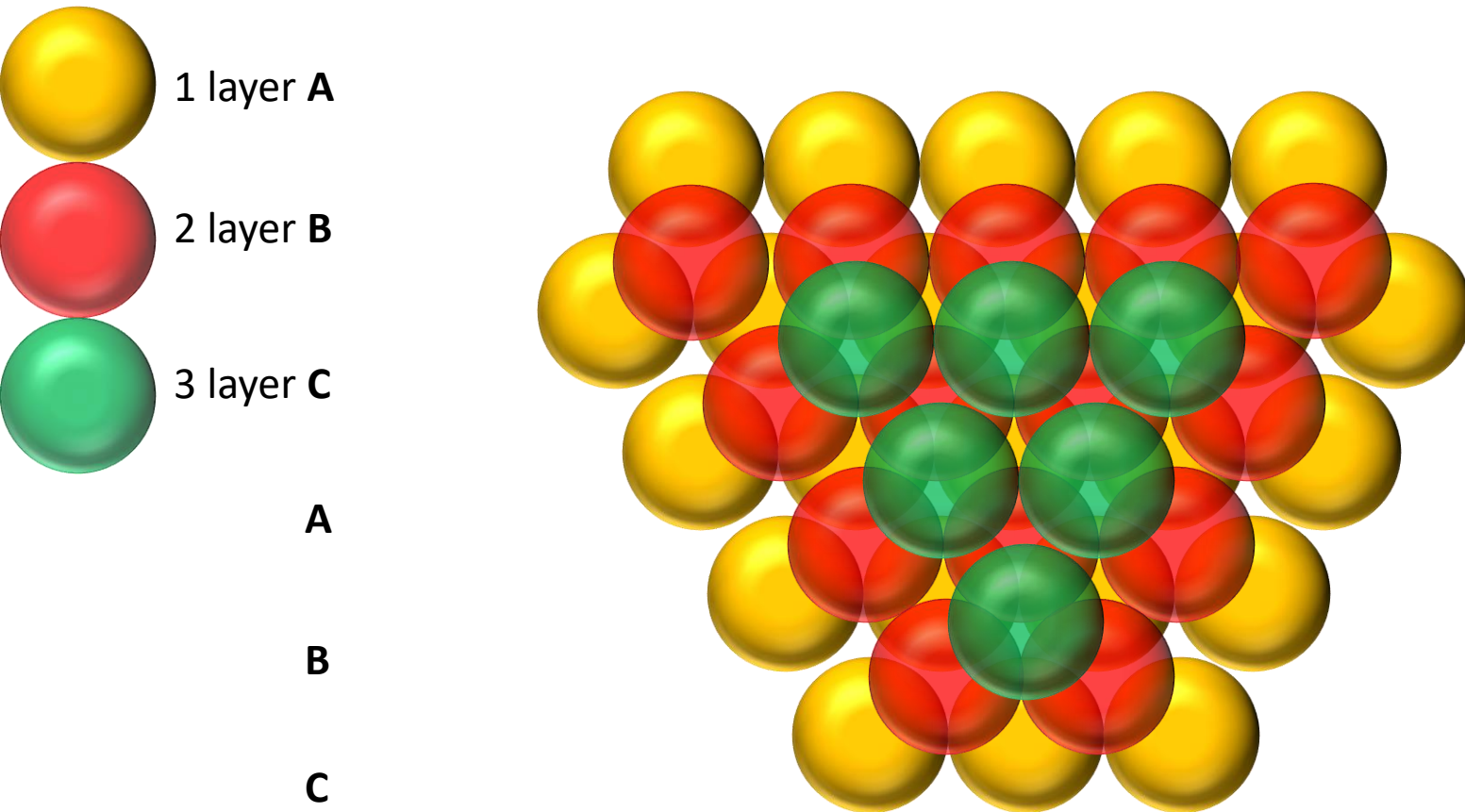
Example: close packed structure

Struktura krystaliczna

Bravais lattice

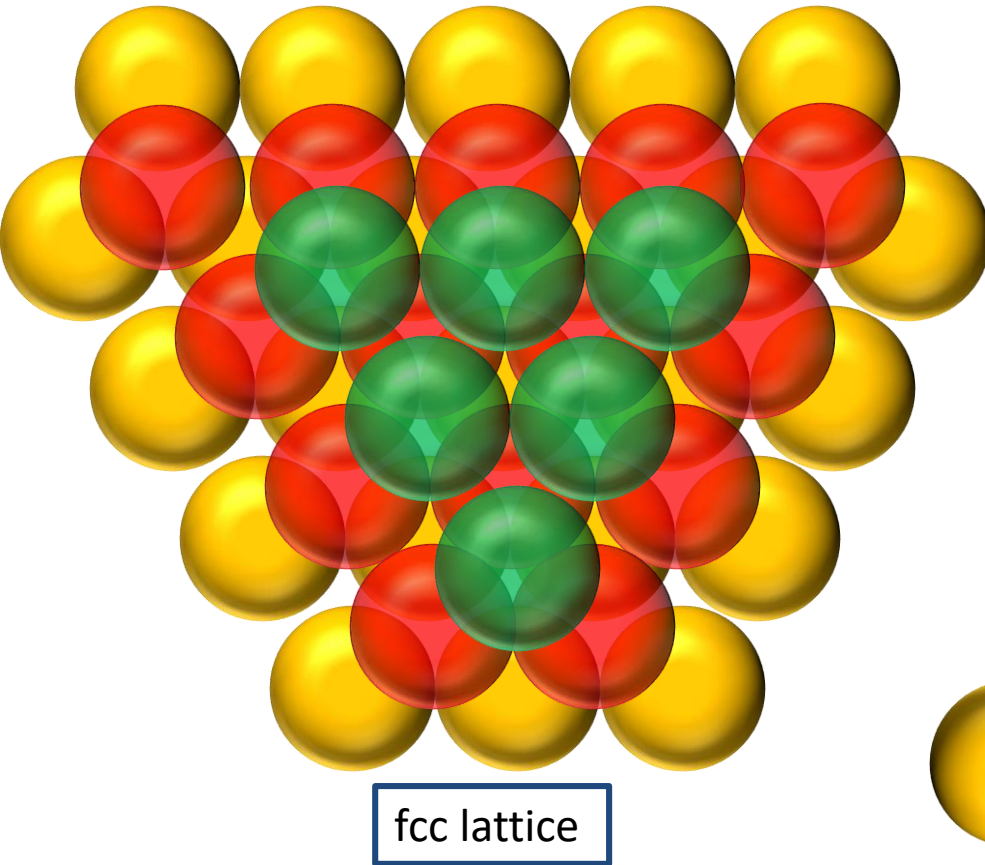
Example: close packed structure

Struktura krystaliczna

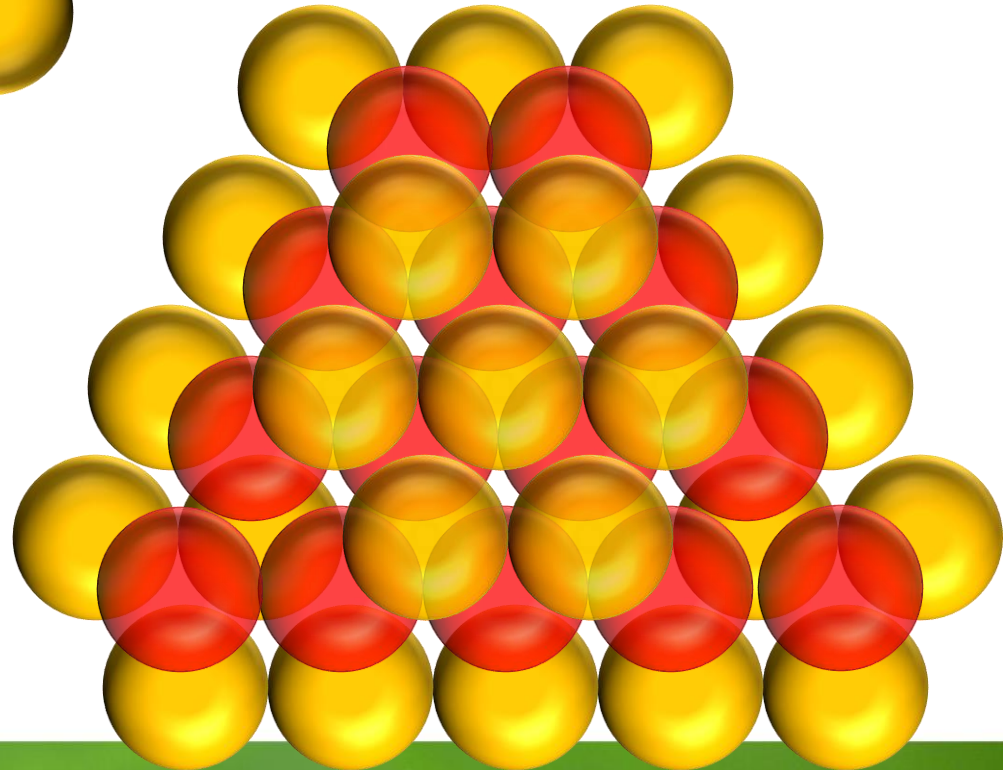
Bravais lattice

Example: close packed structure

hexagonal close-packed (HCP)

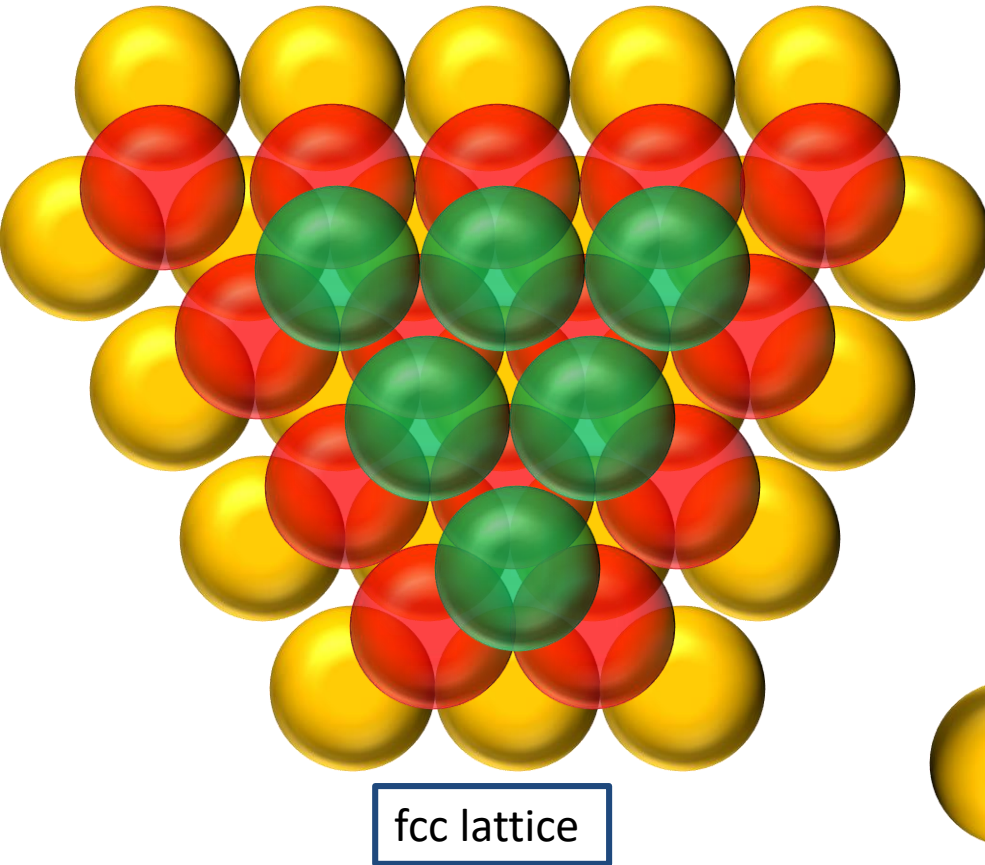
Hexagonal lattice with basis

Struktura krystaliczna

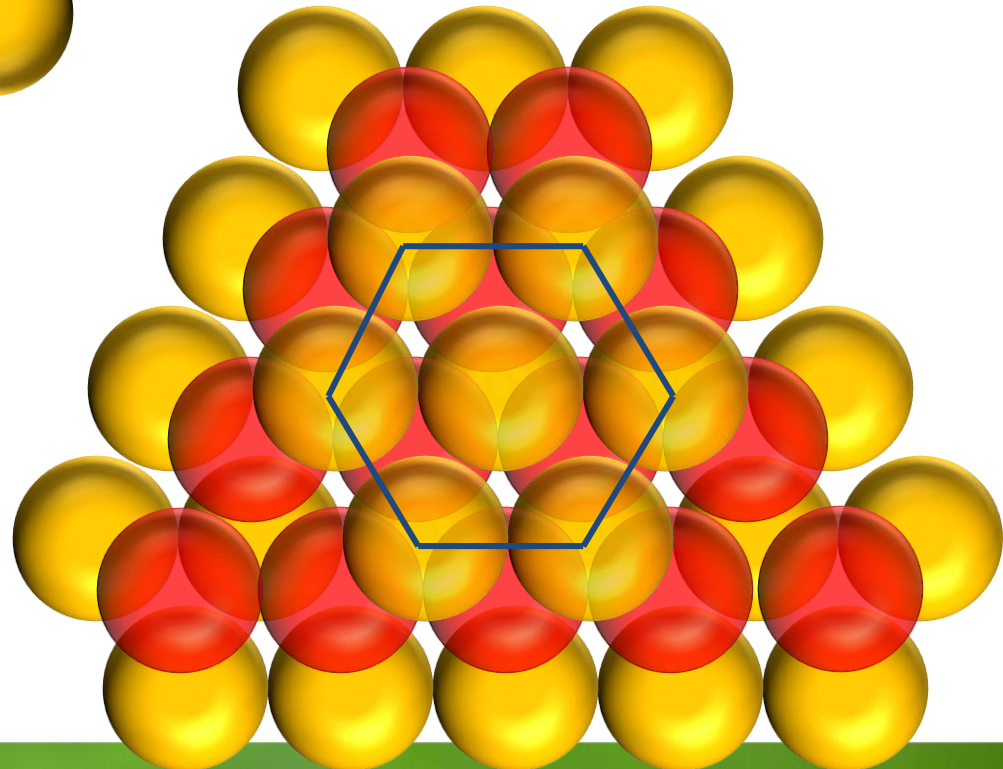
Bravais lattice

Example: close packed structure

hexagonal close-packed (HCP)

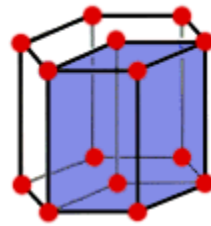
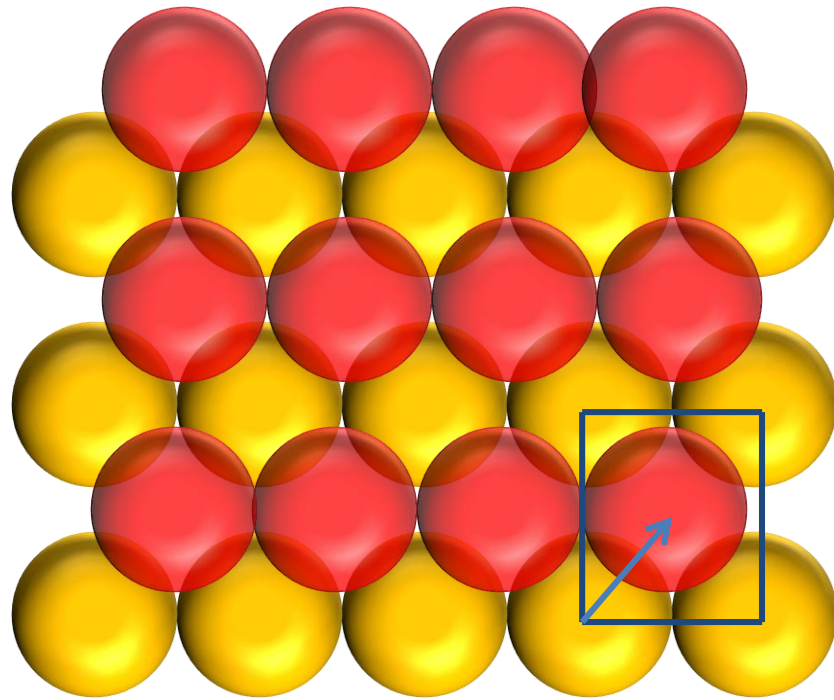
Hexagonal lattice with basis

Struktura krystaliczna

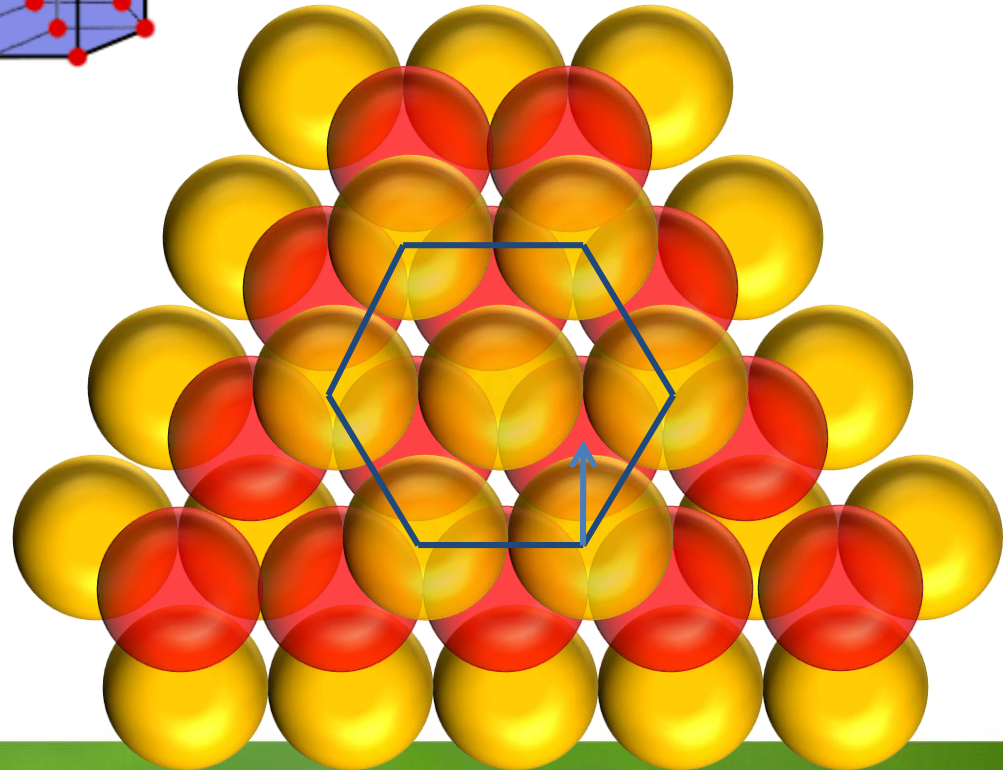
Bravais lattice

Example: close packed structure

hexagonal close-packed (HCP)

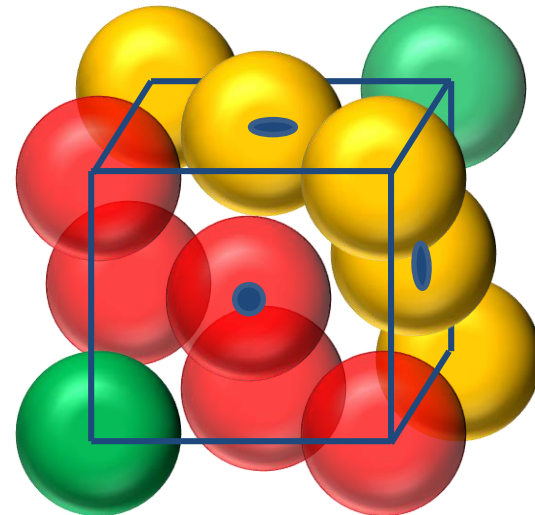
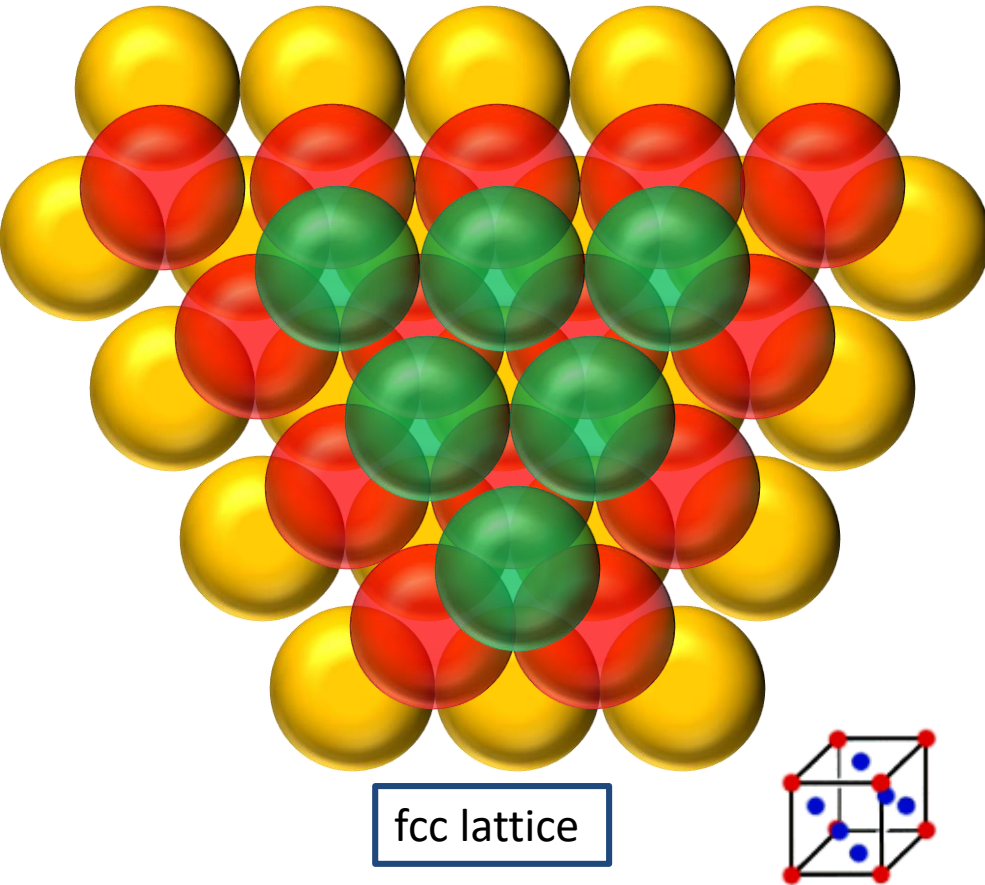
Hexagonal lattice with basis

Struktura krystaliczna

Bravais lattice

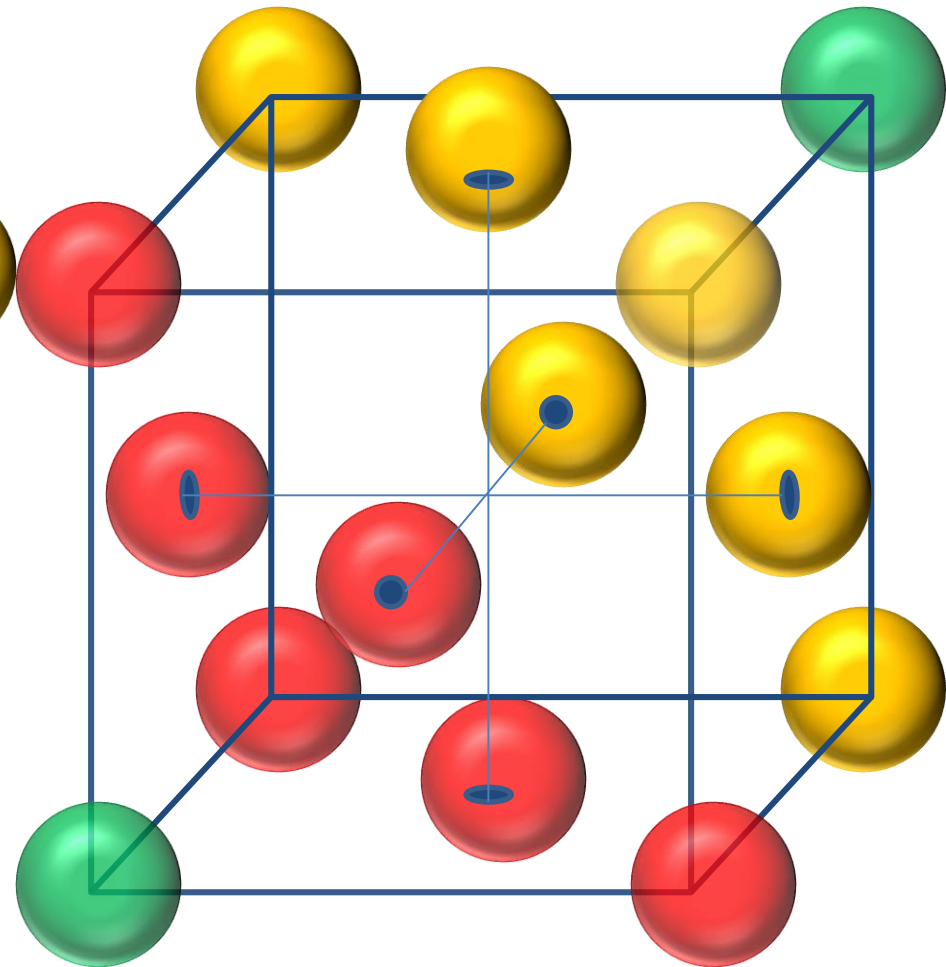
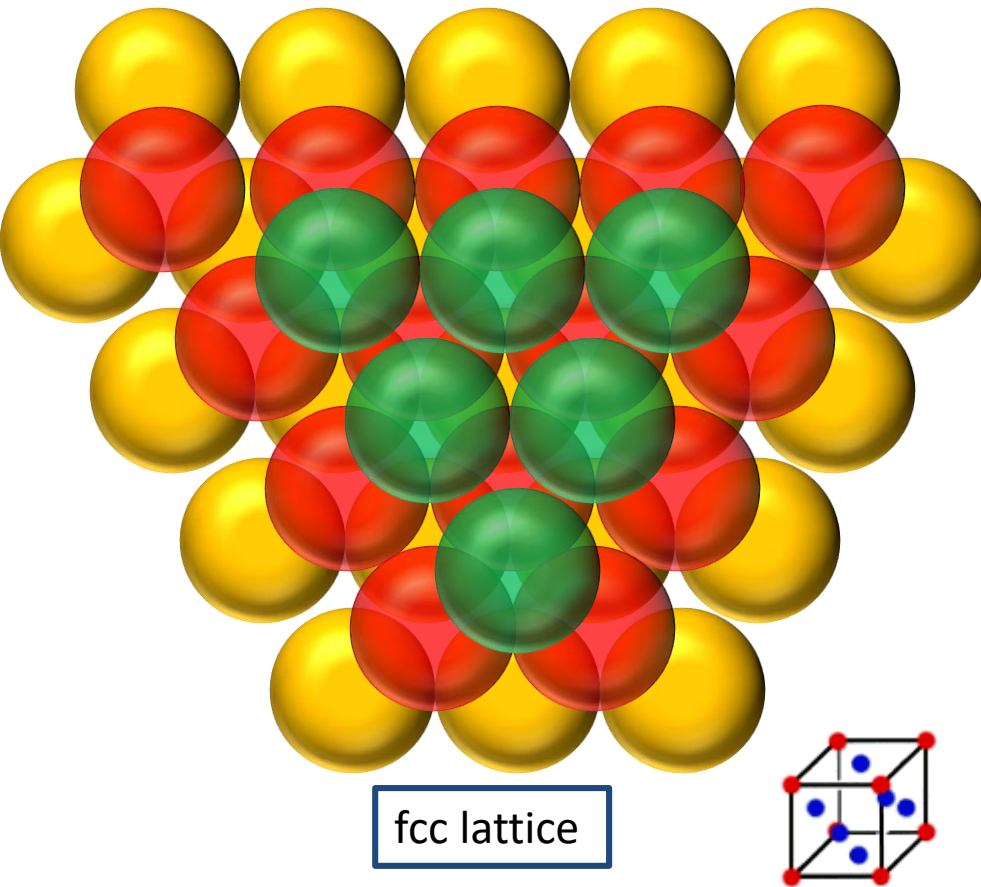
Example: close packed structure

Struktura krystaliczna

Bravais lattice

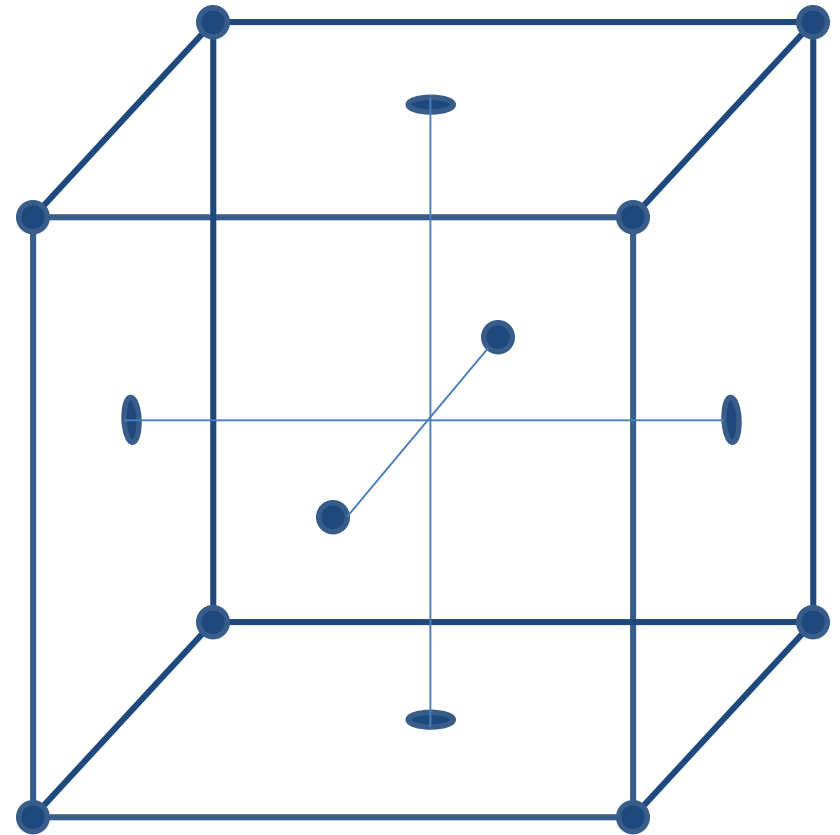
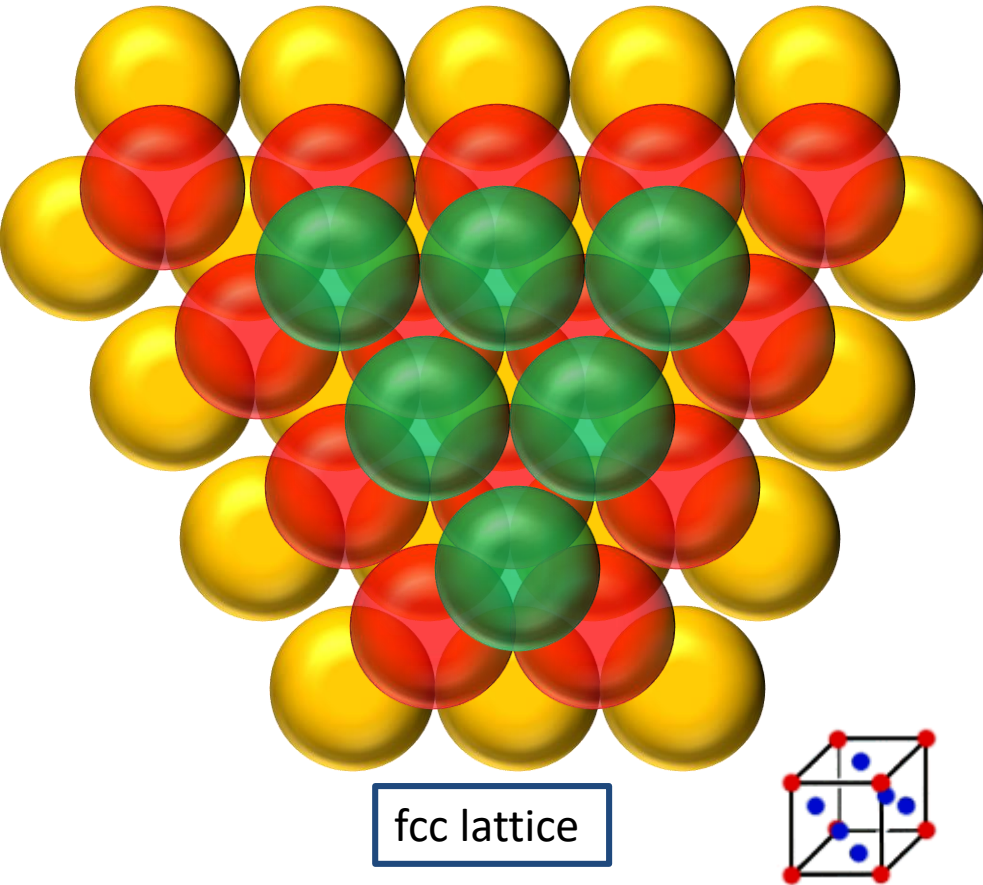
Example: close packed structure

Struktura krystaliczna

Bravais lattice

Example: close packed structure

Struktura krystaliczna

Wskaźniki węzłów

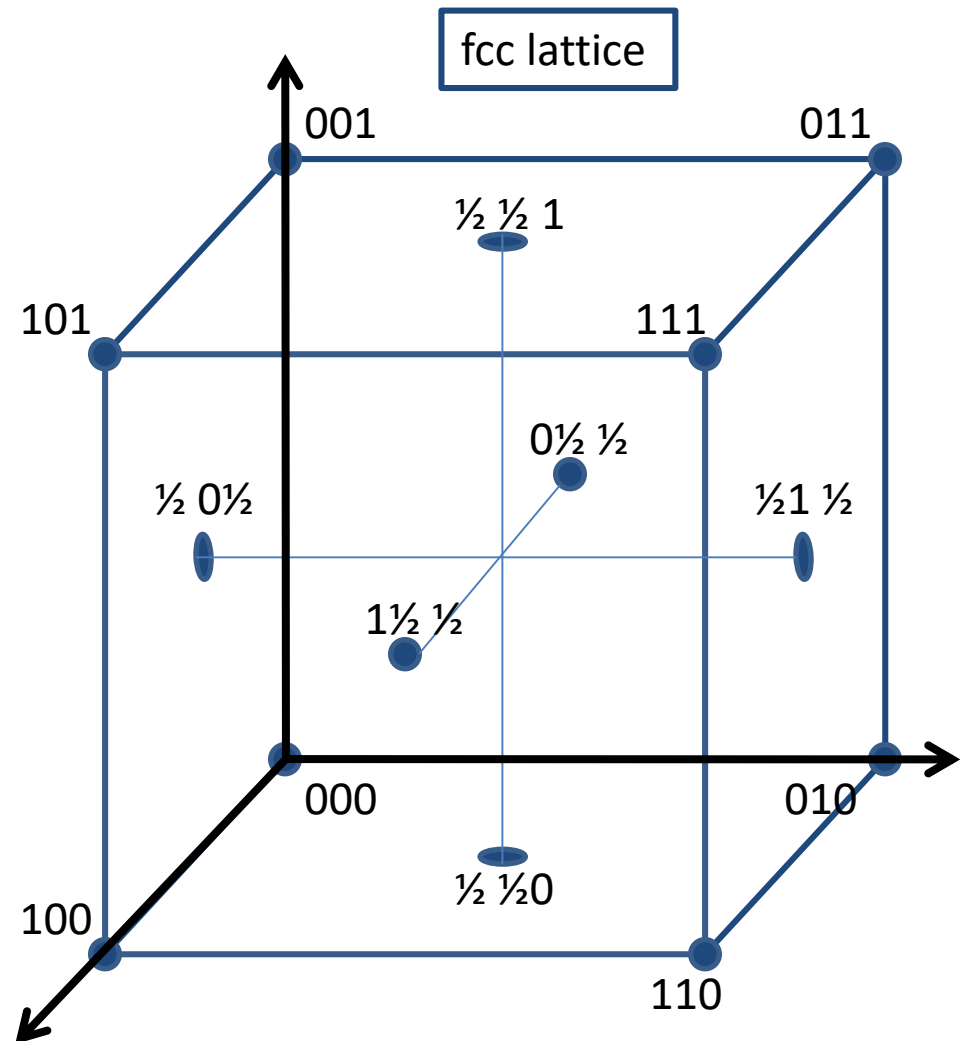
$$\vec{T} = n_1 \vec{t}_1 + n_2 \vec{t}_2 + n_3 \vec{t}_3$$

primitive translation vectors

Translation vectors of lattice

$[n_1 \vec{a}_1, n_2 \vec{a}_2, n_3 \vec{a}_3]$

Coordinates of a cell

Struktura krystaliczna

Wskaźniki węzłów

$$\vec{T} = n_1 \vec{t}_1 + n_2 \vec{t}_2 + n_3 \vec{t}_3$$

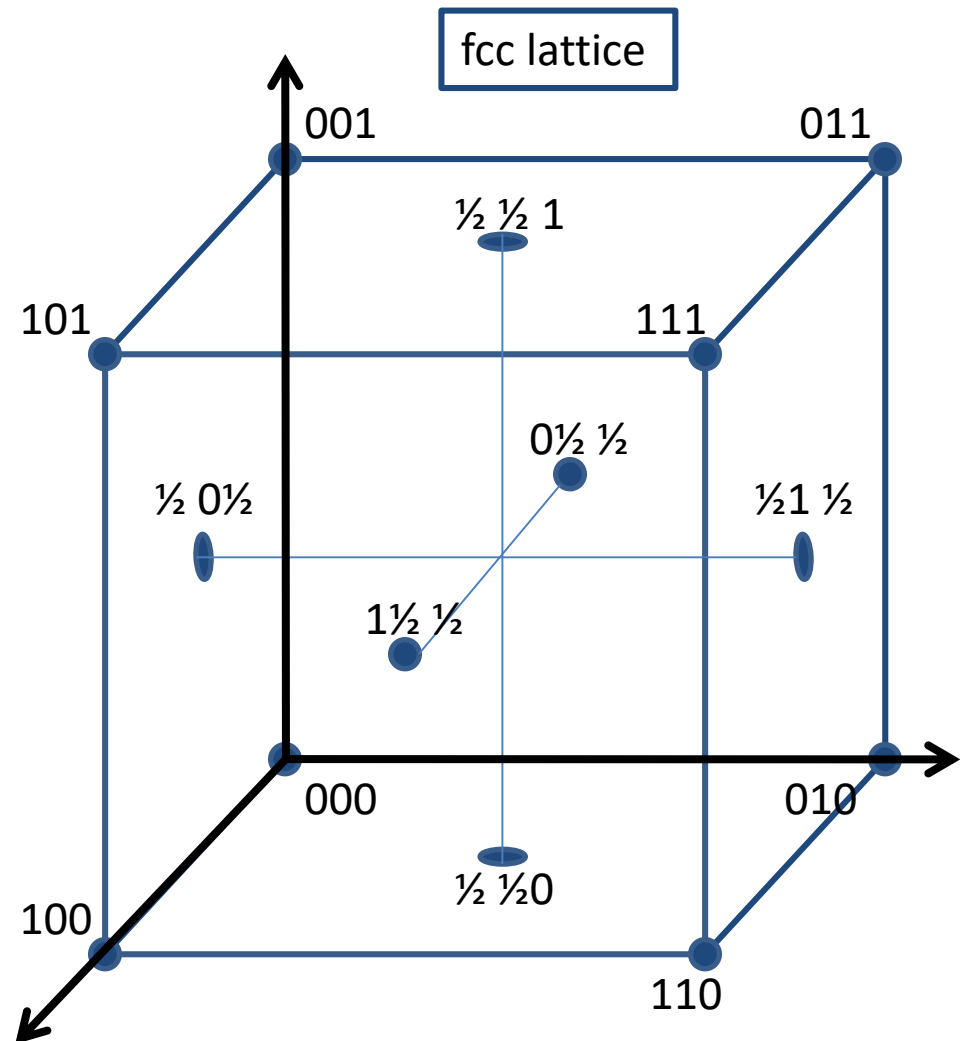
primitive translation vectors

Translation vectors of lattice

$[n_1 \vec{a}_1, n_2 \vec{a}_2, n_3 \vec{a}_3]$

Coordinates of a cell

n_1, n_2, n_3

Struktura krystaliczna

Wskaźniki kierunków

Zbiór najmniejszych liczb całkowitych względnie pierwszych u, v, w , które mają się do siebie tak, jak rzuty wektora równoległego do danego kierunku na osie krystaliczne.

$[u \bar{v} w]$

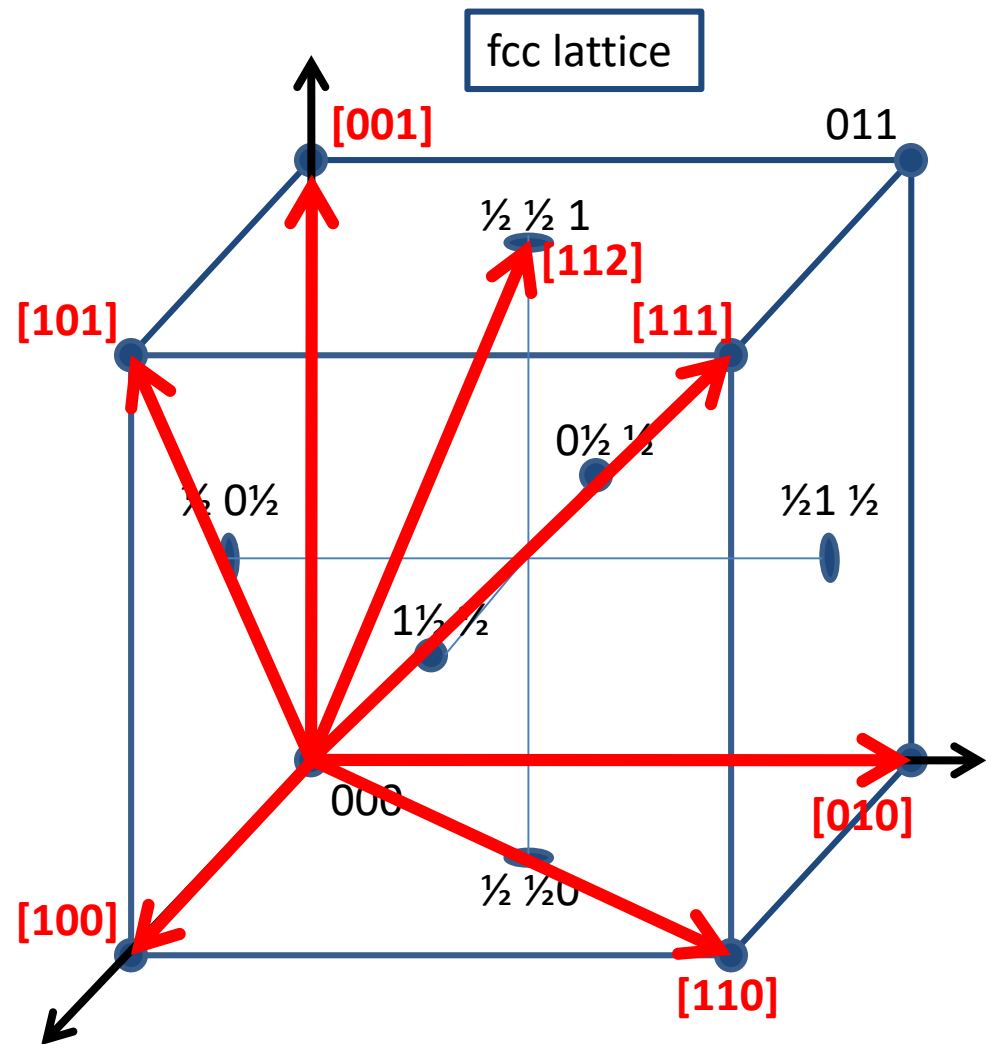
Wartości ujemne oznaczone są przez kreskę („bar”) ponad liczbą

$[0 0 1]$

$[0 0 \bar{1}]$

Struktura krystaliczna

Wskaźniki płaszczyzn

Wskaźniki płaszczyzn zapisuje się jako (hkl) , i oznaczają rodzinę płaszczyzn, która przecina osie w punktach:

$$\frac{\vec{a}_1}{h}, \frac{\vec{a}_2}{k}, \frac{\vec{a}_3}{l}$$

Jeśli jeden ze wskaźników wynosi 0 to oznacza to, że jedna z płaszczyzn nie przecina osi ($1/0 = \text{infinity}$)

Także: rodzina płaszczyzn prostopadła do:

$$h\vec{g}_1 + k\vec{g}_2 + l\vec{g}_3$$

Gdzie $\vec{g}_1, \vec{g}_2, \vec{g}_3$ są **wektorami sieci odwrotnej**

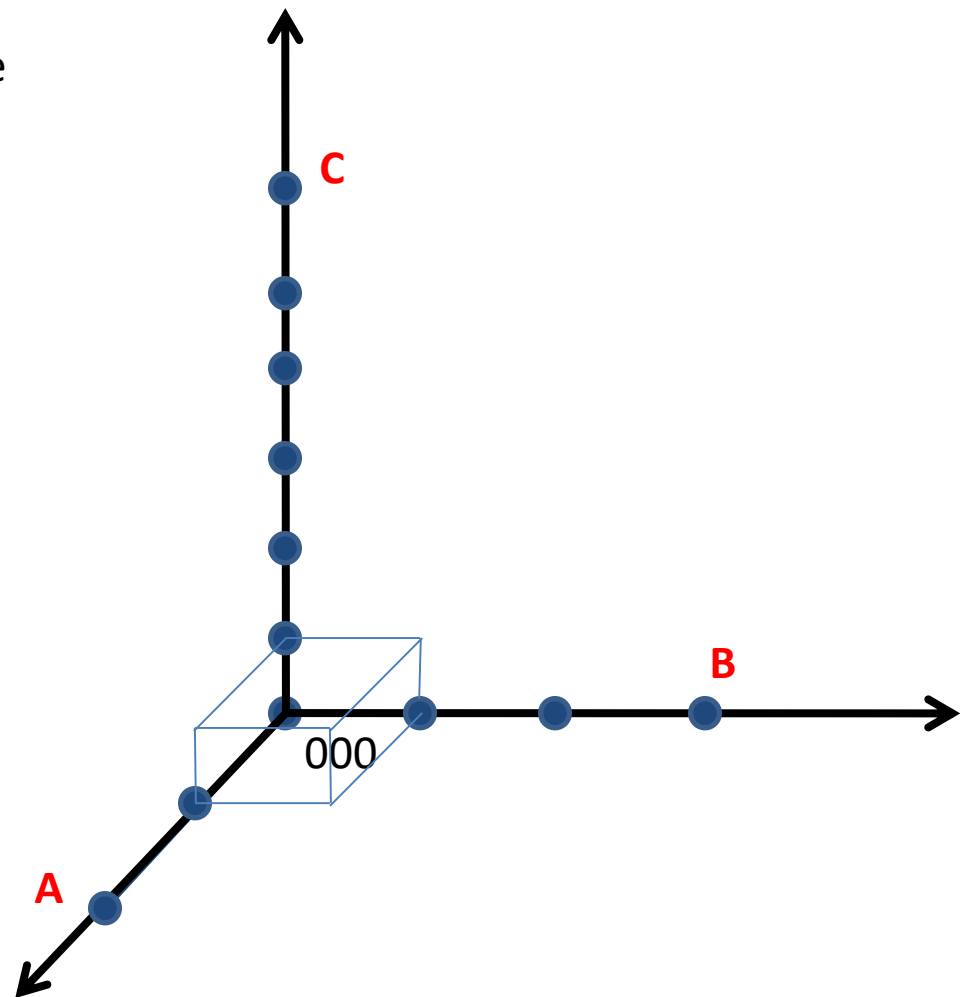
E.g.: $A=2, B=3, C=6$, płaszczyzna $(3,2,1)$

(hkl) płaszczyzna (plane)

$\{hkl\}$ rodzina płaszczyzn (set of planes)

$[hkl]$ kierunki (directions)

$\langle hkl \rangle$ kierunki równoważne (set of directions)

Struktura krystaliczna

Wskaźniki płaszczyzn

Wskaźniki płaszczyzn zapisuje się jako (hkl) , i oznaczają rodzinę płaszczyzn, która przecina osie w punktach:

$$\frac{\vec{a}_1}{h}, \frac{\vec{a}_2}{k}, \frac{\vec{a}_3}{l}$$

Jeśli jeden ze wskaźników wynosi 0 to oznacza to, że jedna z płaszczyzn nie przecina osi ($1/0 = \text{infinity}$)

Także: rodzina płaszczyzn prostopadła do:

$$h\vec{g}_1 + k\vec{g}_2 + l\vec{g}_3$$

Gdzie $\vec{g}_1, \vec{g}_2, \vec{g}_3$ są **wektorami sieci odwrotnej**

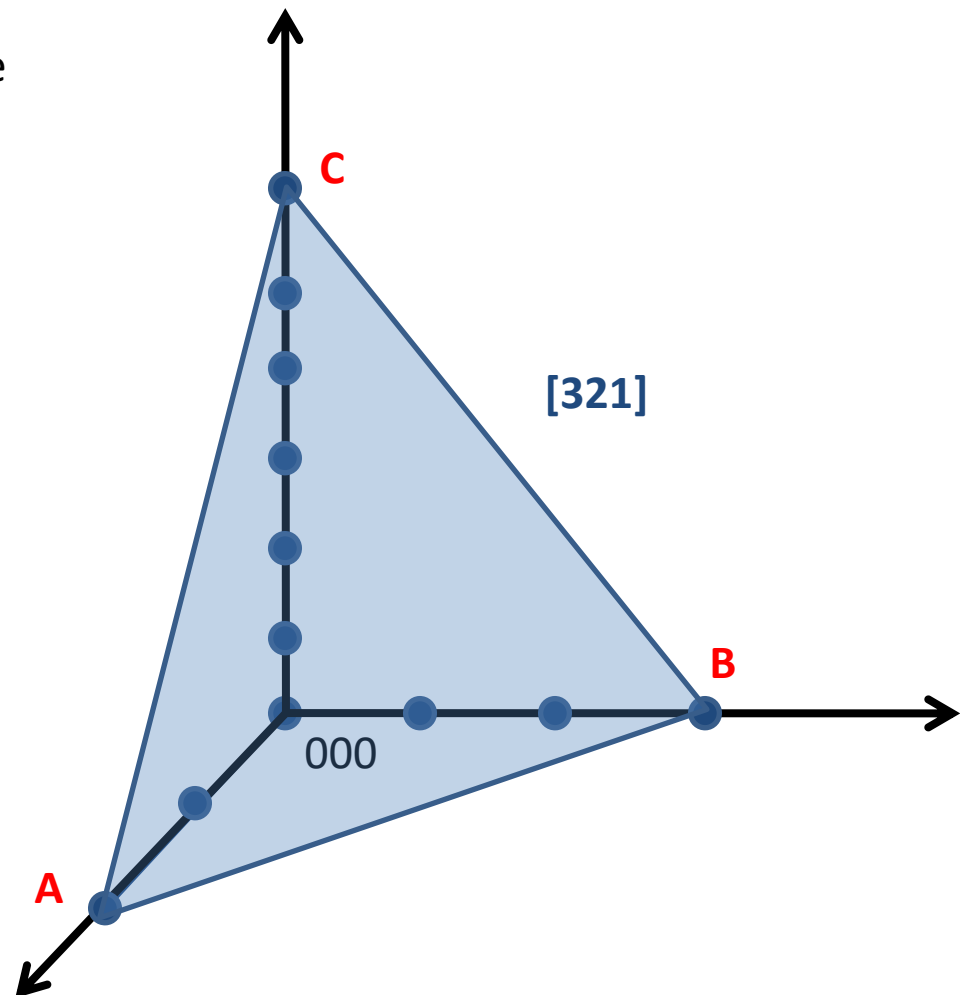
E.g.: $A=2, B=3, C=6$, płaszczyzna $(3,2,1)$

(hkl) płaszczyzna (plane)

$\{hkl\}$ rodzina płaszczyzn (set of planes)

$[hkl]$ kierunki (directions)

$\langle hkl \rangle$ kierunki równoważne (set of directions)

Struktura krystaliczna

Wskaźniki płaszczyzn

Wskaźniki płaszczyzn zapisuje się jako (hkl) , i oznaczają rodzinę płaszczyzn, która przecina osie w punktach:

$$\frac{\vec{a}_1}{h}, \frac{\vec{a}_2}{k}, \frac{\vec{a}_3}{l}$$

Jeśli jeden ze wskaźników wynosi 0 to oznacza to, że jedna z płaszczyzn nie przecina osi ($1/0 = \text{infinity}$)

Także: rodzina płaszczyzn prostopadła do:

$$h\vec{g}_1 + k\vec{g}_2 + l\vec{g}_3$$

Gdzie $\vec{g}_1, \vec{g}_2, \vec{g}_3$ są **wektorami sieci odwrotnej**

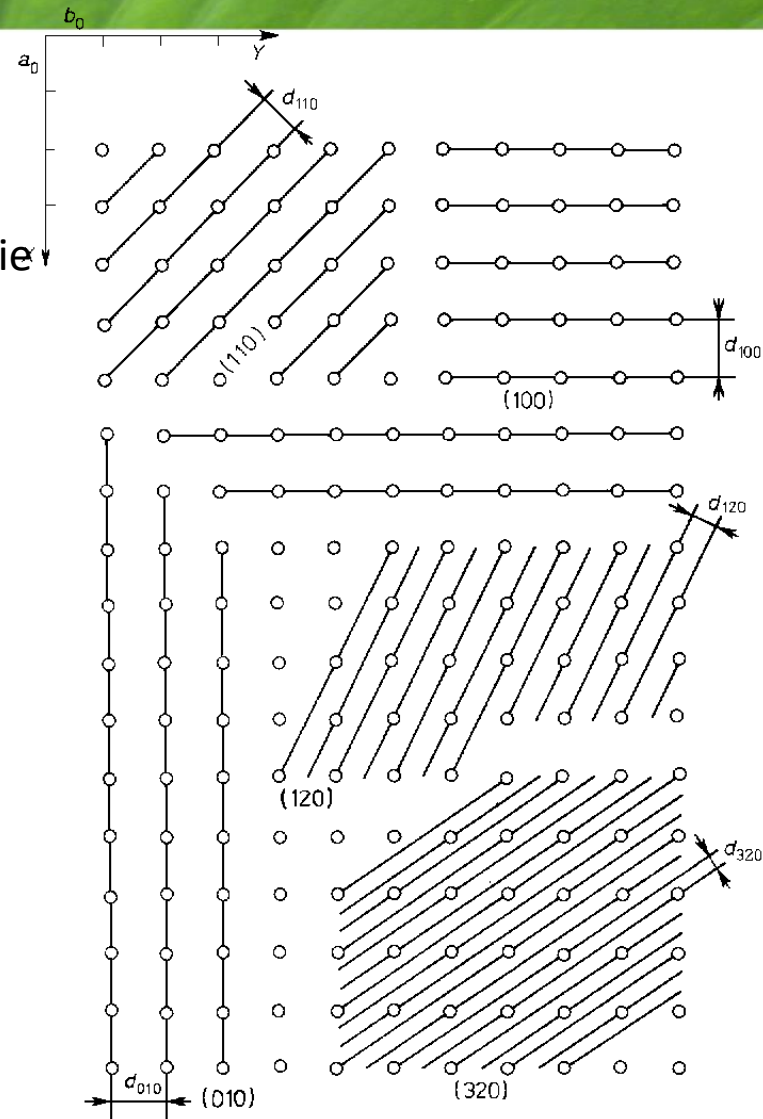
E.g.: $A=2, B=3, C=6$, płaszczyzna $(3,2,1)$

(hkl) płaszczyzna (plane)

$\{hkl\}$ rodzina płaszczyzn (set of planes)

$[hkl]$ kierunki (directions)

$\langle hkl \rangle$ kierunki równoważne (set of directions)

Rys. 1.27. Kilka rodzin płaszczyzn (hkl) i ich odległości międzypłaszczyznowe d_{hkl} w rzucie na płaszczyznę (001) prostokątnej sieci przestrzennej

Struktura krystaliczna

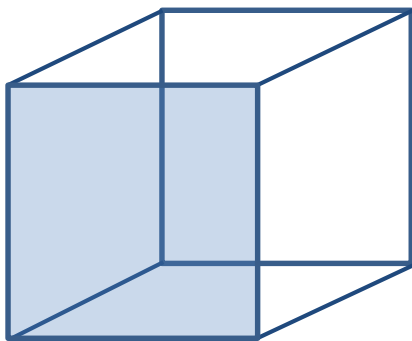
Wskaźniki płaszczyzn

Wskaźniki płaszczyzn zapisuje się jako (hkl) , i oznaczają rodzinę płaszczyzn, która przecina osie w punktach:

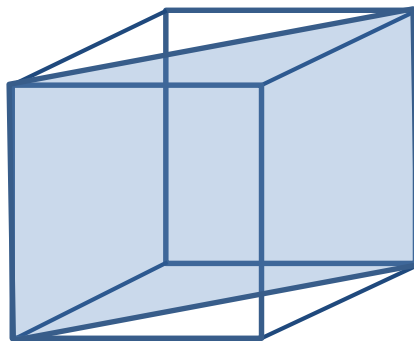
$$\frac{\vec{a}_1}{h}, \frac{\vec{a}_2}{k}, \frac{\vec{a}_3}{l}$$

Jeśli jeden ze wskaźników wynosi 0 to oznacza to, że jedna z płaszczyzn nie przecina osi ($1/0 = \text{infinity}$)

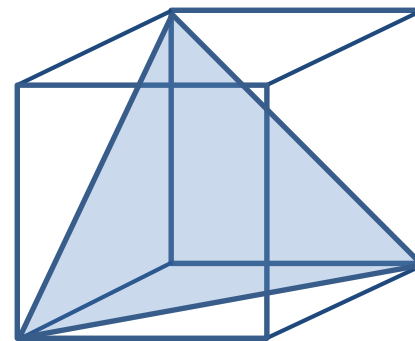
(100)

(110)

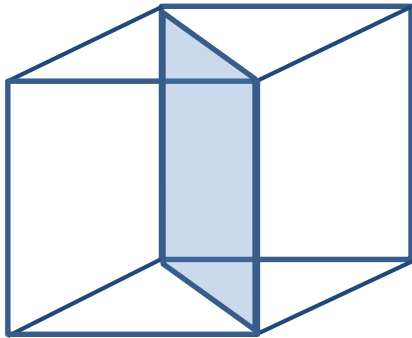
(111)

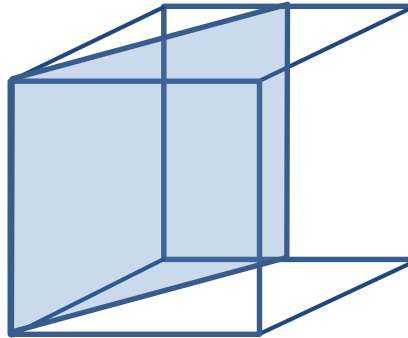
Struktura krystaliczna

Wskaźniki płaszczyzn

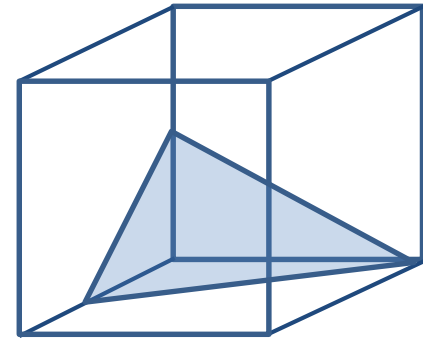
$(\bar{1}10)$

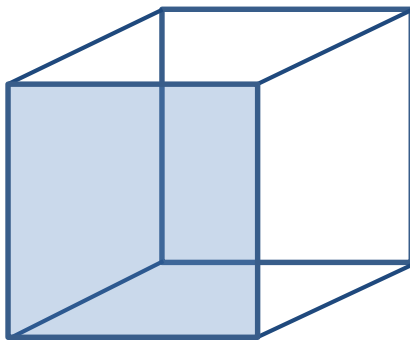
(120)

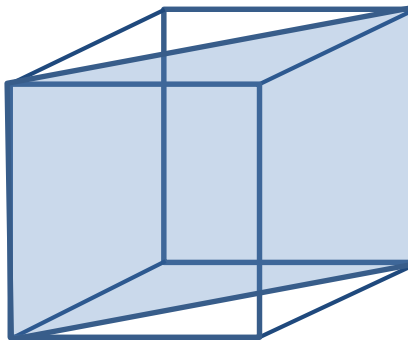
(212)

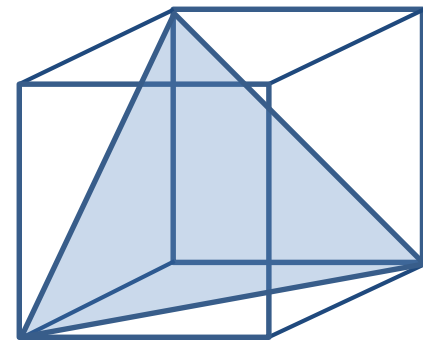
(100)

(110)

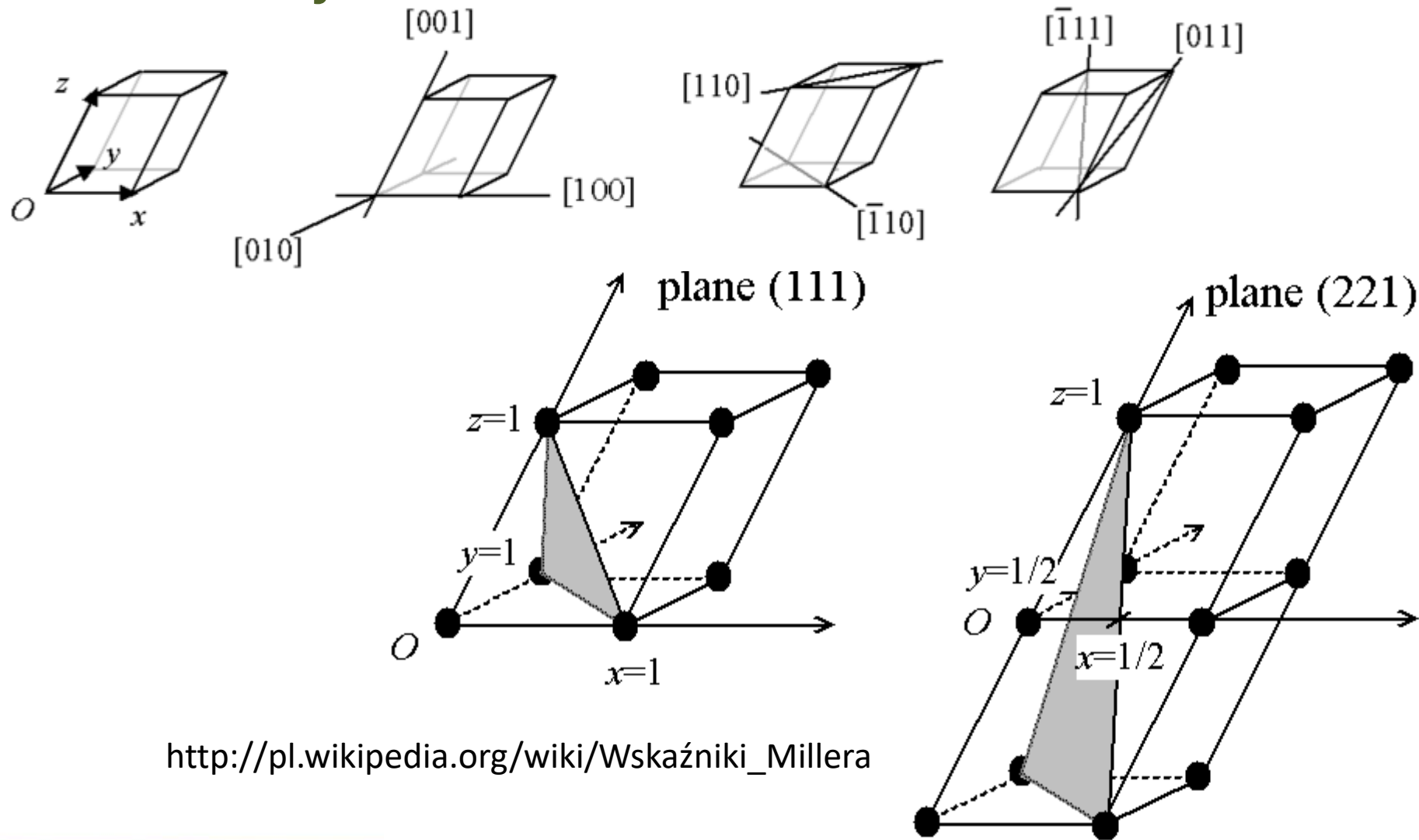

(111)

Struktura krystaliczna

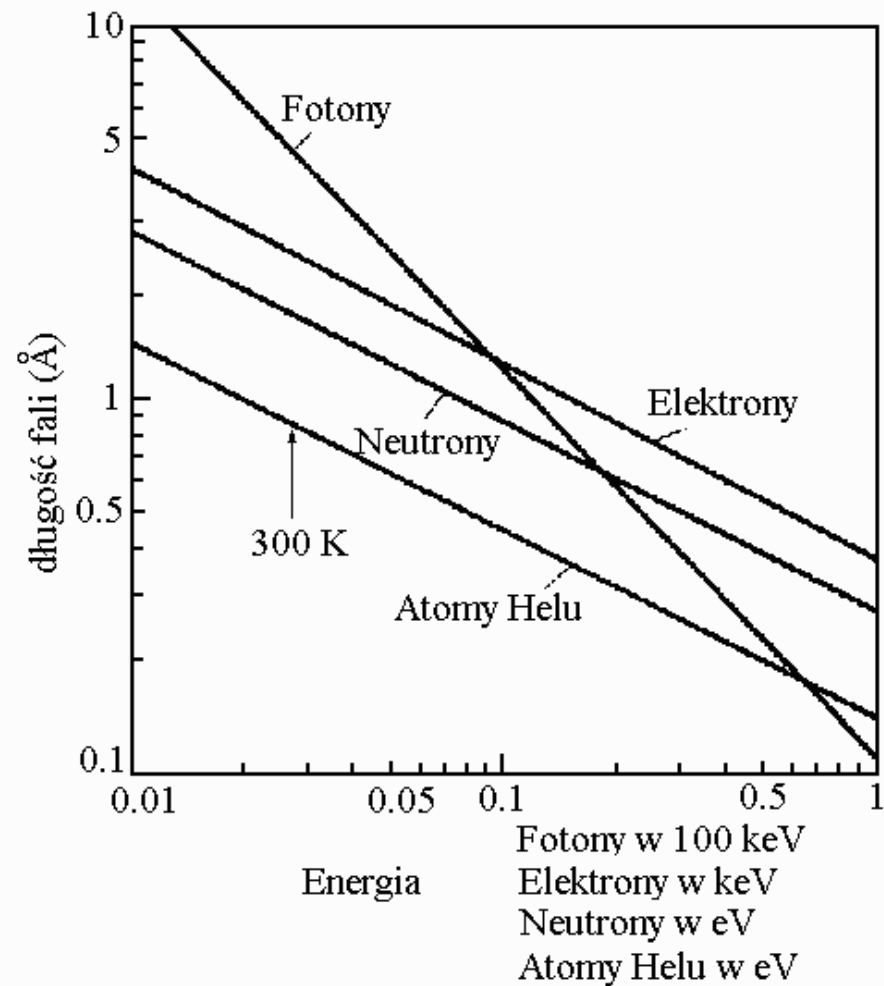
Planes in the crystal

Krystalografia

Wskaźniki płaszczyzn

The crystalline structure is studied by means of the diffraction of photons, neutrons, electrons or other light particles

Krystalografia

Dyfrakcja

1912 – Max von Laue zauważył, że długości fali promieniowania X są porównywalne z odległościami międzyatomowymi w kryształach. Sugestia ta została szybko potwierdzona przez Waltera Friedricha i Paula Knippinga

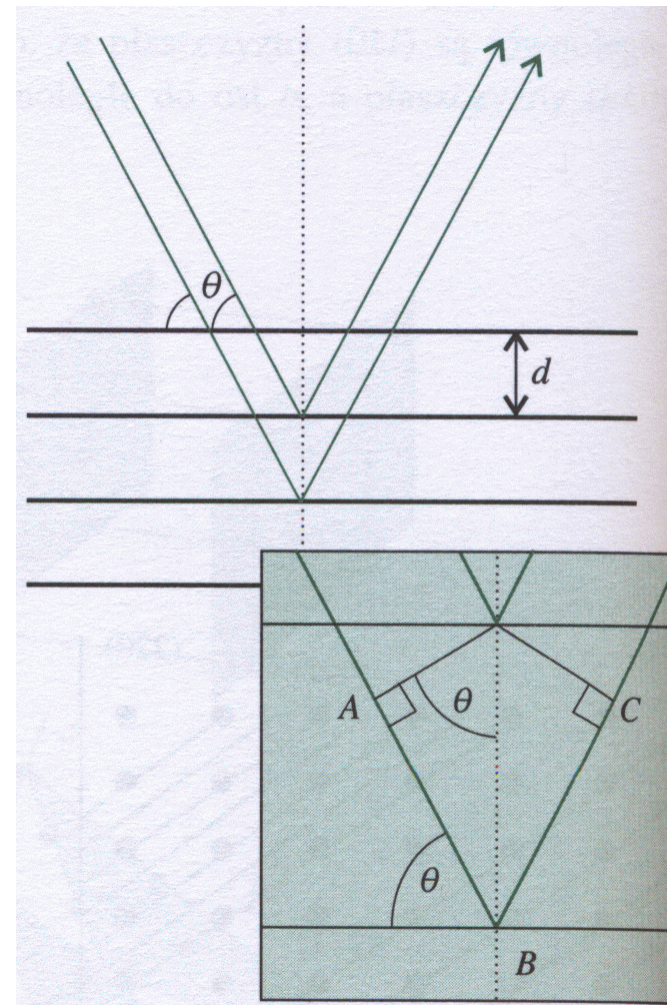
Max von Laue
1879 - 1960

Model kryształu. Zbiór odbijających równoległych płaszczyzn o odległościach między płaszczyznami d

$$2d\sin\theta = n\lambda$$

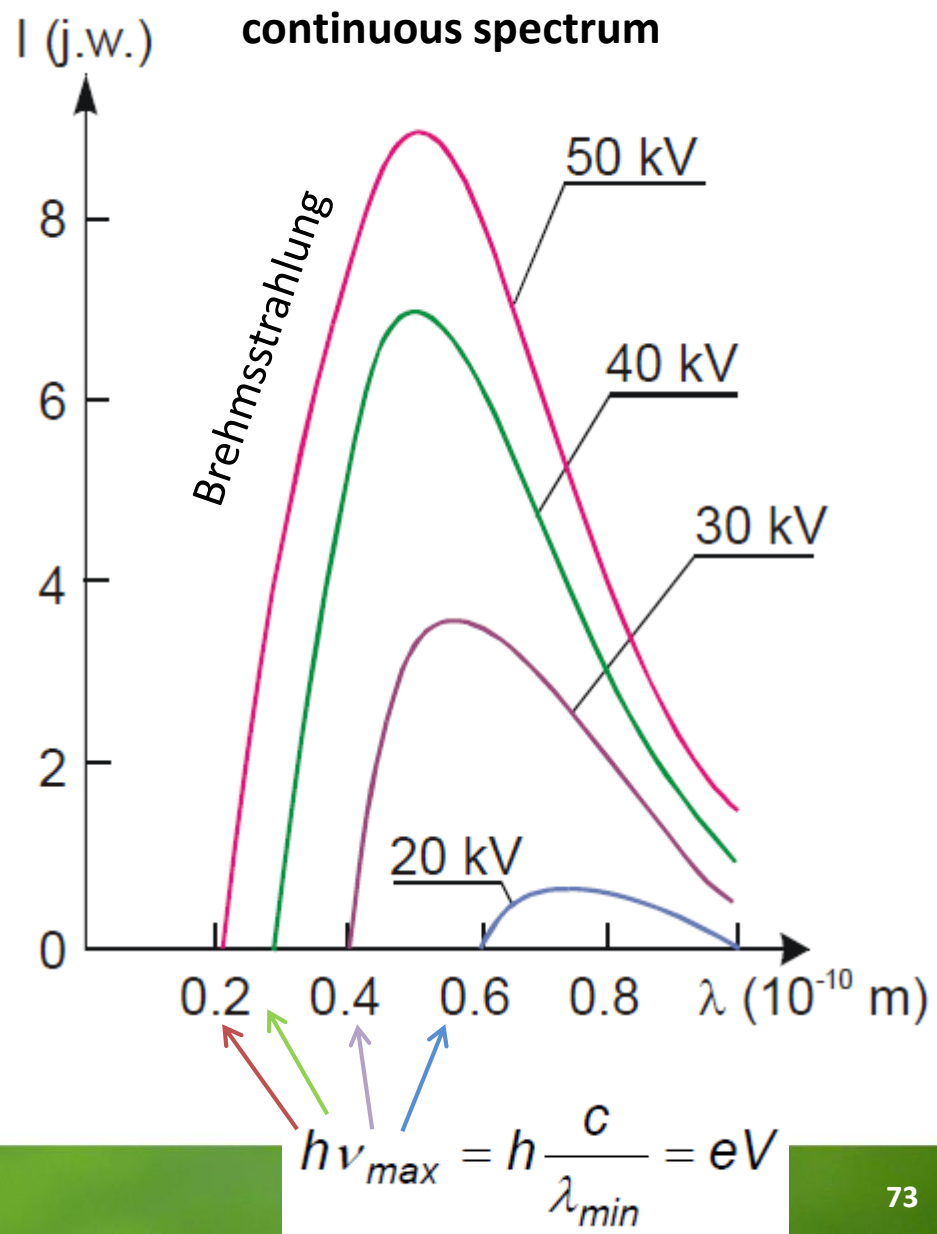
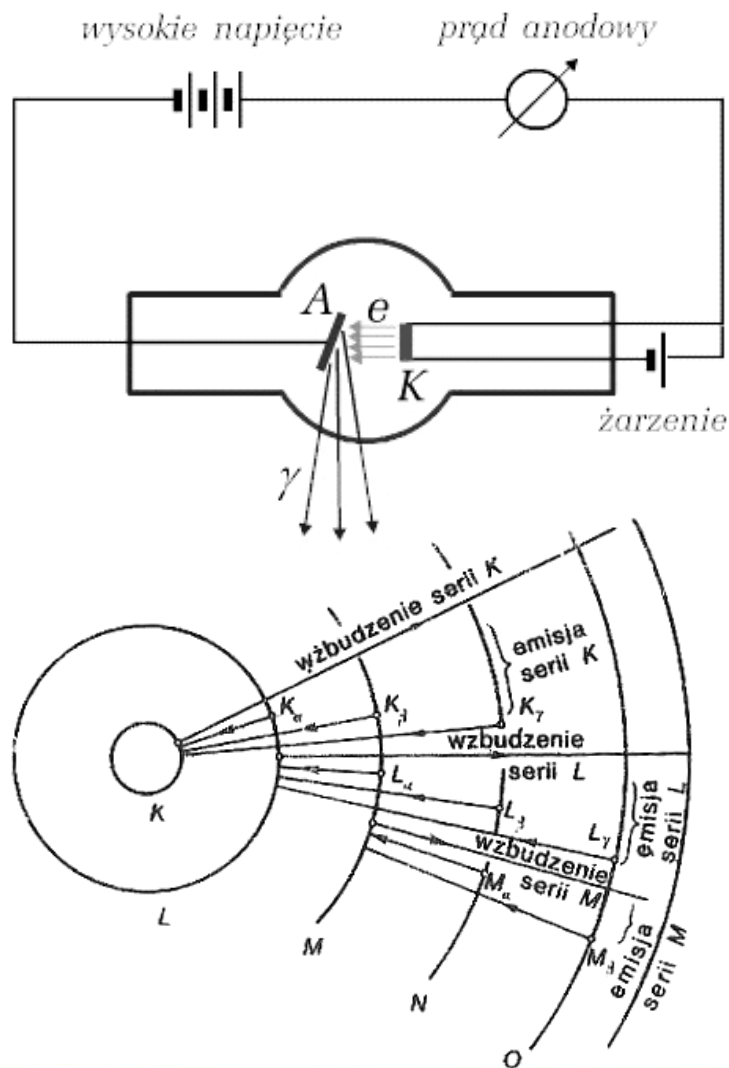
William Lawrence Bragg (son) and William Henry Bragg (father), 1913

e.g. $\lambda = 1,54 \text{ \AA}$, $d = 4 \text{ \AA}$, kryształ o symetrii regularnej, pierwszy refleks $\theta = 11^\circ$

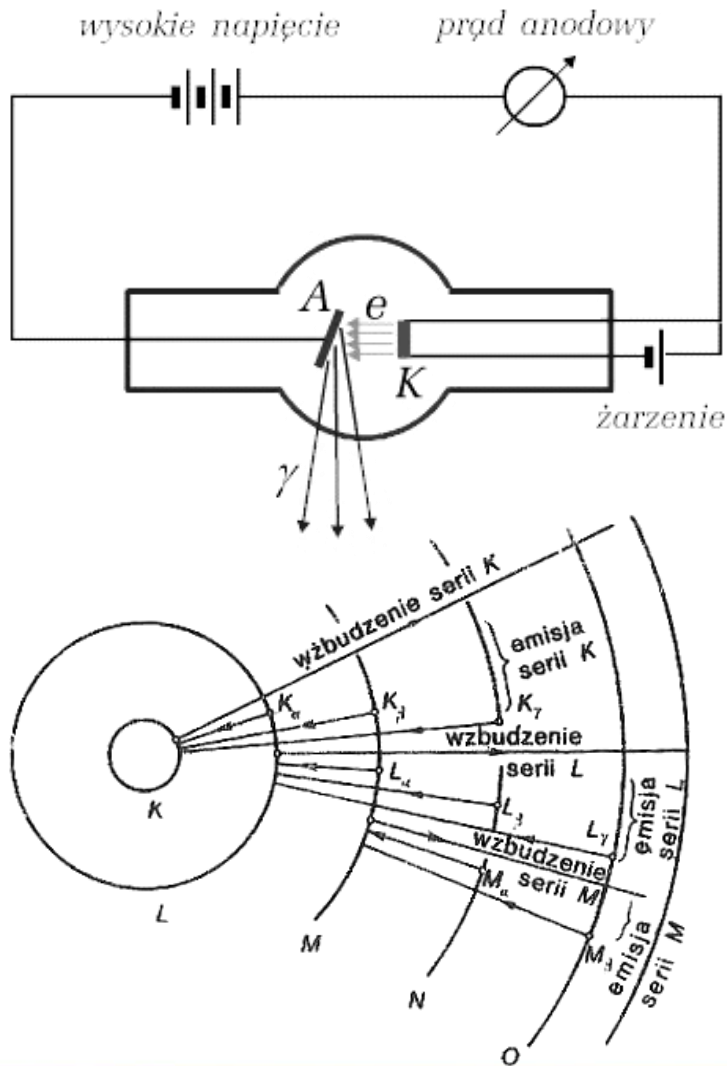
P. Atkins

Dyfrakcja

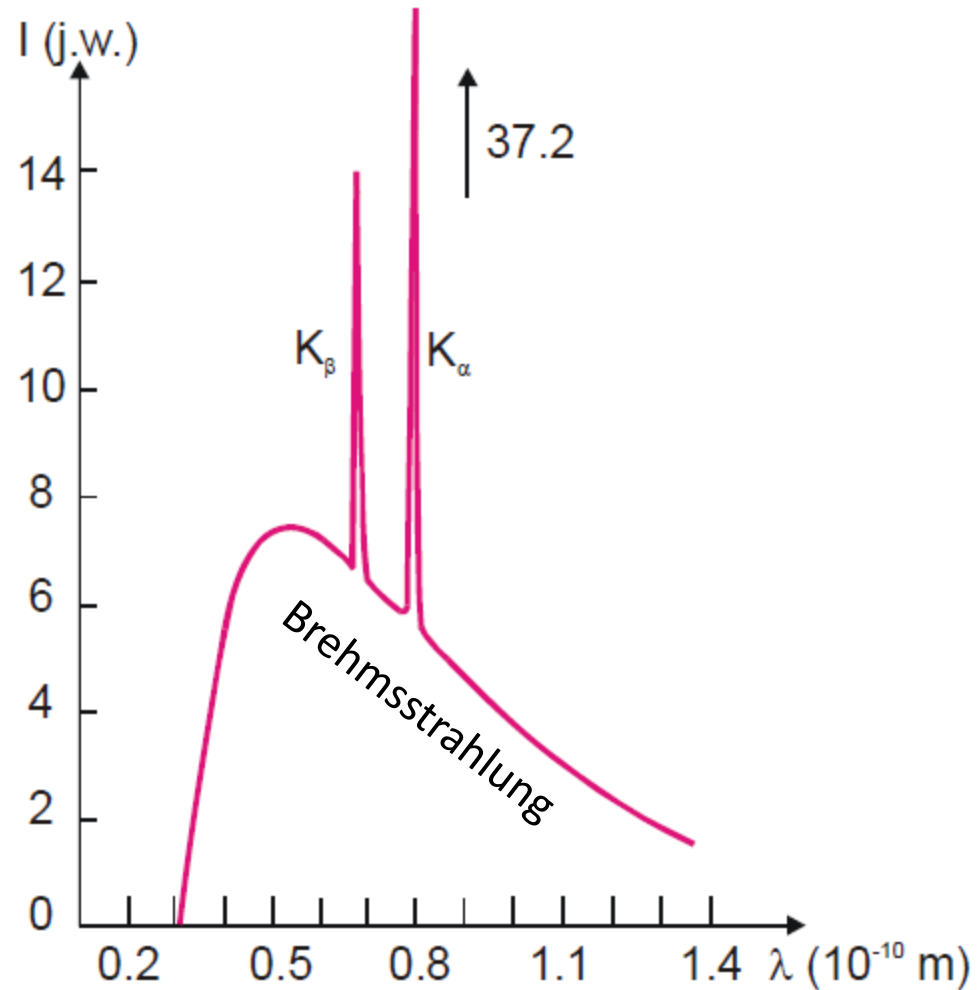

Krystalografia

Dyfrakcja

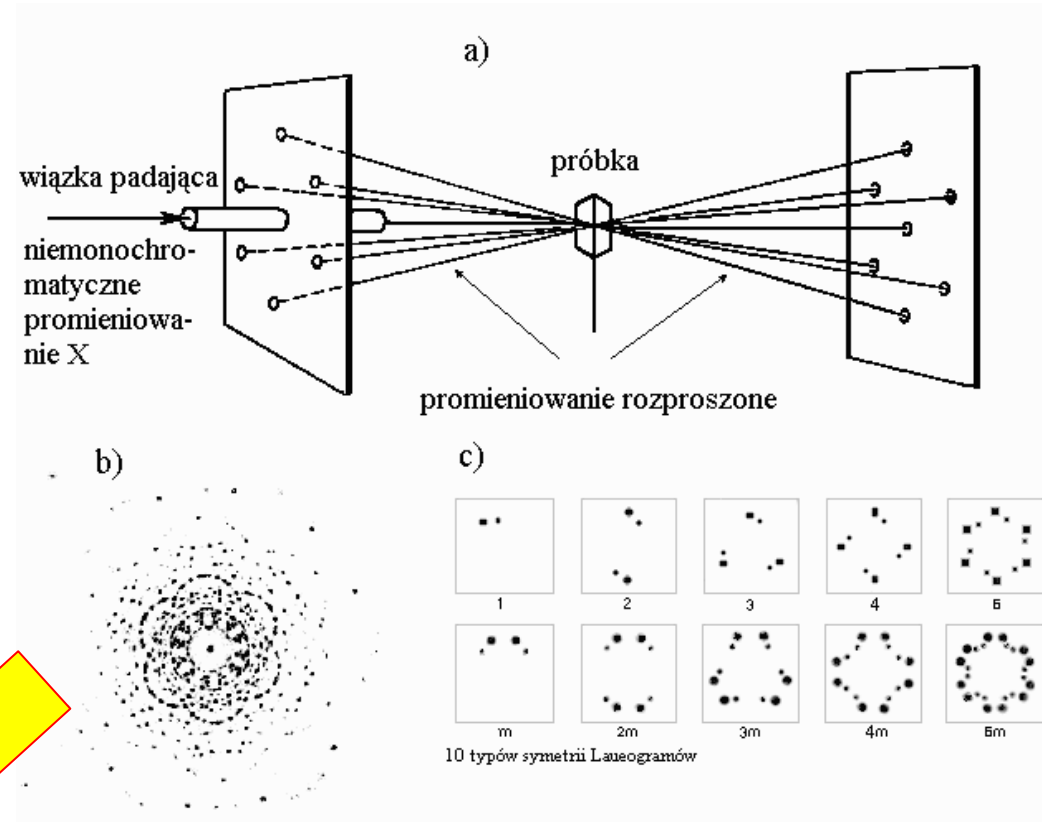
characteristic spectrum

Krystalografia

metoda Lauego

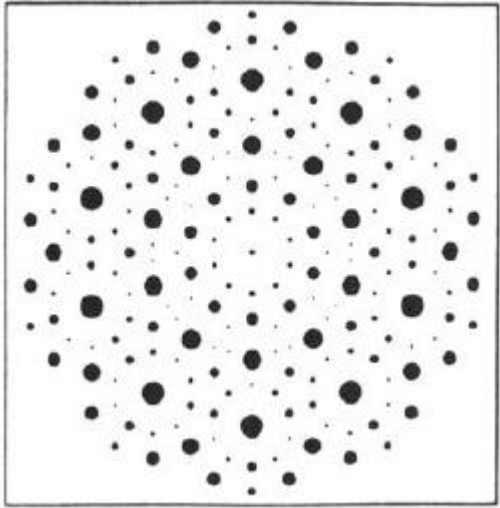
- Kryształ oświetlony jest światłem białym.
- W wyniku rozproszenia fale o różnych długościach zostają rozproszone w różnych kierunkach. Otrzymujemy na kliszy różne punkty dla różnych kolorów (długości fali).
- Układ plamek ma symetrię taką jak kierunek w kryształach, wzdłuż którego pada fala

TU 20171215

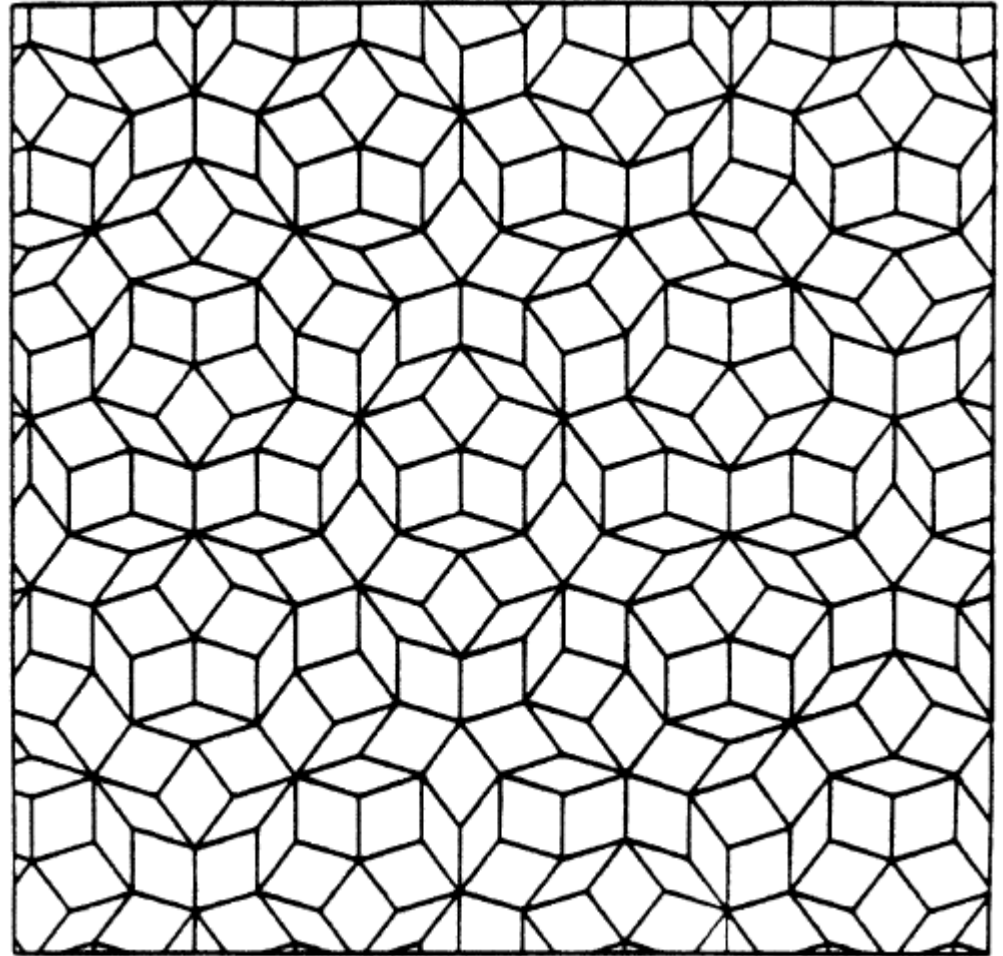
Quasicrystals and non-crystalline mater

Theoretical description of liquids, amorphous solids, glasses, quasicrystals - very complicated - no translational symmetry.

Condensation:

- Short-range order (liquid, solid amorphous, glass)
- Long-range order (crystalline matter)

Penrose tiling

<http://www.fuw.edu.pl/~baj>

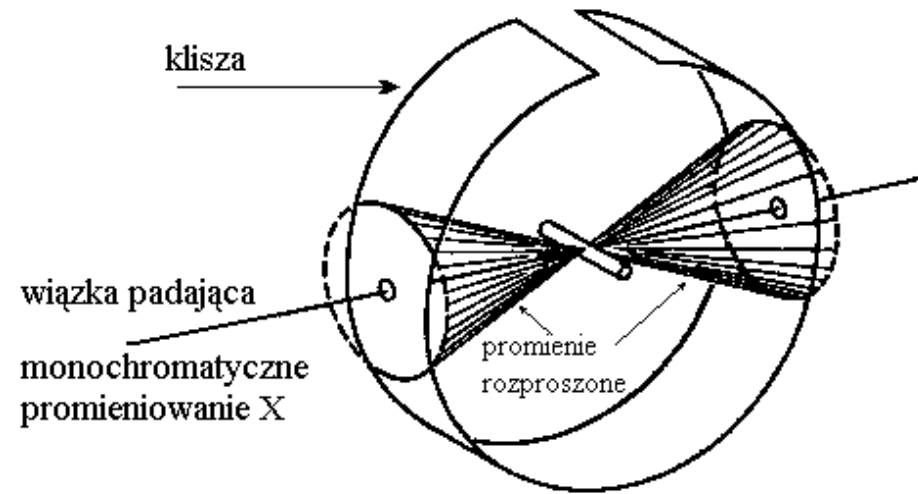
Krystalografia

metoda Debaye-Scherera

Peter Joseph Debye
1884 – 1966

Paul Scherrer
1890 - 1969

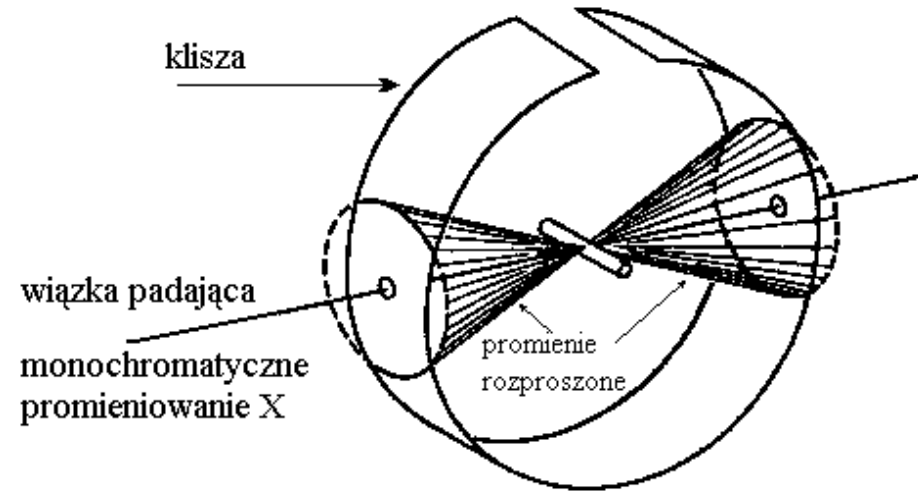

Typowy debajogram

Krystalografia

Debye-Scherrer method

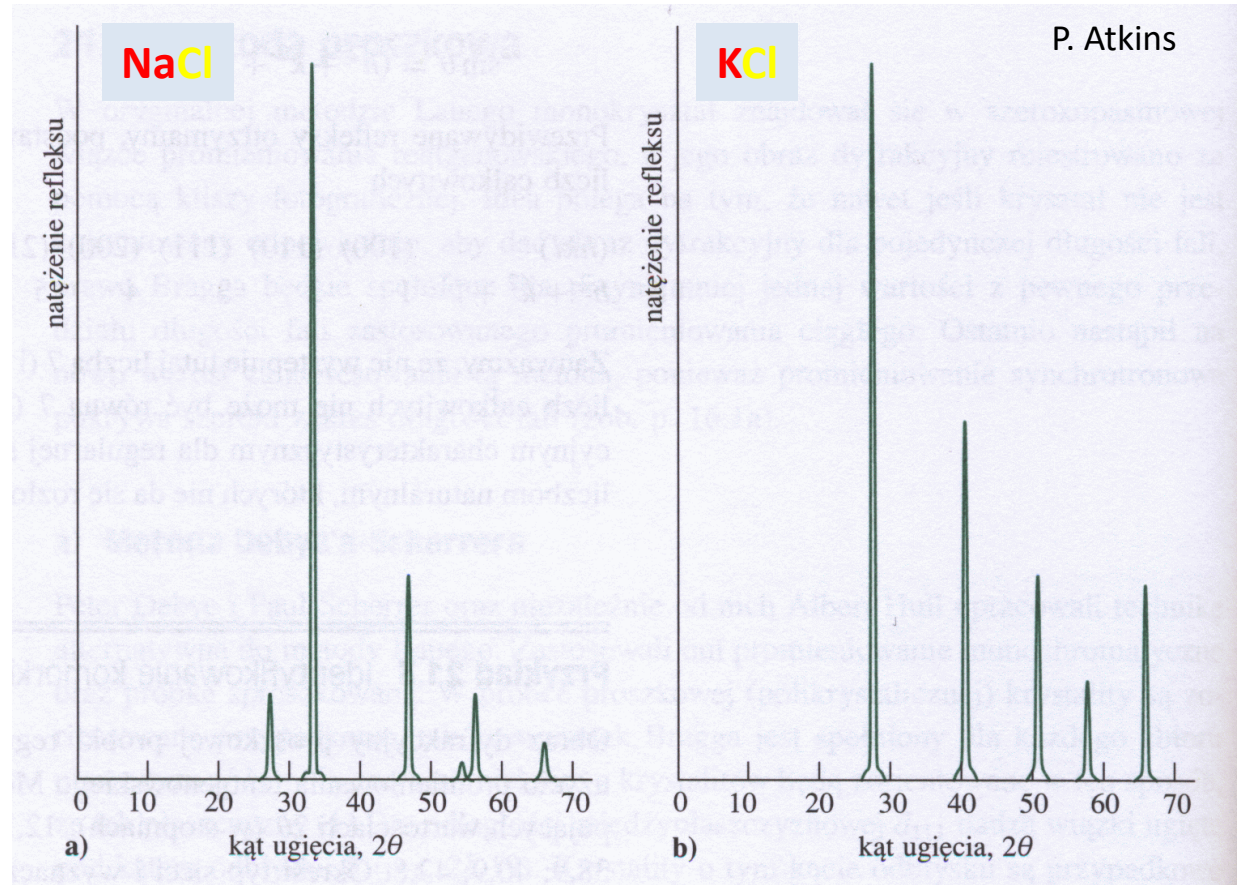
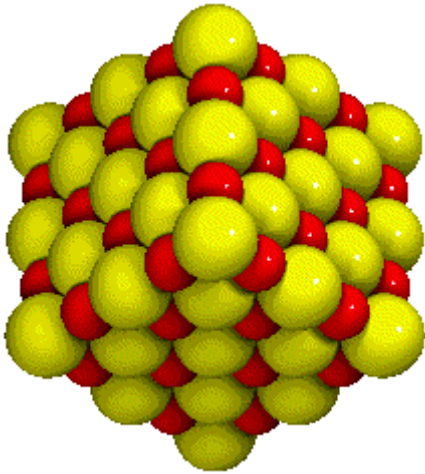
Badanym ośrodkiem jest proszek z chaotyczną orientacją kryształów w przestrzeni. Oświetla się go falą monochromatyczną. Rozproszenie na różnie zorientowanych kryształach powoduje powstanie na kliszy łuków odpowiadających płaszczyznom, na których możliwe było ugięcie promienia

Typowy debajogram

Krystalografia

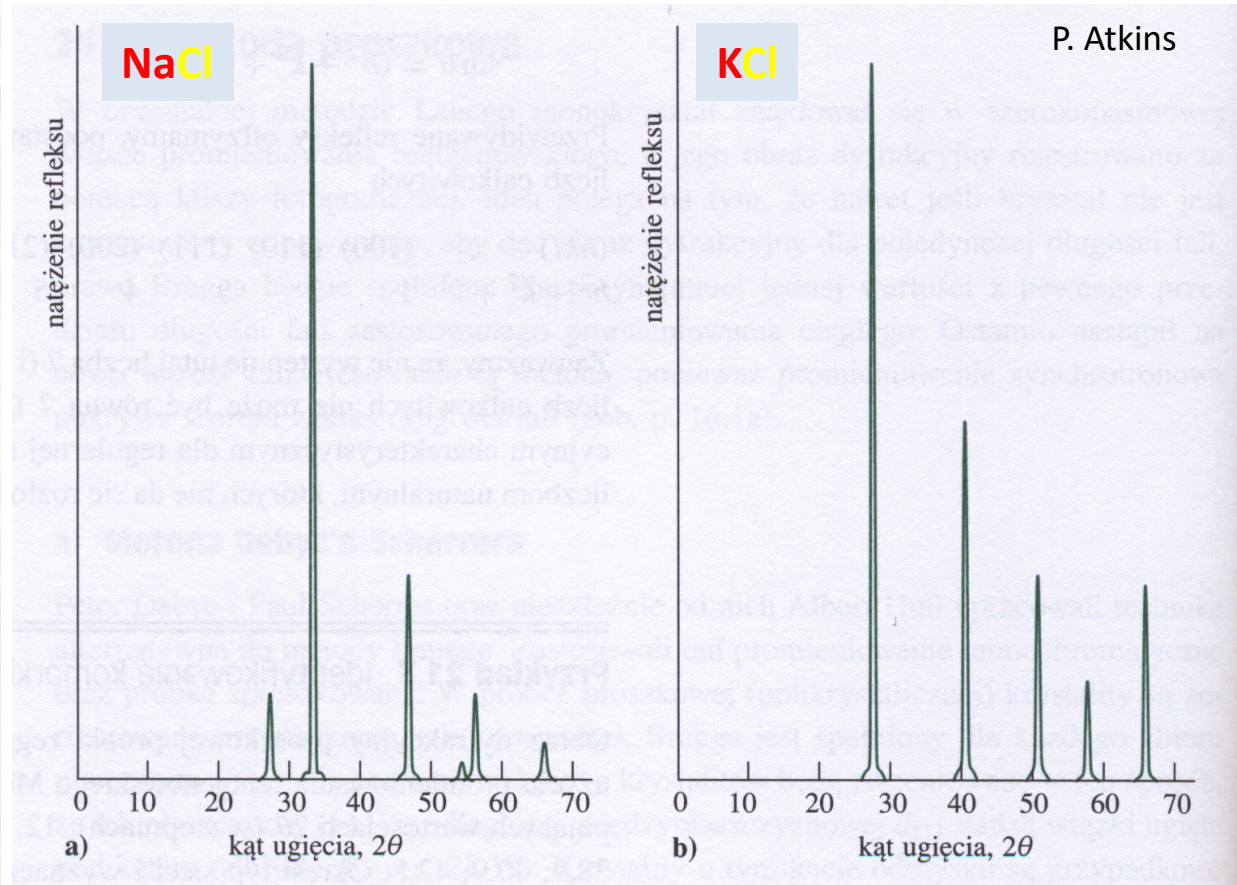
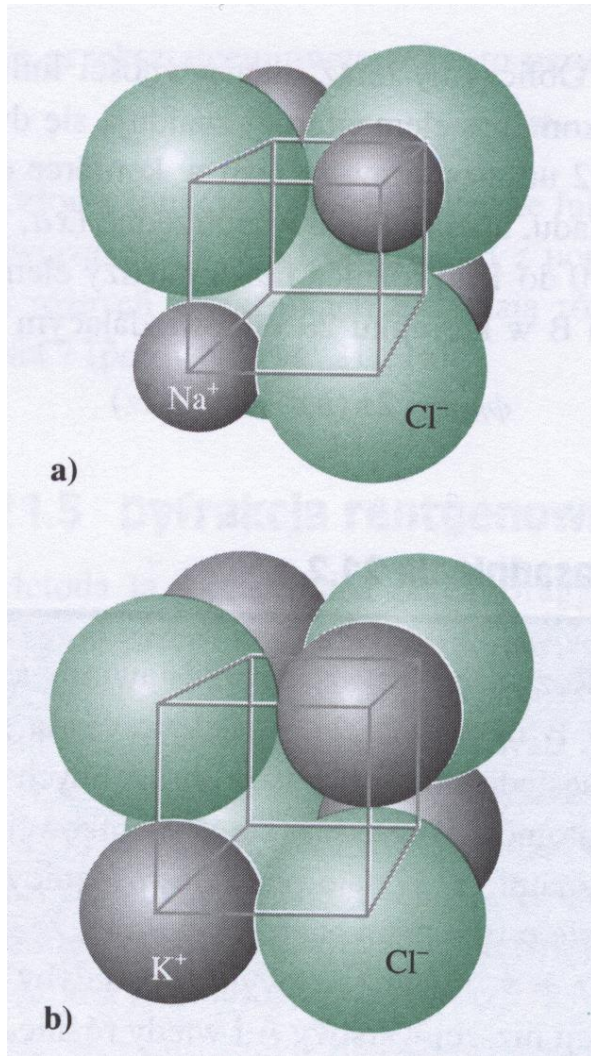
Atomic form factor (*czynniki atomowy*)

Both salts have the same crystal structure, but different diffraction, why?

Crystallography

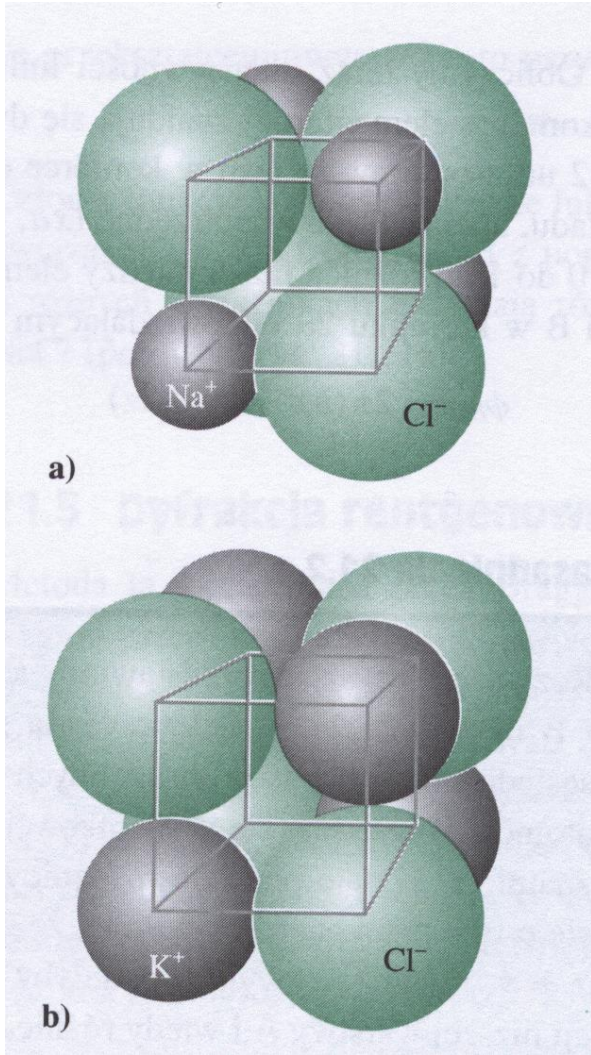
Atomic form factor (*czynn timer atomowy*)

Both salts have the same crystal structure, but different diffraction, why?

Crystallography

Atomic form factor (*czynnik atomowy*)

- K^+ and Cl^- have the same number of electrons. They scatter similarly X-rays.
- For certain directions the destructive interference occurs (total extinction)
- Na^+ and Cl^- - waves are scattered by atoms with different electrons, no total extinction.
- Thus there is **atomic form factor**

1A (1)	2A (2)	Key:										3A (13)	4A (14)	5A (15)	6A (16)	7A (17)	8A (18)
		Metals Nonmetals Metalloids															
Li	Be											B	C	N	O	F	Ne
Na	Mg	3B (3)	4B (4)	5B (5)	6B (6)	7B (7)	8B (8) (9) (10)			1B (11)	2B (12)	Al	Si	P	S	Cl	Ar
K	Ca	Sc	Ti	V	Cr	Mn	Fe	Co	Ni	Cu	Zn	Ga	Ge	As	Se	Br	Kr
Rb	Sr	Y	Zr	Nb	Mo	Tc	Ru	Rh	Pd	Ag	Cd	In	Sn	Sb	Te	I	Xe
Cs	Ba	La	Hf	Ta	W	Re	Os	Ir	Pt	Au	Hg	Tl	Pb	Bi	Po	At	Rn
Fr	Ra	Ac	Rf	Db	Sg	Bh	Hs	Mt	Ds	Rg	112	113	114	115	116		
Ce Pr Nd Pm Sm Eu Gd Tb Dy Ho Er Tm Yb Lu																	
Th Pa U Np Pu Am Cm Bk Cf Es Fm Md No Lr																	